

ወህኒ ፡

ወህኒ ሆኗል—የሚያስቃይ ነው
ወህኒ ለገባ—አስረ

ወለለ ፡

ልቡ ወልል ለለ—ተሸበረ ፤ ታወከ
ለውላላ ሚዳ —1. ሰፊ ሚዳ
—2. የትም ፤ አልባሌ ቦታ
ወለላይ—የማታስቀይመኝ ፤ የማታስቀይሚኝ
ወለል ያድርገኝ—እኔን ያስደንግጠኝ
ወለል ለለ—ነጋ ፤ ጠራ
የዛሬው ቀን ወለል ብሎዋል
ወላላ—ሆደ ሰፊ
ወለል አደረገ—ከፈተ

ወለምታ ፡

ወለም ዘለም ለለ—አልጫበጥ አል
ምነው ወለም ዘለም አበዛህ ? በቃልህ አልረጋ አልክ
ያፍ ወለምታ—ሳያስቡት በንግግር መሳሳት
ያፍ ወለምታ በትቤ አይታሽም

ወልቀ ፡

ልቡ ወልቀል—መስሎታል
ሠራሁ ብሎ ልቡ ወልቀል
ልቢን ለታውልቀኝ—አትነዝንዝኝ
ልብሱን ለወለቀ—ራቱን ቀረ
ልብ ለውልቀ—ነዝናዝ
ሱሪ በራስ ለውልቀ—የማይቻል ነገር አድርግ ማለት
ያንተ ትእዛዝ ሱሪ በራስ አውልቁ ነው
ሉሪዬ በራሴ ወልቀል—የወንድነት አሞቱ ፈሷል ፤
ሲያዋርደኝ ዝም ታልኩትማ ሱሪዬ በራሴ ወልቀል ማለት ነዋ ፤
ቁራ ያወለቀው—ጉድጓዳ ዐይን
ቂጡ ወልቀል—ከስሯል ፤ ነፍሶበታል

ዐይኑ ወለቀ—ዐይኑ ብር ብሏል
ኪስ አውላቂ—ሌባ
ወላቃ—ደካማ ፡ አቅመ ቢስ
ወልቀልቀ—ደካማ ፡ የዛለ
ሰውነቱ ውልቅልቁ ወጥቷል ፤ በጣም ደካምኛል
ሚጣውን አወለቀ—ሚጣውን ከግሩ አወጣ

ወለባ ፡

ለወለባ—ለመታወቅ
ወለባህን ሚርበት—ቅግልህን አራግፍ ፤ ቅግላህን ንረ
ወለባ ሰኪ—እዩኝ እዩኝ ባይ
ወለባዩ—ኩራቴ

ወለወለ ፡

በጥሪ ወለወለው—በጥሪ ደጋግሞ መታወ
ወላውለ—ሀሳቡ የባከነ
ሬቱ አወለወለ—አግረበት ፤ አብረቀረቀ

ወለደ / ልጅ ፡

ልብ ወለደ—የፈጠራ ድርሰት
ልጃገረድ—ሴት ልጅ
ልጅ በልጅ ሆነ—በዘሉ ልጅ ወለደ
ልጅ እገር—ወጣት
ልጅህ እንደናታ ሆነች—ህጓ ተገሰሰ
ልጅነቱን ያልጨረሰ—አዋቂ ሆኖ የልጅነት ጠባይ ያለው
ልጅ ወልዶ አረኝነት የሰደደ—ትልቅ ሰው
ሱሪ ቢጥሉባት ተወልዳለች—ወላድ
በሬ ወለደ—ዋሽ
እንደ ተወላለዱ—ዘመዳሞቹ ሁሉ
እንደ ተወላለዱ የተማሩ ናቸው
ከልጅ ልጅ ቢለዩ—ላንዱ ሰጥቶ ለሌላው ቢነሱ
ከተወለድ ተወለድ—ከዘመን ዘመን
ወለድ አገድ—ገንዘብ አበድሮ ንብረት የመያዝ ሁኔታ
ወልዶ ላይስም—መሆን
ወልደህ ለገር—ሞኝ ፡ ቂል ፡ ደንቆር
ወለድ ለለ—አስጫንቆ ያዘ ፤ አምጣ እያለ
የላም ልጅ—ወተት
የልጅነት ባህርይ—ልምድና ትምህርት ያላሻሻለው ባሕርይ
የመጥረቢያ ልጅ—ጥልቅ
የመቀጫ ልጅ (ግልገል)—ዘነዘና
የመት ልጅ—እናትና አባቱ የሞቱበት
የማር ልጅ—የሙት ልጅ

የጎሳ ልጅ—በባዕድ ቤት ያደገ (ከወዳጅነት የተነሣ)
የቀሬ ልጅ—የመሸተኛ ልጅ
የበረት ልጅ—ዲቃላ
የቤት ውልድ—እቤት ውስጥ የተወለደ አገልጋይ
የባህርይ ልጅ—ያጥንት ፍላጭ የሥጋ ቀራጭ
የንስሐ ልጅ—ኃጢአቱን በቄሱ ፊት የሚናዘዝ ሰው
የወላድ መካን—1. ወልዳ ያላደገላት
—2. የወለደው ቁም ነገር ያልያዘለት

የወፍጢ ልጅ—መጅ
የዛር ውላጅ—ሥጋ የለበሰ ጋኔን ፡ ክፉ ሰው
የጎሽ ልጅ—ጥጃ
የጡት ልጅ—የተዛመደ ልጅ
ያልታሰበ ነገር ወለደ—ሐሳብ አፈለቀ
ያጥንት ልጅ—በቀኑ ያልተወለደ ልጅ
ገንዘቡ ወለደ—ትርፍ አመጣ
ጊዜ የወለደው—ጊዜ የፈጠረው
ጠበቃ ወለደ—ጠበቃ ገዛ

ወለገደ ፡

ነገሩ ተወላገደል—ተበላሽቷል ፤ ፈሩን ለቋል
ጠባዩ ወልገዳ ነው—መጥፎ ጠባይ አለው

ወላ ሽግላ ፡

ወላ ሽገላ ለለ—እፍ ሌላ ልብ ሌላ ሆነ ፤ ወላወለ

ወላንዳ ፡

ለመለ ወላንዳ—ለሰው የሚመች ፡ አመለ መልካም

ወረረ ፡

ሰውነቱን ወረረኝ—እንደ ግመም አደረገኝ
ወረርሽኝ—ተላላፊ በሽታ
ወረረ—አገርን በግድ የሚይዝ
አገሪቷን ወራሪ ይዟታል ፤ ጠላት ይዟታል
ወርበላ—ወንበዴ ፡ ቀግኛ ፡ ሕገ ወጥ ፡ ቶርቆ

ወረሰ ፡

ለወረረሰ—እገነዛዘበ
ቀማል ወረሰው—(እከከ) ቁስል ወዘተ. ወረሰው
አልጋ ወረሽ—የገንብ ተተኪ

እህልን ለረም ወረሰው—እረም በላው
እከክ ወረሰው—ሰውነቱ በእከክ ተሸፈነ
ወረሽ ቆራሽ—ሙሉ ወራሽ
የኔ ወራሹ ቆራሹ ከበደ ነው
ወርስ ለደረገ—ወርር ለደረገ

ወረቀት ፡

በወረቀት ተጠራ—በደብዳቤ የተጠራ
ወረቀት ሆኗል—ሳስቷል
ወረቀት ጣራ—ደብዳቤ ጸፈ
ወረቀት ላክ—ደብዳቤ ላክ
ወረቀት የያዘው—የተመዘገበ

ወረታ ፡

በወረት በወረት—አልር አልር
በወረት የሚበላ—ሲያምር ሲያምር
ወረተኛ—ጊዜ አይቶ የሚከፋ ፡ የጊዜ ወዳጅ
ወረቱ ለለቀ—ፍቅሩ ለለቀ
ወረታ መለሰ—እንዳደረጉለት አደረገ

ወረንጦ ፡

ወረንጦ ለኛ—ነገረኛ

ወረወረ ፡

ሁለት ብርጭቆ ጠላ ወርውጵል—ጠጥቷል
ለንግንድ ወረ ወርውር—አውራ
ለይኑን ወረወረ—አሻግር አየ
ያችን ቀንጆ ልጅ ዐይኑን ወርወር እያደረገ ሲያያት ተመልክቶለሁ
እቃውን ወረወረ—በትንሽ ዋጋ ሸጠ
ዕቃውን ለማይረባ ዋጋ ወረወርኩት ፤ በርካሽ ሸጥኩት
ወረውር ሂደ—1. በችኮላ ጠጥቶ ሄደ
—2. እንግንድ ነገር ተናግሮ ሄደ
ወረውርብን—ትንሽ ትንሽ ሰጠን

ወረደ ፡

ልብ ወረደኝ—በጣም ደከመኝ
ያን ቀጥ ያለ ጻንት ወጥኛ ስለ መጣሁ ልብ ወርዶኛል
ማስወረድ—ማስጨንገፍ
ሥን ለወረደ—አቀረበ

ቂጥኛም ከውርደ ይጫወታል—ቢጤ ከቢጤው
ባንገት ወረደ—እስከስ አለ
ተዋራጅ—ታዛዥ ፡ እሺ ባይ
ታች ለብሽ ወረደ—የሰው በታች ሆነ ፤ እጅግ ተዋረደ
ለወረደ —1. እዚመ
—2. አባለ ዘሩ አደገ (የልጅ)
—3. ጋበዘ

ለንድ ጠርመስ ለወረደ
ለወራረደ—1. ሁለት ሰዎች በገንዘብ አፍካከረ
—2. ብልት አወጣ
ሽንጡን አወራርደህ አቅርበው
ለዋረደ—1. አቃለለ ፤ ሰደበ
—2. ዋጋ ሰበረ

ለዋራጅ—ሰውን ዝቅ ዝቅ የሚያደርግ ፡ ተሳዳቢ
ለውራጃ—1. ያንድ ሀገር ትልቅ ክፍል
—2. ከላጠራ የተሠራ ረጅም ገበታ ፤ አውራጃ ገበታ
ለውራጅ—አቀንቃኝ ፡ ዘፈን መሪ
እየተወራረደ—እየተሳሳበ (ለዘር)
ከቅድመ አያቶቻችን ጀምሮ እየተወራረደ የመጣ ባህል ነው
እዳውን ለወረደ—እዳውን ተወጣ
ከፈረስ ወረደ—ዱብ አለ
ወረደበት—ተቆጣው
አለቃው በሠራተኛው ላይ ወረደበት (ሙሽበት)

ወራዳ—ነውረኛ
ወራጅ—ቁም የግድግዳ እንጨት
ዋስተናውን ለወረደ—ግዴታውን ፈጽሞ ጨረሰ
ውሃ ወረደች—ውሃ ልትቀዳ ሄደች
ወራዳ—ያንድ ሀገር ትንሽ ክፍል
ወርዳም—ሰፊ ጉን ያለው
ዋስተናውን ለሰወረደ—አስለቀቀ
ውረድ በሌ—የሚያፈስ ቤት
ወርርድ—ፋክከር
ወርደት—የሚያሳፍር ተግባር ፡
በሚያሳፍር ሁኔታ ላይ መገኘት
ወርደ—ቂጥኝ ይዞት የዳነ
ወርድ ነገ—ትችት አቅራቢ
ወርድ ንባብ—በሚያሳዝን ድምፅ ማንበብ
ወርድ ከራሴ—ሀላፊነት የለብኝም ፤ እያስጠይቀኝም
ወርጃ—ማስጨንገፍ
ወርጃብኝ—ታላቅ ቁጣ ፡ ታላቅ መአት
ገበታ ወረደ—ገበታ ቀረበ
ፍሙ ለወረደ—ተንተረከከ

ወረረ ፡

ወረሩ ወረሩ ለደረገ—እየዘለለ ሰራ ነገ ነገ እያደረገ ሰራ
ወረሩ ወረሩ አደረገ—ላይ ላዩን ገወጸ

ወረሳ ፡

ወረሳ መታ—ጋለበ ፤ ወረረ ነዘረረ

ወራት ፡

ወራት የባላው—መከራ ተከታትሎ የመጣበት
ወራቱን ጠብቆ የሚመጣ—ጊዜውን ጠብቆ የሚመጣ

ወረ ፡

ለወረ ብሎ—ቸኩሎ
ለወረ የሚመጥ—በናገሩት ደስ የማያስኝ
አረ የሠራው ሥራ ለወረ የማይመች ነው!
ለወረው ያህል—ለነገሩ ያህል
ለወረው ያህል አወራሁት እንጂ የሰማሁት ነገር የለም
በወረ ለተታለል—ባልተረጋገጠ ነገር አትታለል
ለታውረኝ—አልሰግው
ለዋራ—ምስጢር አዋጣ
ለውረኝ—አጫውተኝ
እስቲ አውራኝ እባክህ? አንተ መቸም ጨዋታ ታውቃለህ
ለውርቸው—ጊዜ አልፎ ተናገረው
እንደ ወረው—እንደሚሰማው
እንደ ወረው ከሆነ ዘንድር ሰብል ሆኗል አሉ
ወረ ለውጥ—ሌላ ነገር ተናገር
ወረ መጅ—በወረ ብቻ የሚጠቀም
ወረ በየደጃ—እንዲከለላው የማይገጥም (ወረ)
ወረ ህገረ—ወረ አቀባይ
ወንድማችን የት እንዳለ ወረ ነጋሪም አጣን
ወረን ወረ ይወልደዋል—ነገርን ነገር ያነሳዋል
ወረው ዘመተ—በየቦታው ተዳረሰ
ወረ ዘረ—አዳረሰ
ወረ ይመቀ—ጨዋታ ደራ
የወረ ቋት—ወረኛ
የወረ ለባት—ወረ ፈጣሪ
የዚህ ወረ ለባት ማነው? የግድታ ማወቅ አለብን
የወረ ወረ—ጭምጭምታ ፡ የሰሚ ስሚ
አዲስ አበባ መግባትህን የወረ ወረ ሰምቼ ነው ልጠይቅህ የመጣሁት
ወረኛ—አሳባቂ ፡ ወረ የማይቋጥር
ወረ ጠስቀ—ወረ የሚያበዛ

ወር፤

ከወር ወር—ሠላሳውን ቀን ሙሉ
ከወር ወር ለይደርስም—ለአንድ ወር አይበቃም
ወረ ገቡ—ድርስ እርጉዝ
ወሩን ይቆጥራል—ቀኑን ይጠብቃል
ወር ተራ—ዘብ ጥበቃ
ወር ለለረ—አንድ ወር አልፎ በሚቀጥለው
ወር ለይጠድቀ የለ—ለጊዜው እንደ እድሉ የማይከበር የለ
የወር ለበባ—አደፍ

ወርቅ ፡

ለወርቅ ብሎ—ለገንዘብ ብሎ
ወርቅ ወርቅ ጨዋታ—ጨዋነት የተሞላበት ጨዋታ
ሰምና ወርቅ—ፍጹም ተሰማሚ
አየለና ጌታቸው ሰምና ወርቅ ናቸው! በመካከላቸው አለመግባባት
ተፈጥሮ አያውቅም
ለመለወርቅ—ጥሩ ጠባይ ያለው ፡ ያላት
ወርቅ ለካል—ጉድለት የሌለበት አካል
ወርቅ ለወጣ—ቂጥኝ አፈራ ፡ ቂጥኝ ያዘው
የወርቅ ፍልቃቂ የሚመስል—በጣም ቆንጆ

ወርች ፡

ወርች ከንብል—ዘቅዛቃ ፡ ተዳፋት መራት
ወርቹ የጠና—ከወደቀበት መነሳት የማይችል

ወር ፡

ወር በላ—ወንበዶ ፡ ተማኝ ፡ ህገ ወጥ ፡ ዱርቱ

ወሰን ፡

ለወሰኑ ሟች—ለሐቅ የቆመ
ላፍህ ወሰን ለብጃለት—በጥንቃቄ ተናገር
ላፍ ወሰን የለውም—ለሚናገረው ወሰን የለውም
ለይዋለንም—ቅርብ ለቅርብ አይደለም
ወሰን ለተለፍ—አቅምህን እወቅ

ወሰከምች ፡

ወሰከምች ላፍ—ነገረኛ ሰው

ወሰደ ፡

ልቡን ወሰደው—ማረከው
ፍቅሩ ልቡን ወሰደው

ሐሳብ ወስዶታል—አበክሮ ያሰባል
ምን ወሰደህ—ለምን እዚያ ሄድክ
ለስወሰደ—ተነጠቀ ፤ ሲንከረፈፍ የሚፈልገውን አጣ (በገበያ)
ለዋሳጅ—አሳባቂ

አንዳንድ ጊዜ ወሰድ ያደርገዋል ፤ ልቡን ለወር ያደርገዋል
እቃው ወሳጅ የለውም—ገዢ የለውም
አንቀልፍ ወሰደው—ተኛ
ወሰድ ያደርገዋል—እንደ ማበድ ያደርገዋል
ወሰድ ወሰድ ያደርገዋል—ስልምልም ያደርገዋል
ወሳዳ—ቀላል ሰው (የጠባይ)
ወስዶ ይመልስዋል—እየተዳከመ እንደገና ነፍስ ይዘራል (ለሕመምተኛ)
ወደት ወሰደህ—ምን ታስባለህ

ውሃ ወስዶታል —1 ቀጠነ (ለጠላ ፣ ለጠጅ)
—2 ሰካራም ሆኗል
—3 ሰጥሏል

ይወሰድህ! —ሙት! (እርግጥን)

ወሽባ ፡

ወሽባ ገባ—ከሰው ተለየ

ወሽመጥ ፡

ወሽመጡ ተበጠሰ—ቅስሙ ተሰበረ ፤ ደነገጠ
ፈተና ወድቀኝል ተበሎ ሲነገረው ጊዜ ወሽመጡ ተበጠሰ
ወሽመጡ ተቆረጠ—ቅስሙ ተሰበረ ፤ ደነገጠ
የባህር ወሽመጥ—ጅጥጥ ብሎ ወደ መሬት የገባ የባህር ክፍል
የወሽመጥ ይሂዳል—የሰውን ንግግር አጣሞ ይተረጉማል

ወቀሰ ፡

ለወቀሳ ያብቃህ—ደህና ይመልስህ (ለመንገድ)
ሙት ወቃሽ—ስለሞተ ሰው ክፉ የሚናገር
እንዋቀሰ—የደልባችንን እንነጋገር
ወቀሳ ነበሳ—ጭቅጭቅ ፣ ንዝንዝ

ወቀረ ፡

በትምህርት ወቀረ—የማይገባውን ተማሪ በግድ እንዲገባው አደረገ
ለንገደን ተወቀረች—ተነቀሰች

ወቀረው—በኩርኩም መታው
ዝናቡ ወቀረኝ—ዝናቡ በጣም መታኝ
ጥርሷን ገራማይሊ ተወቀረች—ተነቀሰች

ወቀጠ ፡

ሙቀሟ ሰገጠ—ምን ልሥራ አለ ፤ የሚሠራውን አጣው
ሙቀሟ እገር—አባጣ አግር
ራስ ምታት ይወቀጠኛል—ክፉኛ ያመኛል
ወቀጠው—ረገጠው (ሰውየውን)
ውሃ መውቀጥ—ፋይዳበሰ ሥራ
የኔ ነገር ውሃ መውቀጥ ፀና ቀረ
ወቀጥ ናየል—ቅጥቅጥ ፣ የተከላሸ ናየል

ወቃ ፡

በዱላ ወቃው—አበክሮ በዱላ ደበደበው
ለዋቃ—አደባይበ
ለመሬት ወቃው—እመሬት ዘረረው
ዝናቡ ወቃው—መታው ፤ ክፉኛ ዘንበበት

ወትሮ ፡

ለወትሮው—ለሁለቱው
ወትሮ መጣና!—ከመምጣቱ ከምን ጊዜው ፤
ወትሮ መጣና ወሬውን መቅዳት ጀመረ ፤
ወትሮ ይረሰና!—ምንጊዜ ይረሰና!
እሸት ወትሮ ይረሰና መበላት ተጀመረ ፤

ወነጨፈ ፡

ተወናጨፈ—ተወራጨ
ወንጭፍ የማይደርስበት—ፋቅ
ጥሩ ሽታ ወነጨፈ—ጥሩ ሽታ ነፃ

ወንበር ፡

ወንበሩን ወሰደበት—ጅመቱን ወሰደበት
ወንበር ሲነሳ—ትምህርት ሲያቆም
ወንበር ዘረገ—ትምህርት አስተማረ
ወንበር ገፍ—ለሞነኛ ሲታመም በቦታው ተተክቶ የሚያገለግል
የመሀል ፣ የቀኝ ፣ የገረ ወንበር—የመሀል ፣ የገረ ፣ የቀኝ ዳኛ

ወንበደ ፡

ረቂቅ ወንበደ—አታላይ ፣ ናዝራዊ

ወንዝ ፡

በየወንዙ—በያገሩ
 በወንዞችን—ባገራችን
 (ባገራችን) በወንዞችን እንቀበር
 ደረቅ ወንዝ—በበጋ የሚደርቅ ወንዝ
 የወንዝ ልጅ—ያገር ልጅ ፣ የቀየ ልጅ
 የጠጃ ወንዝ—አሸንፋ

ወንድ ፡

ወንዲቃ—ምልምል ወንድ
 ወንደላጤ—ያለሚስት ብቻውን የሚኖር
 ወንዱና ሴቱ ይለዩ—ጎበዝና ፈረው ይታወቅ
 ወንዳወንድ—የመዝጊያ መቀርቀሪያ
 ወንዳወንድ—1. የወንድ ወንድ ፣ ምጠ ወፍራም
 —2. ሴት ሆና ጠባቂ የወንድ
 ወንዳገረድ—የወንድም የሴትም ብልት ያለው ፣ ቅልቅል ጸታ
 ወንደና ሴቱ—የመዝጊያ ማጠፊያ
 ወንድ ሆነ—በረታ ፣ አየለ
 ወንድ አይደለሁም—ፈሪ ነኝ
 ወንድ ወጣው—እየጀገነ ፣ ጀብዱ እየሠራ ሔደ (ፈት ፈሪ የነበረ)

ወንጃ ፡

ወንጃ አደረገ—አስረሳ ፣ አዘነጋ ፣ አወፈረ

ወንፈል ፡

ወንፈል አወጣ—የወንፈል ብድር ከፈለ

ወከከ ፡

ወከከ ለለ—1. ወደቀ
 —2. ደስ አለው

ለብዙ ጊዜ ያላየውን ጓደኛውን በመንገድ ላይ ባገኘው ጊዜ ወከከ ለለ

ወዘተ ፡

ተወዘተ—ተቀመጠ
 ለነድ ቦታ ለተወዘተ—ባንድ ቦታ ተጉልተህ አትቆይ

ወንድ

ወንድ ምረ—ለያባባልኝ ምረ

—1. አባባል

—2. አታለለ

አያዋዛ ቶማኝ—አታለለኝ

አያዋዛ ወንዝ ወስደው—የሚጠራው ሳይብል

በወዘ—ሳይደርቅ

ዳቦን መብላት በወዘ ነው

ንገገረ ወዛም ነው—ለዛ አለው

ለተዋዛ—አትቀልድ

ከልጅ ጋር መዋዛት ትርፋ መዋረድ ነው

ወዛም—የሚያምርበት

ወዛም—ለዛ ያለው ሰው

እንዴት ያለ ወዛም ወዛም ወንድም አለ ፣ አንደበቱ የሚጥም

ወዘ የደረቀ—ለዛቢስ

ወዘ—ጣዕም

ለጨዋታው ወዘ የለውም ፣ ጨዋታው ደረቅ ነው

ወዘን—የምለብሰው ልብስ

ምንም ቢቸግረኝ ወዘን አልሸጥም

ወዘ አደር—1. የተለበት ሥራ የሚሠራ

—2. የሥራ ኃይሉን በመሸጥ የሚኖር

የወዘን ከፈለኝ—የድካሜን ዋጋ ሰጠኝ

ወይ ፡

ወየው ጉድ—እንዴት የሚያስገርም ነው

ወይብላ—ፈጥኖ የሰው ችግር የሚሰግ

ወይቲ—ምን ጉድ ነው ፣

ወይቲ—ምን መኩኑ ነው ፣

ወይቲ ፣ መሳቱ ነው ፣

ወይ፤—ይብላኝልኝ

ወይ ወይ ወይ—ጉድ ሆነ

ወይ ወይ ወይ ፣ አድኑት ፣ ድረሱለት

ወይራ ፡

ወስጠ ወይራ—ድብቅ ምሥጢር ያለበት አነጋገር

ወይፈን ፡

ያመድ ወይፈን—ባመድ የሚጫወት ልጅ

ወቶ :

ወቶል፣ ወቶልህ—ይብላኝልኝ ፣ ይብላኝልህ
ወቶ ዓለም—አሚና ፣ አባውዳቂ ፣ ላሊበላ

ወደል ፣

ወደል ንዝ—የንዝ መጫኛ አጋሰስ
ወደላ—የጠገበ

ወደቀ ፣

ልቢ ወደቀባት—ወደድኳት
ምን ወደቀህ—ምን ጣልህ
ተዋደቁ—ተጋደሉ
አባ ወዳቂ—አሚና ፣ ላሊበላ
አወዳደቁን ለሳምርል፣—አማኒቱን
አወዳደቁ ያውቃል—የሴት ወዳጅ መምረጥ ይችላል
ካልጋ ወደቀ—በሕማማት ከሚሰቱ ጋር ተገናኘ (በግብረ ሥጋ)
ወደቀ ያለው—ጥፋ ያለው (ለገንዘብ)
ወደቅ ያለው ገንዘብ ለከንቱ ነገር ይውላል
ወደቅ ቀረ—እንደ ከሰረ ቀረ
ወዳቂ—ተራ ነገር ፣ የማይረባ ፣ ዋጋ ቢስ
ወደቀ ሆነ—ዋጋ ቢስ ሆነ
ወደቀድቀ አለ—ገረጄል ፣ በጣም አረጅ
ወደቀት—ጋጢአት መሥራት
ወደቀ ወደቀ ስተል ነበረ—ደፋ ደፋ ስትል ነበር
ወደቀ ወደቀ ብሏል—ገራ ገብቶታል
ወደቀት—እኩለ ሌሊት
የማይወድቀው—በስታም
ገበያው ወድቋል—እቃ ረከሷል
ጨለማው ወደቀ—መሸ

ወደደ ፣

አስወ ደደ—ዋጋ ጨመረ
አዋደደ—መጥረቢያ ከእጅታው ጋር ገጠመ
እወደድ ባይ—እከገፋሽ ፣ አፋሽ አገንግባሽ
ወዶን ለይስቀ—ፐርስ አልታዘዝ ሲል ምን ይሏል እንደ ማለት
ወዶ ገባ—ሳይታረቅ ተሰማምቶ የተገኘ ዛቢያ
—1. በፈቃዱ ሌላ የሆነ
—2. ሳያሳድጉት ሰውን ተጠግቶ የሚኖር ውሻ
የከንፈር ወዳጅ—በመሳም የሚያበቃ ወዳጅ
የኔ መውደድ—የኔ ፍቅር
የወደታ ገደታ—በራስ ፈቃድ ፣ አንድን ተግባር ለመፈጸም ራስን ማዘዝ

ወዲያ ፣

ለወዲያው—ለወደፊቱ
በወዲያ በወዲህ ብሉ—አወናብዶ ፣ አማቶ
እስከ ወዲያኛው—እስከ መጨረሻው
ወዲያልኝ—እንዲያው ያሳዝናል (የጸደት መግለጫ)
ወዲያልኝ ወዲያ—1. ይራቅልኝ ፣ ይወገድልኝ ፣ አልፈልገውም (ማጸደቅ)
—2. እከደከድየ
ወዲያ ወዲህ በል—1. ፈልግ
—2. ሥራ
ወዲያ ወዲያ—ከጠገቤ ይራቅ ፣ አልሰማው
ወዲያና ወዲህ—የተለያየ
አንተ ወዲያ እኔ ወዲህ (በሐሳብ አንስማማም)
ወዲያውም—በእጋጣሚውም
እቤት ሐድና ባርኔጣዬን አምጣልኝ ፣ ወዲያውም ምሳህን ትበላለህ
ወዲያው ወዲያው—አሁንም አሁንም
የወዲያ ሰው—የውጭ አገር ሰው ፣ የፋቅ ሀገር ሰው

ወገብ ፣

ለወገቡ ዝናር የለውም—ራሱን መጠበቂያ መሣሪያ
ቂጥና ወገቡ የተገናኘ—ድንክ
ወገብ ቀላል—ፈጣን
ወገብ ነጭ—አላዋቂ ሰው
ወገብ ቀጭን—ሽንትጥ
ወገቡን ሞክረ—እሳሪ ወጣ
ወገቡን ለረቀ—ተንጠራርቶ ተነሳ
ወገቡን ያዘ—ተኩራራ
ወገቧን ለስራ ተነሳች—ተዘጋጅታ ተነሳች
ወገቧን አለ (ገንዘቡ ወዘተ.)—1. ሳይበቃ ቀረ ፣ ቅቡጭ አለ
—2. መሥራት አቃተው

ወገብ ወገቡን ተመታ—እንዳይላወስ ሆነ
ወገብ የለሽ—ድንክ
የወገብ ቅማል—ነዝናዛ ሰው

ወገን ፣

ለወገን ብሉ—ለሕዝቡ ብሉ
በየወገቡ—በየአቅጣጫው
ባለወገን—ረዳት ያለው (ባለሥልጣን)
ወገን ሆነ—1. ተዛመደ
—2. ረዳት ሆነ
ወገን የሚሆነኝ አጣሁ ፣ የሚረዳኝ አጣሁ

ወገን ለየ—ከሁለት ተከፈለ ለጥል)
 ወገን ከወገኑ—ዘመድ ከዘመዱ
 ወገን ጠባቂ—እረኛ
 ወገን ለለ—1.ፈገገ
 ፊቱ ወገን ለለ
 —2.ነጋ

ወጋ :

በነገር ወጋኝ—አስቀየመኝ ፤ አሳዘነኝ (በንግግሩ)
 በነገር ተወጋ—1.መጥፎ ነገር ተነገረበት
 —2.ተሰደበ
 በነገር ወጋው—በእሽሙር ተናገረው
 ባይኖር ወጋቸው—ክፉኝ አየኝው
 ለቴኖ ወጊ—ደብተራ
 ለይነ ወጊ—ጠይብ
 ወጋ—በገበግ ዉጥታ ቤት ሰራ
 ወጋ ወጋ ለደረገ—በቀላል አየ
 ወጋት—የደረት : የጀርባ ሕመም
 የጠመንጃ ወጊ—የጠመንጃ ቁጥር
 ደረቲን ወጋ ወጋ ለደረገኝ—ትንሽ ትንሽ ደረቲን አመመኝ
 ጥላ ወጊ—አስማተኛ
 ፀሐይ ወጋው—ፀሐይ አሳመመው
 ፋኖ ወጊ—መብራት አብራ (በቤተ መንግሥት ሥርዓት)

ወግ :

ለወጥ—ለሰነ ስርአቱ
 በወግ ለድርገው—1.በደምብ አስቀምጠው
 —2.አመላህን አሻሽለ
 ሁናቲህን በወግ አድርገው እንጂ !
 ባለወግ—ባለክብር
 ወገኛ—ነበርን ባይ ፤ ያለአቅሙ የሚገጠራራ
 ወገም ዮ...ነው—ለመምሰል ነው (ምጸት)
 ወጉም የደራሲ ነው (ደራሲ ለመሆን ነው !)
 ወግ ለጠጠኝ—ተግደርዳሪ
 ወግ ለነሳ—ከድግስ ቤት የልቅናውን አነሳ
 ወግ ለዋቂ—ሥርአት አዋቂ
 ወግ ወገን ይዘሃል—አልሆነልህም እንጂ ትምክራሊህ
 ወግ ደረሰኝ—ክብር አገኘሁ
 ወግ ጠርቀ—ብዙ የሚናገር
 የወግ ልብስ—የማከረግ ልብስ

ወጠረ :

በንቱ ወጥርታል—ሽንት መጥቀስታል
 ተወጥረል—ተኩራርታል
 ወጥር ያዘው—ቱም ስትሉን አሳየው

ወጣ :

ሁለት ጠገር ለወጣ—ፈጽሞ አረጃ
 ለወጪ የፋረገው—እንዲጠፋ የተፈረደበት (ገንዘብ)
 ለውጭ ባይሆን—በምስጢር
 ለውጭ ባይሆን በኔኖ ባንተ መካከል ይትር
 ለውጭ የተሰሩ—በአደባባይ የሚለበስ
 ለውጣ ለውጣ ለለ—ለያስመልሰው (ሊያስታውከው) ከጀለው
 ልጅ ለውጣ—ልጅ ወለደ
 ጭረን ወጣ—ስድ አደግ ሆነ
 ጭረት ለውጣ—መረት አገኘ
 ጭጅ ለውጣ—እጁ ገበረ
 ጭውጫ—ግምለጫ (ከነገር)
 ስንከራከር መውጫ አሳጥኛው ነበር
 ስረ ወጥ—አንድነት ያለው
 ስልቻ ለውጣ—ስልቻ ገፈፈ
 ስም ለውጣ—ሰየመ
 ሹመት ለውጣ—ሹመት ተጽመ
 ባሕረ ወጥ—ያልተቀጠለ
 ባናንጫይ ይውጣ—ጭራሽ አልፈለገውም
 ብዙ ለውጣ—1. ብዙ ገንዘብ ከፈለ
 —2.ብዙ መረተው
 ነፃ ወጣ—ወንጀል የሌለበት ሆኖ ተገኘ
 ተዋጣ—ጥሩ ሆነ
 ጠጁ ተዋጥቷል =
 ነፃር ለውጣ—1.ሰውነቱ ተበላሽ
 —2.ስሕተት አገኘ
 ነጻነት ወጣ—ነጻነቱን አገኘ
 ለንድ ወጥ—1. የተያያዘ
 —2. ተመሳሳይ ስርአት ያለው
 አስወጣ—አባረረ
 ለይን ለውጣ—ደፋር
 ለውጫዊኝ—አፈርሳታ
 ለንድ ጥሬ ወጥ—የግታበላ ወጥ :
 አዋጣ—1.ገንዘብ ሲሰበሰብ እርሱም ድርሻውን ከፈለ
 —2.አተረፈ (ንግድ)
 —3.እውነቱን ለማወቅ በጥብቅ መረመረ

አልኩ ወጣለት—ቁጣው በረደለት
እንደ ወጣ ያውጣው—እንደሆነ ይሁን
አጅን አወጣ—አመለጠ
አጅ አወጣ—ሌባ ሆነ
እገር አወጣ—ሂያድ ሆነ ፤ ያረ ሆነ
እጣ ወጣለት—እጣ ያረሰው
ከቃሊ ወጣ—አለፈ ፤ ተረፈ (ለውሃ)
ከቃሊ ወጣ—ተናግራያለሁ
ከቁጥር ወጣ—ተለየ ፤ ተገለለ
ከቃሊ ወጣ—1. ትእዛዜን የማይሰማ
—2. ተናግራለሁ

ዛር ወጣበት—ዛር ሰፈረበት
ወጣ ለሚለት ያህል—አየር ለመቀየር ያህል
ወጣ ወጣ ይላል —1. ልቡ አልረጋም
—2. ወደ ሴት ይሔዳል
ወጣ ገባ—ያልተስተካከለ ፤ አባጣ ጎርባጣ መሬት
ወጪ—የሚከፈል ገንዘብ
ወጥ ወረጃ—አላፈ አግዳሚ ፤ መንገደኛ
ወጣ ወረድ—ከርከር ፤ ቁትቁት
ወጪ ነፍስ ገቢ ነፍስ—የጣር ብዛት ፤ ቁንቀት
ወጥ ለገር—የባእድ አገር
ወጥ ወጥ ብላለች—ወንድ ለምዳለች
ወጥዶን እንጂ ውስጤን አታውቅም—ላይ ላይን እንጂ
ማን እንደ ሆነኩ አታውቅኝም

የቢት ወጥ—ለቤት የሚውል ገንዘብ
የወጪ ልበልህ—የመሸኛ ግብዣ ላድርግልህ
የወጣለት —1. የተጣራ
የወጣለት ጠጅ ነው (የተጣራ ጠጅ ነው)
—2. እንከን የሌለበት
—3. እጅግ በጣም የወጣለት ሌባ ፤ የለየለት ሌባ

የወጣለት ከብት—የተከተበ ከብት
የወጣውን ያውጣ—በሆነው ሞጋ ይሸጥ
የወጣለት—እልኩ ይለፍለት
ገጅ ወጣ—ሚስት አገባ
ወጥ አወጣ—ወጥ ጨለፈ
እንድ ጊዜ በተቆረሰ እንጀራ የወጣ ወጥ
ወጤት አልባ—እርባና ቢስ ፤ ወጤት ቢስ ፤ ከንቱ ድካም
ገቢ ነፍስ ፤ ወጪ ነፍስ—ቁንቀት
ጉዳ ወጣ—ጉዳ ተገለጠ
ሪንጣጣ ወጣለት—ከፈንጣጣ በሽታ ዳነ

ወፍ ፤

ወፈ ገዝት—ትምህርት የሌለው
ወፊ ቀፀሞች—ሕጻን በእግሩ እንሔዳድ ማበረታቻ አነጋገር
ወፍ ነገር—በአውጫጫች (አፈርሳታ) ጊዜ ጠቋሚ ሰው
ወፍ ነገረኝ—ምስጢር ሰው ነገረኝ
ወፍ ለፈሽ—ሳይዘሩት የበቀለ ተክል ፤ አውቆ በቀል
ወፍ ለርገፍ—አስማተኛ ፤ ከፋ ሰው
የ፤ ወፍ—የ፤ ፍቅር
የወፍ ቋንቋ—የማይገባ ቋንቋ ፤ እንግዳ ቋንቋ

ዋለ ፤

ለጉዳዩ ለውየዋለሁ—ጉዳዩን ፈጽሟበታለሁ
ሙያተኛ—በቅጥር ገንዘብ የሚሠራ
ሙያ ማይረያ—በጣም ሩቅ
ሚያ ቢስ—እውቀት የለሽ
ሚያ ተማይረያ—የማያልቅ ሥራ
በቀኝ አውለኝ—በደሀና አውለኝ
በውለ የሚገኝ—በቃሉ የሚጸና
በውል ተገኝ—በቃሉ ረግቶ ተገኝ
በውል አሰረው—1. ለመፍታት እንዲያመች አድርገህ እሰረው
—2. ጥሩ አድርገህ እሰረው

ባለሙዋል—የንጉሥ ፤ የሹም ወዳጅ
ባለሙያ—በእጅ ጥበብ ፤ በአእምሮ ጥበብ የሰለጠነ
ለማን ለውለኝ—ቁርስ (ውሉ)
ለዋለ—1. አሠራ

አምስት ሰው አዋለ ፤ በሥራው ላይ አምስት ሰው ቀጥሮ አሠራ

—2. አሰማራ
ከብተኝህን የት ነው የምታውለው ?

—3. አልቃሽ ቀጠረ

አትዋል እንዳያውልብህ (ይዋለብህ)—አትበድል እንዳይበድሉህ
አውለው—አሰረው
አይውሉ ዋለብኝ—በደለኝ
እቤት ዋለ—ደከመ ፤ አረጀ
እገዢ ዋለልኝ—እገዢ ረዳኝ
ክፉ ዋለበት—በደለው
ዋል ለደር ለለ—ጥቂት ቀን አሳለፈ
ውለህ ገባ—ይቅናህ

ውሉ ጠፋኝ—1. ቋጠሮው ጠፋኝ

—2. ተደናገረኝ

ውለ ቢስ—ውሉን የማያከብር
ውለኛ ሰው—በቃሉ የሚረጋ ሰው

ውል የለለው—የማይጨበጥ ቱምነገር የለለው
ውሉው—ጓድኝነቱ

ውሉ—ከባለጊዎች ጋር ነው

ውሉ ገባ መንገድ—ያንድ ተን መንገድ (ደርሰው የሚመለሱበት)
ውለታ ቢስ—ያደረጉለትን ደግ ሥራ በመጥፎ የሚመልስ፤ አዛዩን ነካሽ
የውል ሚስት—የሕግ ሚስት ፤ የሰማኒያ ሚስት
ያዋይ በላ—ሰግብጥላለ
ያውለኝ አንደ ቀመስከ—ትንሽ ቱርስ
ደገ ዋለለት—ጠቀመው ፤ ረባው
ጥሩ ዋለልኝ—ጥሩ አደረገልኝ

ዋለለ ፡

ሆደ ዋለለ—ርኅራኄ ያዘኝ
ይዋልላል—በሐሳብ አይጸናም

ዋስ ፡

ዋሱን አሳገተ—ዋሱ እንዲያዝ አደረገ
ዋስ በረሲ ለለ—ራሱን ዋስ አደረገ
ዋስትና የለለው—የማያስተማምን
ዋስትናውን አስወረደ—ተያዥነቱን አስወረደ
ዋስ አገኙ—የዋሱን እቃ ለጊዜው የሚወስድ ፤ የሚይዝ
ዋስ የለሽ—ወስላታ ሰው
ዋስ ጥራ—ዋስ አምጣ
የጠለፋ ዋስ—ባለእዳ ከጠፋ እዳን የሚከፍል ዋስ

ዋሽ ፡

ዋሽለት—ተስፋ ሰጠው
ዋሽዩን ይዢ ልምጣ—ጠበቃዬን ይዢ ልምጣ (ጉንደር)
የውሸት ውሸት—ፈጽሞ የማይታመን ነገር

ዋቢ ፡

ዋቢ መጻሕፍት—መረጃ መጻሕፍት

ዋና ፡

ዋና ነገር—ማለፊያ ፤ ጥሩ ነገር
ዋና ዘ—ሙሉ ነህ
ዋናዩ ተነካ—መነሻ ገንዘቢ ተነካ
ዋና ዋናው—ትልቅ ትልቁ
ዋና የለለው—መሪ ፤ አስተዳዳሪ የሌለው
ዋና ጉደል—ትርፍ ሲፈልግ ዋናው የጉደለበት

ዋንጫ ፡

ዋንጫ ልቅለቃ—ያንገት ውዝዋዜ
የባለቤት ዋንጫ—ከባለቤቱ በስተቀር ሌላ ሰው የማይጠባበት የጥንጫ

ዋዌ ፡

በነገሩ ዋዌ አታገባበት—ጥርጥር አታገባበት

ዋዛ ፡

በዋዛ አንላቀቅም—በቀላሉ አንላቀቅም
አንደ ዋዛ ጀምሮ—አንደ ቀልድ ጀምሮ
ዋዛ ፈዛዛ—ከንቱ ነገር ፤ ቱምነገር የሌለበት

ዋጋ ፡

ዋጋህ ምንድነው—ወርታህ ምንድን ነው (ለእግዚአብሔር)
ዋጋ ሰበረ—ዋጋ አዋረደ
ዋጋ ቢስ—ከንቱ ፤ እርባን የለሽ
ዋጋ ቀለለ—ዋጋ ከልክ አሳልፎ ጠየቀ
ዋጋ ቀጠረ—ዋጋ ወስኗ ተናገረ
ዋጋ አሳረረ—ዋጋ ከፍ አድርጎ ሰጠ
ዋጋ አዋረደ—አራከሰ
ዋጋውን አገኘ—የሚገባውን ቅጣት አገኘ
ዋጋ የለውም—አይጠቅምም ፤ አይረባም
ዋጋ ያወጣል—ቢሸጡት ገንዘብ ያስገኛል
የነፍስ ዋጋ—1. ገማ
—2. ጽድቅ
የጎጢለት ዋጋ—ቅጣት ፤ መከራ
የጎልበት ዋጋ—ደመወዝ ፤ ምንዳ
ያለ ዋጋ አስቀረው—ከንቱ አደረገው

ዋጠ ፡

ልዋጥህ ልሰልቅጥህ—በቶሎ ላጥፋህ
መከራ ዋጠው—መከራ በዛበት
መዋጥ—ትልቅ የመርፌ ዐይነት (ጆንያ መስፊያ)
ምን ይዋጠኝ—ምን ይበጀኝ
ሰውየውን ምን ዋጠው—ወዴት ቀረ
ነገሩ ለልዋጥህ ለለው—ሊቀበለው አልቻለም
ለወጠኝ ላውጥህ—ጥቀመኝ ልጥቀምህ
ዋጤ—የማይመርጥ (የሚበላውን) ፤ የማያዥ
ወጠ ዝም—በልቶ ጠጥቶ የማይጫወት

ውሃ ፡

በውሃ ይለቅ—ረጅም እድሜ ይኑረው (ለልብስ)
 ለይነ ውሃ—መልክ
 አይነ ውሃው አባቱን ይመስላል
 ለይነ ውሃ—አኳን
 አይነ ውሃውን አይተህ ተናገር
 እህል ውሃው ለላቀ—በአንድ ቦታ—አገር የመኖሪያ ጊዜ አለቀ
 በጌምድርን ትኛ ወይ ሽዋ የመጣሁት እዚያ እህል ውሃዬ ስላለቀ ነው
 ከውሃው ጨምርልኝ—ከመጠጡ ትዳልኝ
 ውሃ ሆነ—1. ቀለጠ ፤ ሟሟ
 —2. ደነገጠ ፤ ተክረከረከ
 —3. ጠረሰ ፤ ግንክ ተሳነው

ውሃ ሙላት—ጎርፍ
 ውሃ ስንቁ—ደጂ ጠኒ ጭፍራ
 ውሃ ቀለም—ውሃ ሰማያዊ
 ውሃ ቀጠ—የጥፍ ንግግር
 ለምን ውሃ ቀጠነ እያልክ ሰውን ታስቸግራለህ፤ የማይሆነው ይሁን እያል
 ውሃ ቀዳ ውሃ መልስ—የማይረባ ተደጋጋሚ ሰራ ፡ ውጤት አልባ ተደጋጋሚ ሰራ
 ውሃ ቋጠረ—አቆረበጪ

ውሃ በላ—ባለጌ ፡ እንዳገኘ የሚናገር ፡ የሚሰራ
 ውሃ በላው—1. አስጠመው
 —2. ሰከራም ሆነ

ውሃ ወረደ—ውሃ ሊቀዳ ሄደ
 ውሃ ውሃውን—መረቅ መረቁን
 ውሃ ወራጅ—ውሃ ቀጂ

ውሃ ውሃ ለለ—1. ጣም የለሽ ሆነ
 —2. ተጠማ

ውሃ ውሃ ለሰኘው—1. ክፉኛ ደበደበው
 —2. ክፉኛ አደከመው

ውሃው ለልቀል—ደም ግባቱ ተመጥለ
 ውሃ ወጣበት—ውሃ ቋጠረ
 ውሃ ገብ—ባለመስኖ መሪት

ውሃ ረርድ—ውሃ የለየው ፡ የከፈለው
 የደጅ ውሃ—ሚዳ መውጫ ፡ የግብር ውሃ
 የጣት ውሃ—እጅ መታጠቢያ ውሃ

ደርብ ውሃ—አርብለት የተቀዳ ውሃ
 ገብር ውሃ—የሚዳ መውጫ ውሃ

ውል ፡

ውል ውል ለለ—1. ትዝ ትዝ አለ
 —2. አማረ ፡ ሩፈቀ

ውስጥ ፡

ውስጠ ልባም—ተንኮላኝ
 ውስጠ ተንኮል—የሆድ ፡ የልብ ጥመት
 ውስጡን ለቲስ—ተደብቆ ያለ ተንኮል
 ውስጣቸው ለይታወቅም—ምስጢራቸው
 ውስጥ ለውስጥ—1. በምስጢር
 —2. የማይታይ

ውስጥ ውስጤን ይበላኛል—ልቤን ይከነክነኛል
 ውስጥ ለወቅ—የወዳጅ ጠላት
 የውስጥ ልብስ—ገላ ነክ

ውሻ ፡

ውሻ ሆድ—የማያርመው
 ውሻ በጪው የማይቀምሰው—ምንጊዜም የማይፈለግ ፡ ወራዳ ነገር
 ውሻ ለድርገው ለባረሩት—አዋርደው አባረሩት
 ውሻ ውሻ ለይረገ—ሰውን ትጥንብሩን አላጣ
 ውሻ ውሻ ለለ—አገጣበረ
 የውሻ ለፍንጫ—በጣም ቀዝቃዛ
 ጥቁር ውሻ ውለድ—ወራዳ ፡ ልጅ ውለድ

ውቃቢ ፡

በውቃቢህ—እንደ ምኞትህ ይሁንልኝ
 ውቃቢ ቀረበው—1. ምገስ አገኘ
 —2. መልኩ አማረበት

ውቃቢ ቢስ—ነጠላ ፡ ጠልጦላ
 ውቃቢ ረቀው—ቀትረ ቀላል ሆነ
 ውቃቢ ለምላክህ ይጠበቀኝ—ጸሎትህ አይለየኝ
 ውቃቢ ለስራቀ—1. አዋረደ
 —2. አስደነገጠ
 —3. በረከት እንዲያጣ አደረገ (ምግብ)

ውቃጭ ፡

ውቃጫም—አመንዝራ ወንድ

ዘለለ ፡

ሲዛለሉ ዋሉ—ሲጫወቱ ዋሉ
 ዘለል ለለ—ከፍ አለ ፤ ላቀ
 ለተዘለለት—ተራዩን አትለፍብኝ ፤ እኔን አልፈህ ወደ በላይ አትሒድ
 አገራ ዘላይ—የሰው ሚስት የሚደፍር
 ዘሉ ይሳይባል—ያለ ምክንያት በድፍረት ይሳይባል
 ዘለል መለል ለለ—ተኩራራ
 በየመሽታው ቤት ዘለል መለል ማለቱን ትተህ ሥራ ብትሠራ ይሻላል
 ዝሊያ ይወዳል—ጨዋታ ይወዳል
 ጥዶ ዘለል—ሴሶኛ (ሴት)

ዘለቀ ፡

ሁሉን ዝለቀ አያዋጣም—ሁሉን መጋበዝ አያዋጣም
 ለዘለቀታው—ለመጨረሻው
 መንገዱ ለይዘለቀም—እጅግ ረጅም ነው
 መዘለቀያህን እንኛ—መዳረሻህን አላውትም
 መጽሐፉን ዘልቂዋለሁ—ጨርሼ አንብቤዋለሁ
 በንባብ ዝለቀው—በንባብ ውጣው
 ተዛለቀ—ተቻቻለ ፤ አብሮ ኖረ
 እኔና አንተ የምንዛለቅ አይመስለንም
 ነገሩ እየዘለቀኝ ነው—እየገባኝ ነው
 ለዛለቀ—1. እስከ መጨረሻ አዳረስ
 —2. አዋጣ
 የማያዛለቅ ክርክር ባትጀምር ጥሩ ነው
 እንዲዘልቀ ለድርጊህ ያዘው—አትገጠራራ ፤ ቀደም ቀደም አትበል ፤ አትዳል
 ዘለቀ ዘለቀ ማለት ያበዛል—ሳይፈልጉት እሰው ቤት መግባት ይወዳል
 (እቃ የማንግት ባሕርይ ላለበት ሰው)
 ዘልቆ ገበቷል—ጠልቆ ገብቷል
 ዘልቆል—ተዳርሷል
 ወሬው አገር ቤት ድረስ ዘልቋል
 ዝለቀ—ግባ (ወደ ቤት)
 ዝልቀ ነገር—እውነተኛ ፤ እርግጥ ፤ ሐት

ዘለፈ ፡

ዘለፍ ለደረገ—እንጉሉን ደፋ

ዘልዛላ ፡

ዘልዛላ—መረገ ያደገ ፤ አገድም አደግ

ዘመረ ፡

ሲያዘምርብኝ ዋለ—ሲፎከርብኝ ዋለ
 ለያዘምርም—አያሰናዝርም ፤ እያሰተላልፍም

ዘመተ ፡

በሽታው ተዛመተ—ተላለፈ
 ለገማች—የመዝሙር ፤ የግጥም መሪ
 እምግዡ ላይ ዘመተበት—ጨርሰው በለት
 ወረውን ለዛመተ—አዳረሰ
 ዘምተ ተወረሰ—ባጥል ቀረ ፤ ጥፋተኛ ሆነ
 ዘማች ለንቀጽ—የሚረባ ግሥ

ዘመን ፡

በዘመኑ—ጊዜ ሲሰጥ
 ሰው በዘመኑ የማይሠራው ምን ሥራ አለ
 እንደ ዘመኑ—ጊዜ እንዳመጣው
 እንደ ዘመኑ መሆን ያዋጣል
 ዘመነ እንኮየ—የጥጋብ ዘመን
 ዘመነ ገልምቢጥ—ሐሰት የሰለጠነበት ጊዜ
 እንዲህ ያለ ጊዜ ዘመነ ግልምቢጥ ፤ ውሻ ወደ ታዛ አሁያ ወደ ሊጥ
 ዘመናይ—ባለጊዜ
 ዘመን ለመጣሽ—ዘመን የወለደው
 ዘመን የሰጠው—ድንገት ያገኘ
 ዘመን የባሰው—መከፋፋ ሐዘን ተከታትሎ የመጣበት
 ዘመን የወለደው—ጊዜ ያመጣው ፤ ዘመን አመጣሽ
 ዘመን ያመጣው—እንግዳ ፤ ያልተለመደ ነገር

ዘመድ ፡

ተዘማመደ—ተገናኘ
 ለዛመደ—አስግማ ፤ አገናኘ
 ዘመድ ለፈራ—ወዳጅ አገኘ
 ዘመድ ገዛ—ወዳጅ አበጀ
 የዘመድ ጥል—ቂም የሌለው ጥል
 የዘመድ ጥል የሥጋ ቅል

ዘረነቀ ፡

ሐሳብ ተዘረነቀብኝ—ድንገት ሐሳብ ያዘኝ

ዘረከተ ፡

መዘርከተ ያበዛል—መዋሸት ያበዛል

ዘረዘረ ፡

በዝርዝር ንገረኝ—ሁሉንም ንገረኝ
ነገር ለትዘርዘር—ያልጠየቁህን እትናገር
እነሱ ዘርዘረል—ፍሬ መያዝ ጀምሯል
ገንዘቡን ዘርዘርልኝ—ወደ ጥቃቅን ገንዘብ ለውጥልኝ
ዝርዘሩን ላለውቀም—ሁሉንም አላውቅም

ዘረገፈ ፡

ምስጢሩን ዘረገፈልኝ—ሁሉንም ንገረኝ
ቦርጩ ተዘርገፋል—ቦርጫም ሆኗል

ዘረጋ ፡

ለሁሉ ልዘርጋ—አፋሽ አከንፋሽ
መጽሐፍ ዘረጋ—ከፈተ
ምንጣፍ ዘረጋ—አነጠፈ
ሸጫውን ዘረጋ—1.ለመነ
—2.አቤት አለ
ሸቀጡን ዘረጋ—ለሽያጭ አስቀመጠ
እንደ ተዘረጋ ሆለት—ጥሩ አድርጎ እንቅልፍ ወስዶት ነጋለት
እጁን ለይዘረጋም—ቆጥቋጣ ነው
እጁን ዘረጋ—ሰጠ
እገረን ዘርግታለኝ—ያለ ሥራ ተቀምጣለኝ
እገረን ዘርግታ ከመጥል ሌላ ስለግታውት ባጿ ፈታት
ወንበር ዘረጋ—ትምህርት አስተማረ
ወሬውን ዘርግቷል—በሰፊው ግውራት ጀምሯል
ዘረጋችን—ፍቅር አስያዘኝ
ዘረጋው—ገድሎ ጣለው
ዘርጋ ዘርጋ በል—ተዝናና
ጃንጥላ ዘረጋ—ወጠረ ፤ አጠላ
ገበታ ዘረጋ—አስቀመጠ ፤ ደረደረ
ገበያው ተዘርግቷል—ገበያው ቆጂል

ዘረጠ ፡

ለታዝዘርጥ—አታውደልድል
እዚህ አታንዛርጥብኝ ፤ ካጠገቤ ዘወር በል
ዘራጣ—ተሳዳቢ ፤ አፈኛ
ዘረጠ—ፈሪ ፤ በቅቧቃ

ዘረጠጠ ፡

ሰው መዘርጠጥ ይወዳል—ማዋረድ ይወዳል
ክምሩን ዘረጠጠ—ናደ (ለመውቃት)

ዘረፈ ፡

ቀኔ ዘረፈ—ወዲያው ቆጥሮ ተናገረ
ዘረፍ ዘረፍ ነው—ላይ ላዩን ነው
ዘረፊ—ደግ ፤ ርህሩህ

ዘራ ፡

ለዘርም ያለ—ጠፋ
ማን ዘራሽ—ባለጌ ፤ አላዳጊ የበደለው
በነፋስ ለዘራ—በነፋስ በተነ
በዱላ ለዘራሁት—አበክራ መታሁት
እንደየዘሩ—እንደየቤጤው
እውር የዘራው—ችፍግ ያለ
ወሬውን ዘራው—አዳረሰው
ዘረ ቀርጥም—የዘሩትን የማያበቅል መሬት
ዘረ ቢስ—የትውልድ ነውር ያለበት ፤ ዘረ መጥፎ
ዘረ ብዙ—ባለብዙ ዘመድ
ዘር ማንዘር—ትውልድ
ከነዘር ማንዘር እኔ ጋ ስፍሯል
ዘረ ጥሩ—ትውልዱ እንከን የሌለበት
ዘር ቀጠረ—1.አረግ መዘዘ (የትውልድ)
—2.ፊደል ተግረ
ዘር በዘር—እንብርተ ቀዳዳ
(እንደ ልጅ ያየውንና የሰማውን የሚናገር)
ዘር እንዘራፋ ጠፋ—ድራሹ ጠፋ
ዘር ለሰዳቢ—ነውረኛ
ዘር ይወጣልህ—ተባረክ
የዘረን ብተው ያንዘርዘረኝ—ከውሌ አላልፍም
ዘር ይመስክር—ከጥሩ ቤተሰብ ነው የተወለድኩት

ዘበናይ ፡

ዘበናይ—ጥልቃቃ ፤ ባለጌ

ዘነበ ፡

ለባ ዝናብ—በት ብሎ ወዲያው የሚጠፋ ዝናብ
ሸክፍ ዝናብ—በት ብሎ ወዲያው የሚጠፋ ዝናብ
ለባ ዝናብ—እጅግ ቸር
ወርቀ ዘነበልህ ወይ—በብዛት አገኘህ ወይ (ለሀብት)
ዘነበልኝ—አገኘህ ፤ ታደልህ
ዝናብ ለፍ—ለፍላፊ ፤ የባጥ የቆጡን የሚናገር

ዘንጠለ ፡

ሰውን አተዘንጥል—ያለ ክብሩ ሰውን አትሃራው
ገባቡን አተዘንጥል—የሚነሳውንና የሚወድቀውን ገባብ እስተካከለህ አንብብ

ዘነፈ/ተዛነፈ ፡

እንደበተህ ለይዛዬ—አስተውለህ ተናገር
ከቃሉ ዝንፍ ለይልሙ—ቃሉን አይለውጥም

ዘንግ ፡

ባለዘንግ—ጠበቃ
ዘንጊ ነው—መሪዬ ነው (ዐይነ ስውርን የሚመራ ሰው)
የገሉ ዘንግ—የማይረባ ሰው
የጠመንጃ ዘንግ—መደቅደቂያ
የፈረስ ዘንግ—ራስ ክምር
ያልጋ ዘንግ—ያልጋ ክፈር

ዘከዘከ ፡

ምስጢሩን ዘከዘከ—ምስጢሩን አወጣ

ዘወረ ፡

መዘውር ዐይን—ሸውራራ
ማዞሪያ ቤት—ሰልክ መቀበያና ማስተላለፊያ ቤ
ራሴን ለዞረው—1.አሰከረኝ
—2.አሰለቸኝ
ስር ዞረው—ስሩ በታውን ለቀቀ
በከንቱ ለዞረኝ—በከንቱ አደከመኝ
አዞረበት—ደገመበት (አስማት)
ለዘዘረ—ለዋወጠ
ወገቡን ተዛወረ—ሚዳ ወጣ
ዘወር በል—ወገድ
ዘወር ለለ—ሥፍራ ለቀቀ
ዘወር ለለበት—በሽታ ጉብኘው
ዘወር ለደረገ—አገለለ
ዘዋረ—ከርታታ
ዘዋረ—ደባቃ ፡ ዘወርዋራ
ዘዋረ—መኪና ነጂ (የቆየ አባባል)
ዙር (ሁለተኛ ፡ ሥስተኛ ወዘተ.)—ተራ
በሁለተኛው ዙር ደረሰኝ
ዞር ዞር—በመጨረሻው
ዞር ዞር መገናኘታችን አይቀርም

የዞረበት—እንደ እብደት ያደረገው
የዞረ ደምር—ያልለቀቀ ፡ ያደረ ስካር
የዞረ ገጽ—የሚለጥን ገጽ

ዘገር ፡

ዘገር ነጠቀ—ጦር እነሳ

ዘገነ ፡

በአእምሮው ዘገነ—ልብ አደረገ ፤ እስተዋለ
ዝገን—ከተከተለ ሥጋ የተሠራ ወጥ

ዘጋ ፡

መገንዳ ተዘጋ—ተያዘ ፤ ተከለከለ
መጽሐፍ ዘጋ—ማለ
በሩ ሁሉ ተዘጋበት—ተስፋ ያደረገው ነገር ሁሉ እየመነመነ ሔደ
ቤቱ እንደ ተዘጋ ቀረ—ባለቤቱ ከሔደበት ሳይመለስ ቀረ
ቤቱ ተዘጋ—ትዳሪ ፈረሰ
ትዳሩ ተናጋ—ትዳሩ ፈረሰ
ተዘጋ—ተማማለ
የቤተ ክርስቲያን በር ተዘጋ
አተዘጋው—አታኩርፈው (ያራዳ አማርኛ)
እንደበቱ ተዘጋ—መናገር አቃተው
ለዛጋ—አፋሽክ
ለፋን ዘጋ—ዝም አለ
እቤት ወስጥ ዘጋ—ራሱን ከሰው ለየ
እንጀራ ዘገ—የሰውን አድል ሰባሪ
ዘገ—አስቀያሚ
ፍላጎት ዘገ ነች (ያራዳ አማርኛ)
ዘጋኝ—ቸል አለኝ (ያራዳ አማርኛ)
ዘገቶ በላ—ገፋግ
ዘገብኝ—የሴት አዳሪ ቤት
ዘገ—ድጉም አፍ ፡ የማይናገር
ዘገ ስብሰባ—ጥቂት ሰዎች ብቻ ለመግባት የተፈቀደላቸው ስብሰባ
ዘገ ችሉት—1.ሰው የተከለከለበት ግልጥ ያልሆነ ችሉት
—2.ተሰብሰበው የሚጠጡ (ሰዎች)
—3.ሰውር መሸታ ቤት
ወስፋቱ ተዘጋ—አልበላ አለው
የዘጋበት—ጨለማ
የዘጋበት ቀን ፡ የቀፈፈ ፡ ጨለማ ቀን

የዘጋ ባህታዊ—ከሰው የተለየ ባህታዊ
ይዘጋህ—ሙት
ድምጸ ተዘጋ—መናገር እቃተኝ
ፋይሉ ተዘጋ—ጉዳዩ ውሳኔ አገኘ
ፍላጎቱን ዘጋበት—ጥቅም እንዳያገኝ መከረበት

ዘፈነ :

ለንግግር በዋልድባም ይዘረድል—አልፎ አልፎ ይፈቀዳል
ለተዘረደብኝ—አትኩራራብኝ
ዘፈነ ለወረደ—የዘፈነ ዜማ መራ

ዛላ :

ዛላው ይህና—ቂመናው የሚያምር

ዛር :

ዛሩ ተነሳ—መጥፎ አመሉ ተነሳበት
ዛራም—ንዴተኛ : ወፈፈ
ዛር ለንጋሽ—የዛር ፈረሰ
ዛር ወጣበት—ዛር ፈለቀበት
የዛር ፈረሰ—ቀኝታገሩ

ዛቀ :

መከራ ዛቀ—ባዙ መከራ ደረሰዋት
ብዙ ደመወዝ ይዝቃል—ከፍተኛ ደመወዝ ይበላል
ዝቀሽ—በጣም ርካሽ

ዛቢያ :

ዛቢያ ንግግሩ—ጉልበታም ሰው

ዛቲ :

ዛቲ—ከርስቲያን የሆነ ሁሉ እሑድ እሑድ ወደ ቤተክርስቲያን የሚወስደው
አንዳንድ እንጀራ

ዛጉል :

ዛጉል ለይን—ለይት ላይ የጣለበት
ዛጉል ጣለ—ጠነቆለ

ዜማ :

ዜማ ሰበረ—አረፍተ ነገሩ ከዜማው ጋር አልጣጣም አለ

ዝሆን :

ዝሆን አገር—ሙቀት እገር
የዝሆን ጆር ይሰጠኝ ለለ—አልሰማም አለ : እየሰማ እንዳልሰማ ሆነ

ዝም :

ዝም እክም ለለ—ጽጥተኝ ሆነ
የዝም ብሉ—የንዲያው : ከንቱ : ብላሽ
ነገሩ ሁሉ የዝም ብሉ ነው : የግዴላሽ ነው
ዝም ብሉ ነው—እንዲያው ነው የሚቀባጥረው : እማያውቀው ነገር ውስጥ ገብቶ

ዝምብ :

ለኔ ለንተ ዝምብ ነህ—ኢምንት ዋጋ የሌለህ ነህ
ዝምብን እሽ የማይል—ፈዛዛ : ሰነፍ : ጽዳት የሌለው
እስቲ ዝምብን እሽ ተልፍ—እስቲ ትደፍረኝና
ዝምባም—ፈዛዛ : ንቃት የሌለው
ዝምቦ—ፈዛዛ
የርገ ዝምብ—ጥልቅ ብዬ

ዝርዝር :

መዘረዝር ንባ—ሊኖት ቀረበ
ዝርዝር ምስክር—እውራ ምስክር ያይደለ
ዝርዝር ጥርስ—ፍንጭት ጥርስ

ዝናብ :

ላንተ የዘነበ ለኔም ያካፋል—አንተ በብዛት ብታገኝ እኔም በትንሹ አላጣም
ለህያ የማትችለው ዝናብ—ትልቅ ዝናብ
ለባ ዝናብ—ቸር
ለዘነበው—ከፋኛ አለቀለ
እንኳን ዘንቦብሽ እንዲያውም ጤዛ ነሽ—እንኳን ቸግር ደርሳብሽ እንዲያውም
ቸግረኛ ነሽ
ዘነበለት—አገኘ
ገና ዘንቦ ተባርቆ—ጊዜው ገና ሩት ነው : አልደረሰም

ዝንኪላ :

ዝንኪላ መሰለ—ቀላ : ደም መሰለ (ያይን)

ዝንጅር ፡

ዝንጅርኛ ለለ-ቅልጥ ቅልጥ ለለ

ዝንፍ ፡

ዝንፍ ለለ-ከመጠን አለፈ ፤ ትርፍ ነገር ተናገረ

ዘፈ ፡

ሁለተኛ ዙር—ድጋሚ
 ራሲን ለታዘረው—አታናደኝ
 ተዘዋወረ—1.ወዲያና ወዲህ አለ
 —2.ያለበታው ተቀመጠ ፤ ተገጠመ
 ናላው ዘረ—ራሱን አመመው ፤ ተናደደ
 ለተዘርብኝ—ሌላውን እንደ ተጣላህ እኔን ለመጣላት አትፈልግ
 ለዘረብኝ—በመድኃኒት አሳመመኝ
 ለዘዋራ—ሱን በደረቲ
 ለዘዋሪት—የውሃ ወጥመድ
 እንዳይዘር—እንዳይደርስ
 ያ ቀጣፊ በዚህ ሠፈር እንዳይዘር ብያለሁ
 ዙሪት—ማውደልደል
 ዙርያ ንገር—አገባ
 ዙሪያ ዙሪያውን ይፋላል—የነገሩን ቡጥ ለመንካት አልፈለገም
 ዙሪያ ገባው—መላው
 ዙሪያ ገባው ወዳጁ ሆኖለታል
 ዙሪያ ገጠም—ክብ
 ዙሪያ ጥምጥም—ረጅም አቋራጭ የሌለው ዘመናዊ መንገድ
 ዘረብ አቀፊኝ—በጥቅ አንት ላይ ወተት የተጨመረበት መጠጥ
 ዘረብኝ—አእምሮዬን ሳትኩ
 ዘር ዘር—ቆይቶ ቆይቶ
 ዳመና ሲዘር—ደመና ሲሄድ ፤ ሲለቅ

ዣመንዣ ፡

ዣመንዣ ለለ—1.እንደልቡ ሆነ
 —2.በገፍ ሰጠ

ዣን ፡

ዣን መረቂ—ንጉሡ የሚለውን አወን አወን የሚል

የ

የለ ፡

ልብ የለሽ—ማስተዋል የሚያትተው
 ስም የለሽ—ስሙ የማይጠራ ፤ ያልታወቀ ፤ ተራ
 ስም የለሹ ሁሉ ግብር ተጠርቶ ሲመገብ ዋለ
 ቀጥ የለሽ—ሰነ ስርዓት የሌለው

የለም ፡

ማንም አንደሱ የለ—እርሱን የሚወዳደር አይገኝም
 የለም የለም—አይሆንም ፤ አይሆንም

የት ፡

የተና የተ—ማን ደርሶበት
 የት የለሌ—የትናየት ፤ በጠሩትም አይመልስ

ያዘ ፡

ለለይን ያዘ—መጨለም ጀመረ
 ለለይን ያዘ ሲያደርግ—ጨለማም ሲል
 ልንም ያዘ—ፈረሱን ገታ
 መገል ያዘ—ጸጠረ
 መሬት ያዘ—ተደላድሎ ተቀመጠ
 መሳሪያ ይዛል—መሳሪያ አለው
 መንገዱን ሥረውን ወዘተ.ተያያዘው—ጀመረ
 ምሽት ተያዘ—እንዲለቀቅ ሆነ
 ምክር ይዘዋል—አየተማከሩ ናቸው
 ሲያያዝ የመጣ—ከጥንት ጀምሮ የመጣ
 ስራ ያዘ—1. አገለገለ ፤ ረባ
 ይህን እንጩት አትማግዱት ሥራ አስይዘዋለሁ
 —2. ሥራ መሥራት ጀመረ ፤ ሥራ አገኘ
 ሰብሉ ለልዩዘም—ጥሩ አድርጎ አላፈራም
 ሰውን አያያዘ—ሰውን አጣላ
 ስር ያዘ—እንዳዲስ ሆነ
 የኔ ጉዳይ እንደገና ሥር ያዘ
 ስጋ ያዘ—ወፈረ

ፍጥረት መያዝ ጀምሯል
በፍራ ያዘ—አንድ ቦታ ተቀመጠ
ቀለም ያዘ—አጠና ስለው ቀ
ቂም ያዘ—ልቡ ሻከረ
በሊብት ፡ በነፍስ ገዳይነት ወዘተ. ተያዘ—ታሰረ ስር ቀለ
በልቡ ያዘ—በልቡ አቆየ
በልብስ ያዘ—ታቀፈ
በሽታ ይዘዋል፡—ነካ ያደርግሃል፤
በነገር ያዘው—በነገር ወጠረው
በወጥመድ ያዘ—አነቀ
በሽታ ያዘው—አመመው
በያዘለት—የፈለገው ፡ የተናገረው በሆነለት
ባይዝ ባይዝ—ባይኖረው ባይኖረው
ባፋ ያዘ—ጉረሰ

ተያዘ—1.በቁጥጥር ስር ቀለ

—2.በዳኛ ተከበረ

ተያዘ—ጥስ ፡ ጥቢ

ተያይዞ ገደል ገባ—1.አንድነት ገደል ገባ

—2.ሁሉም ጠፉ ስለነዳሆኑ ሆኑ

ተያዘ ሆነ—መድን ፡ ሀላፊ ሆነ

ተይዘል—በጣም አምታል

ተምህርት አይዝም—ትምህርት አይገባውም

ቸጋር ያዘው—ተቸገረ

ነገሩ ተያያዘ—አየሰመረ ሄደ

ነገሩን አስይዘኝ—ጉዳዩን አስጨበጠኝ ስለረዳኝ

ነገር ያዘው—እክል አጋጠመው

ነገር ይዟል—አቂግሏል

ለልተያያዘለትም—አልተሳካለትም

ለልያዝ ብሉኛል—1.ላገኘው አልቻለኩም

—2.አልገባህ ብሉኛል

ለያያዘ—1.እሳት አቀጣጠለ

—2.ሰውና ሰውን አጣላ

ለያያዘ አያምርም—ሁኔታው አያምርም

ለያያዘ—አጣይ

ለይዘህ ባይ—ረዳት ደጋፊ

ለይዘህ—አትፍራ ስለተበራታ

ለገር ይያዝልኝ ለለ—ያዙኝ ልቀቁኝ አለ ስለውከተኝ ሆነ

ለፋ ተያዘ—መናገር አቃተው

ለፋን ያዘ—ዝም አለ

ለፋን ለስያዘ—ዝም አለኝ

ለናገረውን ያዘ—1.አስገደደ

አፍንጫውን ይዞ ተቀበለው

—2.ተጠያየፈ (አንድ ነገር ስለ ሸተተው)

እንዳያያዘ—እንደ ሁኔታው

እንዳያያዘ ከሆነ ያሰበው ባይሳካለት አይቀርም

አጃን ተያዘ—ተጋለጠ

አጃን ያዘ ለደርገታል—ደህየት—ሰጧል

አጃን ለላስይዝም—አልሸነፍም ስለጃን አልሰጥም

አገሪን ያዝ የሚያደርገን ቢያዝላት—ከዙሪት የሚገታት ብታገኝ

ከፋኛ ተያይዘዋል—ከፋኝ ተጣልተዋል ስለ

ወንበር ያዘ—እውንበር ላይ ተቀመጠ

ወግጁ ያዘ—ከአንዲት ሌት ጋር ተፈቃቀረ

የያዘው አባዜ—መጥፎ አመራ

የያዘው አባዜ አልለት ብሎት ያዝፈገፈዋል

የሚይዘው የሚጨበጠው ጠናታታል—ተደናገሮታል

ያልተያያዘ ነገር—ግንኙነት የሌለው ነገር

የውሻ ሸተሮ ለስያዘ—አራከሰ

የያዘ ይዘት ነው—ችግር ገጥሞት ነው

የያዘው አባዜ—ያደረሰት መጥፎ ጠባይ

ያዘኝ ልቀቁኝ አለ—አትገላግሉኝ አለ

ያዘኝ ያዘኝ ለለ—ፎገል ስለካዘ ዘራፍ አለ

ያዝ ለቀቀ ለደረገ—አበክር አልሰራም ስለጀምሮ ተወት አደረገ

ያዝሁት ያዝሁት ሲል—1.ደረሰውበት ደረሰሁበት ሲል

—2.ተሳካልኝ ተሳካልኝ ሲል

ያዝ ያዝ ያደርገዋል—አቀላጥፎ መናገር ይቻላል

ይህን ሸቀጥ ለንይዘውም—እኛ መደብር አይገኝም

ይዞታ—ባልንብረትነት

የይዞታጥን ግረጋገጫ ጣላሁት

ይዞታል ነገር—የያዘው አባዜ

ይዞ ከተፍ ለለ—በተደራፊ አደረሰ

ገንዘብ ይይዛል—ገንዘብ ቀጣቢ ነው

ገንፋን ወዘተ. ለስያዘኝ—ገንፋን አጋባብኝ

ገንፋን ይዘኛል—(ገንፋን) አጥኛል

ጉጁ ያዘ—ትዳር መሠረተ ስለ

ጣር ይዞታል—ሲሞት ተቃርቧል

ጨዋታ ያዘ—ጨዋታ ጀመረ

ረር ያዘ—እየተሳካ ሄደ

ፍቀሮ ያዘ—ወደደ ስለፈቀረ

ጸ

ደለቀ ፡

፤ ተደለቀበኛለህ—አትኩራራብኝ ፤ አትፎክርብኝ
ን ደለቀው—አበክሮ መታው
እቃለኝ—ትናጣለኝ
ውን ይደልቃል—ከበርውን ይመታል
ውን ይደልቃል—በብዛት ያወራል

፤

ላይሊ ደልዳላ—የተሟላ
አበበ ደልዳላ ሀብታም ነው ፤ ደህነት የማያስፈራው ጌታ ነው
ላይሊ ሰጥተታል—አሟልቶ ሰጥቶታል
ደላይሊ ኑር—ሥጋት የሌለበት ኑር ፤ የተሟላ ኑር
እያላ ሰውነት—ሙሉ ሰውነት

፤

ጃገረጃ ይምቃለች—አምርባታል
ለሙ አጃገ ይምቃል—በጣም ይናገራል ፤ ዐይንን ያጥበረብራል
ዳማቂ—አጨብጫቢ ፤ አሟጋሽ
ፊት ይምቃል—ተጋግሏል
ይመቀ ቤት—የተሟላ ቤት ፤ ምንም ነገር የማይጉድልበት
ይመቀ ትፋር—ስምምነት የሰፈነበት ትፋር

ጠ ፡

ሮምጡ ጠፋ—ወሬው ጠፋ
ደምጤን አላሰማም—ያለሁበትን አላሳውቅም
ደምጥማጡ ጠፋ—ወሬው አይሰማም
ደምጥማጥህን ነው የማጠፋው—አገድልሃለሁ ፤ መድረሻ አላጣሃለሁ

፤

ለደሙ ያህል—ለአምልኮ ያህል
ልቤን አይማው—በጣም አስቀየመኝ ፤ አብዝተ አላዘነኝ
በደሙ ገባ—በሌላ ሰው ጥፋት ሞተ
አይኑ ይም ለበሰ—ተመቀኝ ፤ ቀና ፤ ተናደደ
አይማ—ከድቶ በደለ
ብዙ ከሀዲዎች አገራቸውንና ወገናቸውን አድምተዋል

ለፊን ይም ደም አለው—የገድያ ወንጀል ልፈጽም ነበር
ከደሙ ገጸህ ነኝ—ወንጀል አልፈጽምኩም
የለባ ይም—ለባ የሚከፍለው ደም
የማይደማው—ገንዘብ የማይወጣው ፤ ቆጥቋጣ
የምድር ይም—እህል

የምድር ደሜን ከለከሉኝ ፤ የመሬቱን አላባ ከለከሉኝ

የዛፍ ይም—መጫ

የደም ሥር—በጣም አስፈላጊ ነገር

የደም ለበላ—በብዛት የደም መፍሰስ

ስትወልድ የደም አበላ ሊወስዳት ነበር ፤ ብዙ ደም በሌላ ሰው ላይ ለሰላት ልትሞት ነበር

የደም ዋን—ገዳይ ለሟች ቤተሰብ የሚከፍለው ዋጋ ፤ ጉግ

የደም ገንቦ—ቆንጆ (ለሴት)

የደም ጋን—የሸንጥና የዳሌ መገናኛ

ያሻር ደም ያስጠጣኝ—ጠላ ልጠጣ (ፈዝ)

ይመ መራራ—የሚናገረው ለሰው የማይጥም

ይመ ቁጡ—ግልፍተኛ

ይመ ቢስ—ችኮ ፤ ለዛ መጥጤ

ይመ ነፍስ—በተፈጥሮ የተገኘ ባህርይ

ይመ ከልብ—በገድሉት የማያስከስስ ፤ ተበቃይ የሌለው

ይመኛ—በርቱ ጠላት

ይመ ጥፋ—የጨዋ ልጅ

ይመ ገቡ—መልክ መልካም

ይመ ተለዋወጡ—ገዴት እፈቱ ላይ ታዩ

ይመን ተረምዶ ሂደ—ከገደለ በኋላ ከልቡ ቆርጦ ሄደ

ይመ አልቃል—ከስታል

ይም ነኝ—የወር አበባዬ መጥቷል

ይሙ ፈላ—ተቆጣ

ይሙን አፈሰሰ—ላገሩ ሞተ

ይማም—መልክ መልካም

ይሚ ከይማቸው ተቀላቀሏል—ተጋብተናል ፤ ተዋልደናል

ይሚ—ዘመዶ

ይም መለሰ—ተበቀለ (የዘመዱን ጠላት)

ይም መላሽ—ተበቃይ

ይም መምታት—ብዙ ደም መፍሰስ

ይም ሸተተው—መግደል ፤ መሞት ከጀለው

ይም በደም ሆነ—1.ብዙ ሰው ቆሰለ
—2.በደም ተጥለቀለቀ

ይም ተቃባ—ጠላቶች ሆኑ

ይም አደረቀ—ለግድያ የሚፈላለጉትን አስታረቀ

ይም አፈሰሰ—ሰው ገደለ

ይም አፈታበት—ብዙ ደም ፈሰሰው

ይም አፍይ—አስቆጫ ፤ አናዳጅ

ይም የላትም—ደመ ግቡ አይደለችም

ይም ይሁንብኝ—መርዝ ይሁንብኝ

ደም ደም ለለው—የመገደል፣ የመጥት ስሜት ያዘው
ደም ጎረብ—መጠጥ የልበት ምግብ
ደም ገላ—ደም ተፋ
ደም ጥልቀት—የዘር መተላለፍ
ደም ጥረ—የወር አበባ መቆም
ደም ርልቀ ለለ—እጅግ አግረች

ደረሰ :

ለላቀመ ሒዋን የደረሰች—አካለመጠን ያደረሰች
ላልደርስበት—ላልነካው፣ ላልተናካለው
መዳረሻ—መክሰስ (ምግብ)
መድረሻ ቢስ—መገቢያ የሌለው፣ ጻርቶ
መድረሻ አሳጣው—አላስቶም አላስተምጥ አለው
ቢያደርስኝ—1.እድሜ ቢሰጠኝ
—2.በቂ ጊዜ ባገኝ

ቢያደርስኝ ሳልጠይቅህ አለውልም

ተዳረሰ—ተቃረበ
ነገሩ ደረሰ—ትግቢቱ ተፈጸመ
ለላደረሰኝም—ጊዜ አላገኘሁም
ለልደረስኩብህም—ነገር አልፈለኩህም
ለደድርስ—አያምጣው (ክፉ ነገር)
ለዳረሰ—ለሁሉም ሰጠ
ለዳረሰው—1.በሽታው አጣደፈው
—2.በራውን አጣደፈው
ለዳረሽ—1.ትልቅ የሰው መስብሰቢያ ቦታ
—2.አገናኝ (ፈላጊና ተፈላጊ)

ለዳረሽ ተገኘ—ግብር አበላ
ለድርሰናል—ተዘከረናል
ለድርሻለሁ—1.ያደገ ልጅ አለኝ
—2.ተዘከራያለሁ (ለሰማኝ)

እንገዳ ደረሽ—አዲስ ነገር
የልሱ ደረሰ—የፈለገው ሆነለት ስሥራው ተደሰተ
የድድረስ ድድረስ—በችኮላ የተሠራ
ድድረስ ለድድረስ—ይሁን አይሁን
እንዲህ ያለው ነገር ድድረስ ለድድረስ አላውቅም
ደረስኩበት—አገኘሁት
ምስጢሩን ደረስኩበት

ደረሰኩ ደረስኩ ለለ—አለሁ አለሁ አለ
ደረሽ ወሃ—ድንገተኛ ጉርፍ
ደርሶ—ላይቸል

ደርሶ አዋቂ ለአዋቂ ነኝ ባይ

ደርሶ ምን ያስቀጣሃል—ያለምክንያት ለምን ትቆጣህ
ደርሶ ተልቀ ሰው—ተኩራሪ፣ ትልቅ ሰው ሳይኮን
ድረስልኝ—አድነኝ

ድረሽ ለምሳኩ ጠፋ—ወራው ጨርሶ አልሰግ አለ ለድምጥግጦ ጠፋ
ድረሽ ለባቱ ጠፋ—ድምጥግጦ ጠፋ ለደብዛው ጠፋ
ድረሽህ ይጥፋ—መት
ድርሱ ተገኘ—ርገጦ ታወቀ
ድርስ ናት—ልትወልድ ተቃርባለች
ድርስ እርገዝ—ልትወልድ የተቃረበች
ድርሽ ለይልም—ፈጽሞ አይመጣም
ፈጥኖ ደረሽ—1.ህውከት እስከወጋጅ የፖሊስ ወታደር
—2.ፍጡን ረድኤት

ደረቀ :

ሆኖ ደረቀ—ሰገራ ከለከለው
ልሱ ደረቀ—ጉዳዩ ችክ አለበት
ልቢን አታድርቀው—አታስለፍልኝ
ልብ ድርቀት—መታከት
በደረቀ ሳጠው—በቀላሉ አታለለው
አታድርቀኝ—አትነዝንዝኝ ለአታድክመኝ ለአታስለፍልኝ
ለትድረቅ (ረቀ)—ችክ አትበል
ለይነ ደረቀ—ሀፍረተ ቤስ፣ ችክ መንቻቤ
ለፈ ደረቀ—የሚናገረው አጉል ነገር የሚደርስ
እንባ ማድረቂያ—ማጽናኝ
እንባ ለድርቀት—ለዛ ቢስ
ያች እንባ አድርቅ መጥታ ሐዘናችንን አበላሽቶው

ደረቀ ምች—ደም የሚያስተፋ ምታት
ደረቀ መንገድ—ጉዳዩ ያልተሳካበት ጉዞ
ደረቀ ሳቀ—ለዛ የሌለው ሳት
ደረቀ ስንቀ—በሶ፣ ኮቸርና ጸባ ወዘተ
ደረቀ ቀንቀ—ጣእም የሌለው ገግግር
ደረቀ ተንቢት—በቀጥታ የተነገረ ትንቢት፣ ሰውር ያይደለ
ደረቀ እንጀራ—ወጥ ያልነካው እንጀራ
ደረቀ እገር—እድል ቢስ፣ ገድ የማያመጣ
ደረቀ ወንዝ—በክረምት ብቻ ውሃ ያለው ወንዝ
ደረቀ ገንፋን—አክታ የሌለበት ገንፋን
ደረቀ ጠጅ—የቆየ፣ የጠራ ጠጅ
ደረቀ ጡት—ወተት የሌለው ጡት
ደረቀ ጣቢያ—በዙ እንቅስቃሴ የሌለበት ቦታ
ደረቀ ጥይት—ያልተከለሰ ጥይት
ደረቀ ጦር—ከባድ መሣሪያ ያልያዘ ሠራዊት
ደራቃ—ከሊታ
ድርቀት—ችኮነት
ድርቀና—(ችኮነት) ችክታ
ድርቀ ዘመን—ዝናብ የማይጥለበት ዘመን
ገንፋኔ ደረቀ—በሰለ

ደረበ :

መደረቢያ—መላበሻ
ሰራ ተደራረበሽ—በላይ በላዩ ሆነብኝ
በኳስ ደረበው—በኳስ መታው
ተደራረቡሽ—ተጋዝቡሽ
ተደርቦ ተናገረ—ሰው መናገሩን ሳያበቃ ተናገረ
ተደርቦ ይበደበኝ—አግዞ ደበደበኝ
ነገር አታደራርብ—በላይ በላዩ አትናገር
አትደርበኝ—በነገርህ ውስጥ የገባህ አታስመስለኝ
ለደራረባቸው—አንዱን ባንዱ ላይ ጣለው
ደረባ ቤት—እስከ ስድስት ትውልድ በባርነት የኖረ ህር
ደርቢኝ—በባልሽ ላይ ውደጄኝ
ደርብልኝ—ልብስ አልብሰኝ (የመኝታ)
ድርብ ጭቆና—የጭቆና ጭቆና

ደረት :

ሱቀ በደረቲ—ሸቀጣ ሸቀጥ እያዞረ የሚሸጥ
በጡቱ በደረቲ—በለ እናትነቱ
ነገር ደረተ—የግያስፈልግ ነገር በንግግሩ ጨመረ
ደረቱን ነፋ—ትእቢት ተሰጣው
ደረቱን ያሳያል—ትእቢተኝነት ይሻዋል
ደረታም—አዳጋ : ከፍ ያለ ቦታ
ደረታ ያምራል—ጡቷ ያምራል
ደረቷን መታች—1 ከፋኛ አዘነች
—2 ስታረግድ ዋለች
ደረቷን ጣለች—ከፋኛ አዘነች

ደረደረ :

በገና ደረደረ—በገና መታ
ተደራደረ—ለስምምነት ተወያየ
ነፍን ደረደረ—ለእርቅ የሚያስፈልገውን ሐሳብ በቅደም ተከተል ተናገረ

ደራ :

መዳራት ጀመረ—የፍቅር ስሜቱን መግለጽ ጀመረ
ቤቱ ደርቷል—ጣራው ዝቅ ብሎ ሰፋ ብሏል
የደራ ገበያ—በዙ ተገበያይ ያለበት ገበያ
ገበያው ደራ—መገበያየት ተጀመረ

ደቀቀ :

ሰውነቱ ተዳቀለ—ተዳከሟል
በሽታ ለደቀቀው—አዳከመው
በክርን ለደቀቀው—ከፋኛ መታው

ለለቀ ደቀቀ—ተፈጸመ
ለዳቀቀኝ—አደሽየኝ
የጀመርኩት ንግድ አዳቀቀኝ : አከሰረኝ
ያልደቀቀ ነገር—በዙ ያሳሰቡበት ነገር
ደቃቃ—ደካማ : ከሲታ

ደቀነ :

ተዘታው አፈቲ ላይ ተደቀ—መጣብኝ
እህሉን ደቀነች—ጀመረች (መፍጨት)
እህሉን ልትፈጭ ደቀነች
እንባ ድቀን ለለበት—እንባ መጣበት
አየደቀነ ይተዋል—አየጀመረ ይተዋል
አፈቲ ለተደቀን—አፈቲ አትቂም
ወረውን ደቀነ—በብዛት አወራ

ደቀሰ :

በሽታ ደቀሰው—አዳከመው : አደቀቀው
በክርን ደቀሰው—አደባየው
ድቁስ—ልም በርበሬ

ደባነ :

በቆንጥጫ አደበው—አበከሮ ቆነጠጠው
ለንጀቱ ደባነ—በንዴት ተቃጠለ
ደባና—አጭር ተጭን : ኮላላ : ድንክ

ደበደበ :

መደባደብ የሚወድ—መላፋት የሚወድ
በጥይት ተደበደበ—በጥይት ተገደለ
በፋን ደበደበ—ደግሞ ደግሞ በር ቆረቆረ
ለንዳን ነገር አትደብድብ—መልሰህ ተልሰህ ያንኑ አትናገር
ዝናብ ደበደበኝ—ከፋኛ መታኝ

ደባ :

ደባ ዋለ—ተተናኮለ : ከፋ ነገር ሰራ

ደባለቀ :

ልቡ ተደባለቀ—በጣም ደነገጠ
ሲናገር ደባለቀ ያደርጋል—ላት ያደርጋል
በጉዳዩ ደባልቀን—ለኛም ንገረን

ተደባለቀበኝ—ተሳሳተኝ ፤ ተደናገረኝ
ነገር አታደባለቅ—ነገር አታማታ
እኔን አትደባለቅኝ—እኔን አትጨምረኝ
ዘመዳሞቼን ደባለቃቸው—ዘመዳሞቼን በግብረ ሥጋ ተገናኝቸው (ምሳሌ ፡ እህትና እህት)

ድብላቂ በልተ ያደገ—አሸር ባሽር እየበላ ያደገ
ድብልቃልቅ—ቱማታ ፡ ሀውከት
ድብልቃልቅ ያለ ሠርገ—በጣም ትልቅ

ደብር ፡

ደብረ በጥበጥ—አምባገርኝ

ደነቀረ ፡

ነገር መደንቀር ይወዳል—የማያስፈልግ ነገር መጨመር ይወዳል
አትደንቀርሽኝ—እራቴ አትቁምብኝ ፤ መንገዴን ልቀቅልኝ
ደንቃራ—ተንኮለኝ

ደነባ ፡

ለደምቡ ያህል—ለወጉ ያህል
ስለደንብ—ከቁብጡ ወጥተሃል (በስብሰባ ላይ)
በደምብ—በወግ ፡ ጥሩ አድርጎ
በደምብ አውቀዋለሁ ፤ በደምብ ተረድቻለሁ
የደምቤን ስጠኝ—የልምዴን ስጠኝ
የደምብኛ ልጅ—የነፍጠኛ ልጅ
የደምብ ልብስ—የማዕረግ ልብስ
ደምብኛ—በየጊዜው ካንድ መደብር የሚገዛ ሰው
ደንብ ለገር—እግሩ ያበጠ ፤ የደንደን

ደነዘ ፡

ለእምርው ደነዘ—ግሰብ ሊቃተው
ለደነዘው—አደነቀረው
ልጅህን ነጋ ጠባ እየደበደብክ አታደንዘው
ደነዘ—ደደብ ፤ ደንቆር

ደነዘዘ ፡

ናላው ደነዘዘ—ግሰብ ሊቃተው

ደንደን ፡

ልብ ደንዳና—ደፋር
ልቡ ደንደናል—እጅግ ተኩራርቷል
ለንጀት ደንዳና—በቀላሉ ሐዘን የማይገባው
ለንገተ ደንዳና—ኩሩ
ደንዳና ደንዳናው—ሀብታም ሀብታም

ደንገጠ ፡

ልቢ ደንገጠባት—ወደድኳት
ልቢ ደንገጠብኝ—ፍርሃት ፍርሃት አለኝ
ሲያዩት የሚያስደነገጥ ሰው ነው—ገርማ ሞገስ ያለው ሰው ነው
እህሉ ደንገጧል—ዝናብ ከግጣት የተነሳ መጠውለገ ጀምሯል
ያስደንገጥ አለው—ገርማ ሞገስ አለው
ደንገጥ—ትሑት ፤ ሰው አከባሪ
ገበታ አስደንገጥ—ብዙ ባልቶ የማይጠረቃ

ደንደስ ፡

በእገሌ ደንደስ የተሠራ—በርሱ ኃይል የተሠራ
በጨው ደንደስ በርበሬ ተወደሰ—አገዱ በሠራው ሌላው ይመስገናል
ደንደሳም—ወፍራም ፤ ሰነፍ ሰው

ደንጊያ ፡

ለርሱ መንገር ደንጊያን ቀቢ መቀባት ነው—ቢነገሩት አይሰማም
ልብ ደንጊያ—ልብ ጠንካራ ፤ የማይበገር
ሰውነቱ ደንጊያ ሆኗል—ሰውነቱ ደንጊያ
ባርያ ደንጊያ—ጠንካራ ደንጊያ
ክቡር ደንጊያ—ፈርጥ ፤ አልማዝ
የፈተና ደንጊያ—የተበዛዘነት ጥልበት መፈተኛ
ደንጊያ ሆኗል—1. ደርቆል
—2. ደንገጧል

ደንጊያ ራስ—ደደሰ
ደንጊያ በገሩ—ሰነፍ ሰው
ደንጊያ ተሸከመ—ይቅርታ ጠየቀ
ደንጊያ አስከሰው—አስጨነቀው
ደንጊያ ካሉ—ደፋር ፤ የማይበገር

ደከመ ፡

ለድካምህ ዋጋ—ለስራህ ዋጋ
ሳይደከመው—ሳያረጁ
ብርሃኑ ደከመ—ፈዘዘ
የድካም አንጀራ—ባዙ ተለፍቶ የተገኘ ሀብት
ደከመልኝ—በዙ ጣረልኝ
ድኩማን—አካል ስንኳን
ድክም ያለው—ተቸገር ያለው ፤ ልፋ ያለው
ድከመተ—ስህተት
ድከመታቸንን የሚነግረን አላገንንም

ደወለ :

መጠጡን በአቦሬ ደወለው—በአንድ ትንፋሽ ጨረሰው
በዱላ ደወለው—በዱላ ደበደበው
አቤተክርስቲያን ሂዶ ደወለ—አድኑኝ ብሎ ተማጠነ
ደውሉበታል—ድው ብሎበታል ፤ ውቃቤ ርቆታል

ደዌ :

ደዌ ሥጋ—ቢስ ገላ : ቁምጥና
ደዌ ነፍስ—ኃጢአት

ደደረ :

ለእምሮው ደድረል—ከማርጃት የተነሳ አስተካክሎ ማሰብ አቅቶታል

ደጅ :

ልቡ ደጅ ደጅ ብሏል—ልቡ አላረፈም ፤ ሐሳቡ አልረጋለትም
ደጅ ሰላም—በቤተክርስቲያን ቅጥር ግቢ የሚበላበትና የሚጠጣበት ቦታ
ደጃና—በር : መዝጊያ
ደጅ መታ—በር አንኳኳ
ደጃ ጠኒ—ሥራ ፈላጊ (በየመሥሪያ ቤቱ የሚመላለስ)

ደገሰ :

ለጥል ተደገሷል—ለመጣላት ተዘጋጅቷል
ሙቀቱ ደገሰ አለ—መለሰ አለ
ሳይደገስ አይጣላም—ላይክስ ክፉ ነገር እያመጣም (ለፈጣሪ)
ተደገሰለታል—አጉል ነገር ይጠብቀዋል

ደገፈ :

በገንዘብ ደገፍኛል—በገንዘብ ረድቶኛል
አንጀቱን ይደገፋል—ጥሩ ጥሩውን እየመረጠ ይመገባል
ደገፈ አያሳጣ—ጧሪ አያሳጣ
ደገፍ ሰጠ—የሐሳብ እርዳታውን ገሰጠ

ደጋን :

ደጋን እገር—ጉባባ እገር
ደጋን ወገብ—ጉባባ ሰው

ደግ :

ደግ ነው—ማለፊያ ነው : ተሸሎታል

ደገ ለደረገ—አበጀ ፤ አሳመረ
ደገ ደገን ገገረኝ—ጥሩ ጥሩውን ገገረኝ
ደገ ጊዜ—ጥሩ ጊዜ

ደፈረ :

ምግብ ይደፍራል—በብዛት ይበላል
ሲተዩዋን ይፈራት—ተገናኛት (በግብረ ሥጋ)
ቤቱ ተደረረ—ባለቤቱን ሳያስፈቅድ ገባበት ፤ ሕገወጥ ሥራ ፈጸመበት
ከሐፋ ይፈር ይፈር ያደርገዋል—ሲናገር ነጠቅ ነጠቅ ያደርገዋል
ደፋር—ጉበዝ

ደፈረሰ :

ልቡ ይፍርሳል—አዘኗል ፤ ተቆጥቷል
ነገር ለደፈረሰ—አበላሽ
ለይቱ ይፍርሳል—ቀልቷል

ደፈነ :

ሸላ በድፍኑ—ምስጢር አይውጣ
ቁስሉ ይፈነሳት—ቁስሉ ቫረለት
ቤቱ ተደፍኗል—ቤቱ ተዘገቷል
ለዓፈነበት—ገደለው (በጠመንጃ)
አባጩ አንደ ደፈነ ነው—ፍንጭ አላወጣ እንዳለ ነው ፤ አላጥጠጥጠም
የዓፈነ—ቤተክርስቲያንን ባለግንልገል የሚከፈል መቀጫ (ለካህናት)
ደፈነለት—ነቅሎ አወጣለት
ከሶ ከደፈነልኝ ቆይቻለሁ ፤ መታየት ከተወኝ
ደፈነበት—አልገባ አለው
ትምህርት ስለ ደፈነበት በያመቱ ይወድቃል
ዓፈነ—ጨለማ ፤ ሳይቀደስ መቅረት
ደፍናብኛል—ድብ ብሎኛል ፤ ግልጽ አልሆንንልኝ ኳ
ድፍን ረሰ—ደጅብ
ድፍን ቀል—ደንቆር
ድፍንና ለደረገ—ደባበቀ

ደፋ :

ሰማዩ ተደፋብኝ—ግራ ገባኝ
በፈተና ስለ ወደቀ ሰማዩ የተደፋበት መሰለው
ሲተዩዋን ደፋት—በግድ (በግብረ ሥጋ) ተገናኛት
ተዳፋት መሪት—ወርቅ ከገብል መሬት : ቁልቁለትነት ያለው መሬት
አታድፋፈው—ቆጥቢ ፤ አትገዢው
ለገነቱን ደፋ—ራሱን ዝቅዝቅ አደረገ ፤ አዘነ
ለዓፋ—እየገፈተረ አባረረ

የበለበትን ወጪት ደረ-ውለታ ቢስ
የተም ተደናቶ ያድራል-አልባሌ ዐታ ወድቶ ያድራል
ደረገህ-ይዞህ ይሂድ ፤ ሙት
ዓቦ ደፋ-እምጣድ ላይ ጣለ
ደፋ ደፋ ለለ-ባተሌ ሆነ
ድር ዓቦ-በምጣድ ላይ የተገኘ ወጪት ዓቦ

ዱላ ፡

ዱላ ሸተተው —1. በትር ፈለገው
—2. ጥል ክጀለው

ዱለኛ—ተደባዳቢ
ዱላ ቀረሽ ጥል—ከፍ ያለ ጥል
ዱላ ተማዘዘ—ተጣላ
ዱላ ለነሳ—ሊማታ ፈለገ
ዱላ ዱላ ብሎታል—ጥል ጥል ብሎታል

ዱር ፡

ዱር በላው—ጠፍ አገር ሆነ
ዱር ቢቴ—አመጸኛ ፤ ሸፍታ
ዱርዬ—ወርበላ
ዱር ገባ—ሸፈተ

ዱር ፡

ለዱርው ይወደኝ ነበር—መጀመሪያ ይወደኝ ነበር ፤ አሁን ግን ጠልተኛል
ዱር ታወቀና—ወጥቂ ተሆነና
ዱር ደረሰከና?—ወዲያው እንደ መጣህ?
ዱርውንም ለንተን ማመኔ—መጀመሪያውንም እንተን ማመኔ
ዱርውንስ ቢሆን—አስተድሞስ ቢሆን

ዱብ ፡

በእገሩ ዱብ ዱብ ማለት ሲጀምር—መሄድ ሲጀምር (ለሕፃን)
ዱብ እዳ—ሳይታሰብ የደረሰ

ዳረገ ፡

ለሞተ ዳረገው—ለሞት አሳልፎ ሰጠው

ዳር ፡

ለደገነት ዳር የለውም—በጣም ደግ ነው
እዳር ቆመ—ታዛቢ ሆነ
የሰው ዳር—በጣም ጥሩ ሰው

የውብ ዳር—በጣም ቀንጆ
ዳሩ ገን—ይሁንና ፤ ሆኖም ሳለ ፤ ነገር ገን
ዳረገር—የጠረፍ አገሮች (ሲዳሞ)
ዳር የለውም—ወሰን የለውም
ዳር ዳሩን ለተበል—አትፍራ

ለምን ዳር ዳሩን ትላለህ ፤ ያሰበከውን ፍርጥ አድርገህ ተናገር እንጂ
ዳር ዳር ይላል—1. ያጉበጉባል
—2. ሲበላ ፈራ ተዳ ይላል

ዳባ ፡

ባለካባና ባለዓባ—ጌታና ደሃ
ዳባ ለባሽ—ዝቅተኛ መነኩሴ
ጆር ዳባ ልበስ—ሰምቶ እንዳልሰሙ መሆን

ዳቦ ፡

ተልቁ ዳቦ ሊጥ ሆነ—የታሰበው ነገር ሳይሳካ ቀረ
ያገዛ ዳቦዩን ቡጥ ቡጡን ለጣሁት—መብቴን ተነፈገሁ

ዳኛ ፡

ለካል ዳኛ—ጥና የበላይ ዳኛ
ወሃ ወረጃ ዳኛ—ያልተሸመ የጊዜ ዳኛ
የሀዋት ዳኛ—የሰፈር ሽማግሌ አስታራቂ
ዳኛ ረገጠ—ፍርድ ቤት ተጋፋ
ዳኛ ሊቀመጥ—ሲያስችል
ዳኛ ቀጠላ—ዳኛ መናቅ

ዳዊት ፡

ዳዊት ደጋጫ ነው—በዙም የተግረ አይደለም

ድል ፡

ድል ነሳ—አሸነፈ

ድር ፡

ድረ ገባ—አንድ ወንድ ብቻ ያወቃት (ያገባትና የፈቃት)

ድው አልው ፡

ድው ለለው—ተዘተዘ አለ ፤ ገራ ተጋባ

ድብ :

ድብ ለንበላ—ትልቅ ነጋሪት

ድን :

ድን ወጥው—ድን ለጥቲ

ድፍን :

ድፍን ቀል—ደንቆር ፤ ደደብ

ድፍን ለቀራሽ—ወንድም ፤ ተከፋይ

ጀ

ጀመረ :

መናገር ጀመረ—እፍ ፈታ

በት ጀመረ—ቀረቀረ ፤ መሠረተ

ተምህርት ጀመረ—ፊደል መማር ያዘ

ጠብ ጀመረ—ጠብ አሟረ

ጀንበር :

የሀፃዩ ጀንበር—ሠራተኛ ሰው

ጀኒ :

ጀኒያም—ተናጻጽ

ጀን :

ጀን ደረባ ለደረገ—ሰለዘ

ጀን ገበር—ኮከብ ገበሬ

ጀም :

ጀም ታለህ—በጀምህ ተጫወት

ጀም ታለኝ—በጀምሌ እጫወታለሁ

ጀራት :

ጀራት ለበቀለ—ተናደደ ፤ እንደ እብድ አደረገው

ጀራትን ይቀላል—ይለግመጣል

ጀብ :

ጀብ ለፍ—በፊ እፍ

የቀን ጀብ—ርሀራሄ የሌለው ፤ ስጉብጉብ

ያፈና ጀብ—በጣም የተፈባ ፤ ስጉብጋባ

ጀቦ—ጉበዙ (ለጥራ)

ጅብራ :

እንደ ጅብራ ተገተረ—ሳይንተሳተስ ቆመ

ጅንጆር/ዝንጆር :

ጅንጆር ራሱ—አስተያሚ ፊት

ጆር :

ለጆር—ለወራ : ለይሰግልኝ

ለጆር ብሎ ነው እንጂ በተግባርስ አያውለውም

ለጆር ብሎ—ለዝና ብሎ

ለጆር ብሎ እንደ መከት ሰጣቸው

የሰኔ ጆር—የሰኔ መያዣ

የጆር ምግብ—ለመስግት ደስ የሚያሰኝ

ጆርህን ኮርኩረው—ልብ ብለህ ስግ

ጆር ስጠኝ—አዳምጠኝ

ጆርም የለኝ—አልሰግህም

ጆርውን ይዞ አሰራው—አስገድዶ አሰራው

ጆር የለውም—ጊዜ የለውም ፤ ባተሌ ነው

ጆር ደገና—በጆር ግንድ አጠገብ የሚወጣ እባቄ

ጆር ጆርውን ብሎ ጨረሰው—አናት አናትን

ጆር ገንዱን አለው—1. በጥፊ መታው

—2. ቶሎ ሸጠው

ጆር ጠቢ—ሰላይ

ጆርውን ጣል አደረገ—ለመስግት አቆበቆበ

ጆር ጥላውን አበራበት—በጥፊ አጠናፈረው

ጆርውን ጥላል—በሽታ ይዞታል (ለውሻ)

ጆር የሚጠልዝ—በጣም የሚጮህ

7

ገለበጠ :

መንገሥት ተገለበጠ—ሌላ መንገሥት ሥልጣኑን ያዘ

መጠጥ ገልባፋ—ሰካራም

መጽሐፍ ለገላበጠ—አነበበ

ሠራተኛውን ገለባበጠው—አዘዋወረው

ቃሉን ገለበጠ—ቃሉን ለወጠ

በጥላ ለገላበጠው—ከፋኛ መታው

ለገላበጠ ሳጣት—ደግሞ ደጋግሞ ሳጣት

እርሻውን ገለበጠ—የዘራውን ግላ እንደገና አረሰው

የተገለበጠሽ ሆነ—ይሆናል ያሉት ቀርቶ ያላሉት ደረሰ

ደልተገላበጠ ደራል—ያልተገንደበት ኢያተርፍም

ገልባጣነት ለብዝቷል—መንጠራራት አብዝቷል

ገልብጣ ለብሳለች—አዝናለች

ገልብጦት ሂደ—አራቁትን ሂደ

ሌማቱን (ጉተራውን) ገልብጦት ሔደ

ገበታ ገለበጠች—ትዳሯን ንቃ ሄደች

ገልብጥብጡ ወጣ—ቅጡ ጠፋ

ፍርዱ ተገለበጠ—ተፈርዶበት የነበረው ተፈረደለት

ገለጠ :

መገለጫ ሰጠ—የተወሰነውን አስታውቀ

መጣፍ ገላፋ—ጠንቋይ

ምስጢፋ ተገለጠልኝ—ተረዳሁት

ራሱ ገለጥ ያለ—በራ

ራሱን ለገለጠ—ጥፋቱን እምኖ ተናገረ

በገላፋ ለገኘ—በገሀድ አገኘ ፤ ለብቻው አገኘ

በገላጭ እግኝቶ የልቡን ነገረው

ተገለጠች—ራቁቷን ሆነች

ለይነ ጥላው ተገለጠ—ችግሩ ተወገደለት

ለይነን ገለጥኩ—አወቅሁ ፤ በነገሩ ነቃሁበት

ለገለጠው—እውነቱን ተናገረበት

ለገልጠተ ነበር—ተከስተበት ነበር

የዳመና ገላፋ—ከዳመና በኋላ ፀሐይ ሲወጣ

ገለጠለት—አስረዳው

ገልጥ ሆነ—አፍታተህ ተናገር ፤ አትደብት

ገልጥ ነው—የታወቀ ነው

ገላ ፡

በሰ ገላ—ቁምጥና
ገላ ክክ—የተሟሰ ገበር
ገላው ነውር ለወጣ—ቆሰለ
ገላውን ሰይደ—አረፈ ፤ ፍርሃት አልባ ተቀመጠ ፤ ተዘናንቶ ተቀመጠ
ገላየ—ፍቅሬ

ገል ፡

ያው በገላ—ከተወሰነልኝ አላልፍም
ገል መሰላል—ሰውነቱ ደርጃል
ገል ገፍታ (ገሰገፍታ)—ገልፋጣ ፣ ጋለሞታ ፣ ሥራ ፈት

ገመለ ፡

ገመል ፡ —ሥራ ፈት ፣ ተወዝሮ የሚውል

ገመና ፡

ገመና ከታች—1. መጣሚያ
—2. ምስጢር ደባቂ

ገመጦ ፡

ገመጣት—ሳማት
ገመጦ ፀጥ—1. መረገ
—2. በውርርድ ከአገኘው ለፋኞች የማያካፍል

ገረድ ፡

የጭን ገረድ—ጌታዋ ያወቃት ሴት

ገዳረ ፡

የገበረ እጅ—በዙ ስራ የሰራ እጅ
ገበር በላ—አለገቡ እኛር የመታ ሰው

ገበራ ፡

የመጣፍ ገበራ—መጣፍ አዋቂ
የጦር ገበራ—ውጊያ አዋቂ
ገበራ መጣኝ—ልግመኛ ገበራ
ገበራ ለስደንገጥ—ገራም እባብ ፣ አታላይ ሰው ፣ መስፈራርት

ገበታ ፡

የጃልዩ ገበታ—በላዩ ላይ እንጀራ የተጣለበት ከጧት እስከጣታ የሚበላበት ገበታ
ገበታ ረጋጭ—ገበታ ላይነሳ የሄደ ፣ ባለፈ ፣ ነውረኛ
ገበታ ተረመደ—ገበታ ረገጠ

ገበታ ለቃራ—ገበታን ከቦ የሚመገብ ሰው ፣ አሳላፊ
ገበታ ከፍ አይረገ—ገበታ አነሳ
ገበታ ጠረገ—ሆላም
ገበታው ደገጠ—የተጣለው እንጀራ ሳሳ ፣ እያነሰ ሄደ

ገበዝ ፡

ገበዝ ለምባ—የአናጢ አለቃ

ገበያ ፡

ለገበያ የተሰራ—መኖኛ
በሽታ ወዘተ. ገበያ—አገኘ ፣ ያዘው ወዘተ.
ገበያ ሞቀ—ገበያ ደራ
ገበያ ቆመ—ገበያ ተጀመረ
ገበያ ተቀመጠ—ሸቀጥ ዘረጋ
ገበያ ተነሳ—ገበያ ተበተነ
ገበያ ተኛ—ወጭ ወራጅ
ገበያ ተኛውን ሁሉ ስላም ብለህ የት ትዘልቀዋለህ!
ገበያ ተፈታ—ገበያ ተበተነ
ገበያ ነች—ሆድ ሰፊ ናት
ገበያ አታውጧት—ለሰው አታሳዩዋት ፤ በድብት አስቀምጧት
ገበያ ወሰደው—ሊሸጠው ይዞት ሄደ
ገበያ ወጣ—ገበያ ሄደ
ገበያ የለውም—ዋጋ አያወጣም ፤ ረከሷል

ገባ ፡

ለገበህ ተንገብገብ—ገበህን ስታይ ይሉኝ አትበል
ልሱ ገባ—በጉዳዩ ተስማማ
ብርዱ ልቤ ውስጥ ገባ
ልብሱ ቀለም ገባ—ቀለም ተነከረ
ልብ ገቢ—ለልብ ደስ የሚል
መልክ ገቡ—ሲያዩት ደስ የሚል
መከራ ገባ—ችግር አጋጠመው ፤ ጣጣ መጣበት
መገበያ መውጫ ለሳጣው—አስጨነቀው
ሱባሊ ገባ—ከሰው ተለየ
ስራ ገባ—ሥራ ያዘ
ቀለም አገባ—ቀለም ነከረ
ቀለም ገባው—ትምህርት ያዘ
ቃል ገባልኝ—ተስፋ ሰጠኝ
በመሀላቸው ነፋስ አይገባም—በጣም ይዋደዳሉ
በሽታ አጋባ—አስተላለፈ
በሽታ ገባ—በሽታ ሰውን መያዝ ጀመረ
ባገባ አገባለሁ—የርሱን ያህል አዋጣለሁ

ብድር ይገባህ—ለውለታህ ውለታ የሚውል ይዘዝልህ
 ተገባባ—ተስማማ
 ትምህርት ገባው—ትምህርት ዘለቀው
 ነገር ገባው—ሀሳብ ያዘው
 ነፋስ አይገባባቸው—ቂም አይገባባቸው ፤ እንደ ተፋቀራችሁ ነፋ
 ንስሐ ገባ—ኃጢአቱን ተናገረ ፤ በክፉ ሥራው አዘነ
 አይን ገባ—አስተያየትን ማሳካ
 አይገቡ ገባ—እጣጣ ውስጥ ተጨመረ
 አይገቡ የሚገባ—ያለጉዳዩ ጥልቅ የሚል
 አይገቡ ገብተህ—እንደ ምንም ብለህ
 አገር ገባ—አገሩ ተመለሰ
 አጋባ—ከአንዱ እቃ ወደሌላው አዘዋወረ ፤ ገለበጠ
 አገቦ—አሸመር
 አገባ መልሰ—ከሸሹ በኋላ ተመልሶ ጠላትን መግጠም
 አሆድ ገባ—1.ጠፋ ፤ ተዘነጋ
 —2.በጣም ተወደደ
 ያችልጅ እሆድ ገብታለች
 አልክ ገባ—እልህ ያዘው
 አማጥ ውስጥ ገባ—መከራ ደረሰበት
 አምክር ውስጥ አገቡት—ምክር አካፈሉት
 አራት አገቢ—ጆሮ ጠቢ
 አሰው ዐይን ገባ—ሰው ሁሉ ተመለከተበት
 አሰው አፍ ገባ—ሰሙ ተነሳ ፤ ታማ
 አሰጥ አገባ—መግት ፤ ክርክር
 አሳት ገባው—በጣም በሰለ
 አዳር ገባ—ሸፈተ
 አየገባው ሄደ—ተረዳ (ከጊዜ በኋላ)
 አዳ ገባ—1.እዳ ውስጥ ተነከረ
 —2.ተቸገረ ፤ ተጨነቀ
 አጀ ገባልኝ—ተመለሰልኝ
 አገራ ይገባ ብቻ—አንገቱን ላሰገባ ፤ ምክንያት ላግኝ
 ከረምት ገባ—ከረምት ጀመረ
 ወሽግ ገባ—ከሰው ተለየ ፤ ባንድ ቤት ተዘጋ ፤ ቂጥኝ የያዘው ሰው ለመታከ
 ራሱን ከሰው አገለለ
 ወዶ ገባ—1.ሳይገደድ አሸከር ሆነ
 —2.ያላደጉት ውሻ
 ወጣ ገባ—ድንጉርጉር ፤ አጣጣ ጉባጣ
 ወጣ ገባው—ሁሉም ቦታ
 ከበደ የቀበሌውን ወጣ ገባውን ሁሉ ያውቃል
 ውለታ ገባ—ቃሉን ሰጠ
 ውል ገባ—በምንት ደረሰ
 ውሉ ገባ—በአንድ ቀን ከጉዞ ተመለሰ
 ዘሉ ገባ—እግያገባው ውስጥ ጥልቅ አለ
 የተገቦ ተገቦት በሽታ—ከሌላ ሰው የተላለፈ በሽታ

የገቢ—ከጉዞ የተመለሰ ሰው የሚያደርገው ወይንም የሚደረግለት
 የመቀበያ ግብዣ
 ይህና ገባ—በሰላም ደረሰ (መንገድ)
 ይህና ገባ—በደህና ድረስ (መንገድ)
 ይም ገባት—ቋንቋና
 ድረ ገብ—አንድ ሰው ብቻ አግብቷት የነበረች ልት
 ገቢ—የራሱ የሆነ ገንዘብ
 ገቢ ሆነ—እስር ቤት ገባ
 ገቢ አለው—መተዳደሪያ ገንዘብ አለው
 ገቢውን ባለቤት ያውቃል—ጠቃሚውን ባለቤት ያውቃል
 ገደል ገባ—መከራ ደረሰበት
 ገፃም ገባ—መነነ
 ገራ ገባው—የሚናገረውን አጣ ፤ ተደናገረው
 ገቡን ሸቷ—የተፈለገው ሆነ
 ገቢ—1.ያንድ ቤት ቅጥር ክልል
 —2.ቤተ መንግሥት
 ገቢ ነፍስ ወጪ ነፍስ—ትልቅ ጭንቀት
 ገባ ሸረት—ቀብር
 ገብረ ገብ—የተቀጣ
 ገብ—ዓላማ
 ገብ የለሽ—ዓላማ የለሽ
 ገብር ገባ—1.መብላት መጠጣት ተጀመረ
 —2.መጋበዝ ጀመረ
 ጣልቃ ገባ—በሌላ ሥራ ወይንም ንግግር መካከል ዘው እለ
 ጥበቁ ገባ—ነገር አካሄደ ፤ ሁለት መልስ ሰጠ ፤ ከውሳኔ አለፈ

ገብስ ፡

ገበለ በላ—ድምጽ ረጅም ሰው

ገተረ ፡

ምገቡን ተጋትርታል—በደንብ አድርጎ እየበላ ነው
 በነገር ገተር ያዘው—አስጨንቆ ያዘው
 ተገተረ—ተፋጠጠ
 ለተገተር—አትፋም
 አትተተርብኝ ፤ ከፊት ገለል ዘልልኝ
 ገተረ—ችኮ መንቻኬ
 ገተር—ሐሳቡን የማይለውጥ

ገነነ ፡

ነገር አገዘ—እያጉላ ተናገረ
 ነገር ይገነባታል—ነገር ይመርባታል
 አንባ ገነነ—በኃይሉ አፋሪ ፤ አመጸኛ ነገር
 ወሬው ገኗል—ተዘጋጅቷል

ንገጠለ ፤

በጥይት ገጠለው—በጥይት መታው
ተገንጣይ ቡድን—አፈንጋጭ ወገን
ንባቡን ገጠለው—የግዴታውን የግንኙነት እየተሳሳተ አነበበ
ንንጥል ልብስ—አንድ ዓይነት ያልሆነ ልብስ
ንንጥል ጊጥ—ተጠረት የሌለው ጊጥ

ንገፈለ ፤

በንደት ገፈለ—በድንገት ተቆጣ
በቃያው ገፈለ—አለልክ ወጣ
ንንፍል ገንፍል ለተበል—ቆጣ ቆጣ አይባል
ጥጋቡ ገንፍሎታል—አለቅጥ ተከፋርቷል

ገና ፤

ለገናው—ለጥንቃቄ ያህል
ለገናው ነው ተዘጋጅቼ ወንድሜን የምጠብቀው ፤ ይመጣል በጥለት
ገና ለገና—አንዲያው ይሾፍል ጥግለት
ገና ዘንቦ ገና ተባርተ—ጊዜው ወደፊት ፈጅቶ አይደለም ወይ?
ገና የትየለሌ ነው
ገና ገና!—ምኑ ተይዞ ፤
ገና ጥይ ገና ገጥ—ያልተወጠን ሥራ

ንገታ ፤

ንገታ ንገታ ለለ—ወበራ ፤ አለሁ አለሁ አለ

ንዘገዝ ፤

በሽታው ይገዘገዝኛል—ይቆረጥሞኛል ፤ ይተፈትፈኛል
ገዘገዝ—ጥትጋታ ፤ ነገር የግጥም

ገዛ ፤

ልብ ገዛ—ወዋቂ ፤ አስተዋይ ሆነ
መሬት ለገዛ—መሬት ለከራይ ሰጠ
መገዝ—የመሬት ከራይ
ቀኝ ገዛት—በጋይል የተያዘ የሌሎች ሕዞች አገደ
በሽታ ገዛ—ታመመ
በገዛ እጅ—ወደ በፈቃዱ
በፍቀራ ገዛኝ—ከፍትራ የተነሳ የፈለገውን አደረግሁለት
ለካል ገዝተ ተወለደ—አካል አግኝቶ ተወለደ
ለደብ ገዛ—ወጥ ሆነ

ለገር ገዛ—አገር አስተዳደረ
ወዳጅ ገዛ—ወዳጅ አፈራ
ገዛ ምዛ—ጭትጭት ፤ ንዘገዝ
ገዛ ምዛ አታብዛ
ጠላት ገዛ—ጠላት ፈጠረ
ገዛኝ ገዛኝ ብለው ሊሸጡኝ ለለበኝ—እሺ እሺ ብለው አናቱ ላይ ወጣ

ገደለ ፤

በሳቅ ገደለኝ—በብዛት አሳቀኝ
በለመሱ ገደለኝ—እንዳፍር አደረገኝ
እንዲያ ተናድጄ ሳለሁ እንዳልናገር በአመሱ ገደለኝ
ተገዳደለ—ተጣፋ (ልሕሳብ)
ለመሱ ገደለኝ—ልሸነፈኝ
ገደሉ ጣንሳት—አምቶ ግመስገን
ገደሉኝ ሂደ—አታሉኝ ሄደ
ገዳዩ ጣለ—በለባ አሳየ
ፈገገታዋ ገደለኝ—ግረከኝ

* ገደመ ፤

ለገደም ለደገ—በለጌ ፤ ያልተቀጣ
ለገደም ለየ—በገታት ተመለከተ ፤ የጉሪጥ ተመለከተ
ያገደሞኸ ንገር—ያገቡ ንገር
ገደም ለለ—ወደ ጉን ሄደ

ገደብ ፤

በገደብ ተለቀቀ—እንደገና ወንጀል የሠራ እንደሆነ ቅጣቱ እንደግደናበት
ለውቆ ተለቀቀ
ካፍ አስከ ገደብ—በጣም ሙሉ
ዶፍ ገደብ—የገገገር ወሰን
ገደብ ይበጅለት—ወሰን ይደረግለት

* ገደደ ፤

በገዳጅ ላይ ነው—ሀላፊነቱን እየተወጣ ነው ለወታደር
ለጋደደ—አበደረ ፤ አዋሰ
የኮሶ ጥል ተጋደደ—ኮሶ ታዩ
የወደታ ገደታ—በደረጃው የሀላፊነት ተግባርን መወጣት
የገዳጅ ወረት—የወር አበባ የግመጣበት ጊዜ
የሰቡት ለገደደም—የግራታሰብ አድጠላለሁ
ገድ የለም—1. ቆይ አላይገለሁ (ዛጅ)
—2. አያሳስብም
ገዳጁን ተወጣ—ሀላፊነቱን ተወጣ
ገድ የለሽ—ሀላብ የለሽ

ገዳም :

ገዳም ሆነ—በብዙ ዘበኛ ታሪክ
ገዳም ገባ—መነኮሰ ፤ መነን

ገድ :

ገደቢስ—እድለ ቢስ
ገድ በለኝ—1.በጧት የጌን ዕቃ ግዛ (ነጋዴ ለደምበኛው)
—2.መርፋኝ (በጧት)

ገድል :

ገድል ያለው—ታሪክ ያለው

ገጠመ :

ሸንጉ ገጠመ—ተሰበሰበ
ተገጣጠመ—1.መሳይ ለመሳይ ተገናኙ
—2.ጥላቸውን ለመነጋገር ተገናኙ
ለንድ ነገር ገጠመኝ—ድንገት ክፉ ነገር አገኘኝ
ለገጣጥመኝ—ፊት ለፊት እንድንገናኝና እውነቱ እንዲወጣ አድርገኝ
እንዳጋጣሚ—ሳይታሰብ
አድል ቢገጥመኝ—እድል ቢፋናኝ
ኳስ ተጋጣመ—ቡድን ለይቶ ተጫወተ
ገጠመበት—በጥፊ መታው
ገጠመው—ጥልጥ አድርጎ ጠጣው
ገጣሚ—ገጥሞ አዘጋጅ
ገጥሚያ—በፖርታዊ ጨዋታ
ገጥሞ አለ—ድንገት ጥተ
ገጥሞ ለደረገ—በአንድ ትንተኛ ጠጣ

ገጠቦ :

ገጣቢ—አልፎት ልጅ

ገጠጠ :

ለታገጥበኝ—አታፍጥበኝ
ለገጠ ያየኛል—ትኩር ብሎ ያየኛል
ለገንቱ ገጢል—ከስጵል
ያገጠጠው ለይታየውም—ጉልህ የሆነው ለይታየውም
ገጠ ለጣይ—ገጣጣ ጥርስ

ገጥ :

በየገጡ ሰጠው—እንደ ቀረበ ሰጠው
ገጠ ቢስ—ፊት መጥፎ
ገጥ ለገጥ—ፊት ለፊት

ገጽ :

ገጸ በረከት—እጅ መንሻ ፤ መታያ

ገፈርሳ :

ገፈርሳ ሆድ—ሆድ ሰፊ ፤ ሆድ ትልቅ

ገፈፈ :

ሹመቱን ተገፈፈ—ሹመቱ ተወሰደበት
ደመናው ገፈፈ—ጥፋ ሰማይ ታየ
ገፈፈ—በዝባኝ ፤ ሌባ
ፍርሃት ከሰወነቱ ላይ ተገፈፈ—ፍርሃት ለቀቀው

ገፋ :

ለው ለትገፋ—በሰው ላይ በደል አትዋል
በሬው ገፋ ለላለም—ቋቋ ጠባ አላለም
በሬውን ገፋ ገፋ አድርገት—ፈጠን ፈጠን አድርገት
በተምህርቱ ገፋ—በዙ ተማረ
በገፍ—በብዛት
ተገፋ—ተቀናቀነ
አለቃውን ይጋፋል ፤ ሥልጣን ይቀናቀናል
ነገሩን ገፋበት—ሊያዘልቀው ፈለገ
ለትገፋ—በቂ ዋጋ አግኝተሃል ፤ ለመሸጥ እምቢ አትበሉ
ለፈር ገፈ—ገበሬ (የምጽት አነጋገር)
አየገፋ ሲመጣ—እያየለ ሲመጣ
ክረምቱ ገፋ—ረዘመ
ወሰን ገፋ—ወሰን ጣሰ
ገፈ ነው—የዘመዶቹን ሞት የሚያይ
ገፈ ናት—ባሎቿ የሚሞቱበት
ገፋ አድርጌ ሰጠሁት—ጨመር አድርጌ ሰጠሁት
ገፋ ገፋ ማድረግ—ወይድ ወይድ ፤ ተው ተው ማለት
ገፋፋው—አነሳሳው
ገፈኛ—አመጸኛ
ገፋ ቢል—ቢበዛ

ጉም :

የጉም ሸንተ—ብን ብን እያለ የሚወርድ ጥጥ በረዶ
የጉም ጅብ—በስታም ፤ በጉብገብ
ጉም ጉም አለ—አተረመረመ

ጉባኤ ፡

ጉባኤ ነገረ—ትርጓሜ መጻሕፍት አስተማረ

ጉዞ ፡

የሕይወት ጉዞ—እድሜ

ጉዞ አወጣ—ትዳር አስያዘ

ጉዞ ጉልቻ—ንብረት ፡ ትዳር

ጉዞ ፍታተ—ባለ ሰባት ማረፊያ ፍታት

ጉዳይ ፡

ጉዳይ—ዘመኔ ፡ ወገኔ

ጉዳይ ሞላ—ተሳካልኝ

ጉዳይ ለይደለም—ምንም ግድ የለኝም

ጉዳይን ተገስኩ—የምረልገውን አደረኩ

ጉዳይ ሞላ—ረጋ ሰጠቀመ ሰላየደ

ጉዳይ ለላለኝም—ቸል አለኝ

ጉድ ፡

ለጉድ የጉለተው—1.ለአበሳ ፡ ለመከራ ያስቀመጠው

—2.በጣም ያረጀ ሽማግሌ

በጉድ ወጣሁ—ተጋለጥኩ

ወየው ጉድ—እንዴት ይገርማል

ወይ ጉድ—ያስገርማል ሰሰደንቃል

የምድር ጉድ—ድንኳን

የሰው ጉድ—ከሰው የተለየ መጥፎ ባህርይ ያለው

የኔው ጉድ—የኔው መጥፎ ልጅ

ይህን የሰራው የኔው ጉድ ነው ?

ጉዳንጉድ—አጉል ሰው

ይህን ጉዳንጉድ ዝም ትለዋለህ ?

ጉድ ሆነ—ያሳሰበው ችግር ደረሰበት

ጉድ ላንድ ሰዋን ነው—ማንኛውም ነገር ይረሳል ሲያልፋል

ጉድ ተወለደ—መጥፎ ነገር ተፈጠረ

ጉድ ታየ—ታይቶ የማይታወቅ ነገር ደረሰ

ጉድ አወጣ—ምስጢር ገለጠ

ጉድ ለደረገ—አታለለ ሰሰረቀ

ጉድ ለፈላ—ነገር አመጣ

ጉድ ጉድ ለለ—ተገረመ

ጉድ ጉድ ፡

ጉድ ጉድ ለለ—ተፍ ተፍ አለ

ጉጠት ፡

ጉጠት ለፍ—፹ላፍ ፡ ተሳባቢ ፡ ለፍላሬ

ጊዜ ፡

ለጊዜው—ለአሁኑ

በሆነ ጊዜ—1.በተመቸ ጊዜ

—2.አንድ ጊዜ

ባለ ጊዜ—ባለሥልጣን ፡ ሀብታም ፡ ጊዜ ያነሳው

አንድ ጊዜው—አንድ አኳኋ

ክፉ ጊዜ—የጦርነት ፡ የሌላቂት ዘመን

ያለ ጊዜው—1.ያለቀኑ

—2.ከመሸ በኋላ

ጊዜ በጊዜ—ሳይመሸ

ጊዜ ለደረሰ—ጸለየ

ጊዜው ተመልሷል—ጥሩ ጊዜ መጥቷል

ጊዜ የሰጠው—ጊዜ ያነሳው ፡ ባለጊዜ

ጊዜ የወለደው—ጊዜ ያመጣው

ጊዜ ያለ ጊዜ—ከመሸ በኋላ ፡ ውድቅት ፡ አጉል ጊዜ

ጊዜያዊ—በዙ ጊዜ የማይቆይ

ጋለ ፡

የጋለ ጨዋታ—የደራ ጨዋታ

ጋል ጋል ይላል—ቆጣ ቆጣ ይላል

ጋለበ ፡

ለጋለበን ይፈልጋል—እንደ ልቡ ሊያደርገኝ ይፈልጋል

ላይ ላይን ለጉጋልብ—እያስተዋልኩ ተናገር

ሰይጣን ጋለበው—የፈለገውን ሁሉ አሰራው

ኹህ ጋላቢ—አስማተኛ

ጋራ ፡

በጋራ ቢተ—እኩል ለኩል

ባላጋራ—ባላንጣ ፡ ጠላት ፡ ደመኛ

የጋርዮሽ—ያንድነት

ጋሻ ፡

በጋሻ በእንዝርተ—ሁሉም እንደ ችሉታው (ለእገር መከላከል)

ጋሻዬ—መከታቱ ፡ ረዳቱ

ጋሻ ጽገራ—መሳሪያ የያዘ አጃቢ

ጋሽዬ—ወንድሜ

ጋን ፡

ለፋ ጋን ጋን ይላል—አብዛቶ ጠጥረል ፤ ስኬራ
የምክር ጋን—ምክር አጥቂ
የጋን መብረት—እውቀቱን ለሌሎች የግያካፍል
ጋን ታረዶ መክት ተዘበለ—የተገላጸፈ ሥራ ፤ ነገር

ጋገረ ፡

በሽታው ጋገረው—አፈዘዘው
አይኖር ተጋገርበታል—ዐይኑን አይኖር ሸፍኖታል
አንጀራውን ይጋገራል—ባለሥልጣን ይለግመጣል

ጋጠ ፡

ሆደን ጋጠኝ—ሞረሞረኝ ፤ ራቦኝ
ሰውን መጋጥ ይወዳል—ማማት ይወዳል
ጋጠ ወጥ—ባለጌ ፤ እረኛ
ገጠህ ውጣው—በችግር ስርተህ ጨርሰው

ጌታ ፡

ለጊጽ አደረ—አሽከርነት ገባ
የቆራ ጌታ—ያጣራ ፤ የመሸተኛ ፤ ግብር ተቀባይ
የጉልማሳ ጌታ—የጉበዝ አለቃ
ጌታዩ ጌታዩ ለለ—ተሸቆጠቆጠ ፤ አንቀላበስ

ግልገል ፡

ገልገል ሚዚ—ሁለተኛ ሚዚ
ገልገል ሞራ—የወተት አንጀት ሞራ

ግመል ፡

ግመል ለወጣ—ጠባላ አበጀ

ግምጽ ፡

ግምጽ ቤት—ገንዘብ ቤት

ገራ ፡

ስራ ገራው—የማይሳካለት
ስራው ገራ ገራውን ነው—የሚሰራው ፤ ሰው ባላሰበው ነው
ገራ ሆነበኝ—አልገባኝ አለ ፤ እወከኝ
ገራኝ—በግራ እጁ መሰራት የሚቀናው

ገራ ቢስ—የተደናገረው ፤ የማይሆንለት
ገራ አጋባው—አደናገረው
ገራ አገቢ—አደናጋሪ ፤ አዋኪ ፤ አስቸጋሪ
ገራ ገባው—ተችገረ ፤ ተጨነቀ ፤ ተደናገረው

ገርዝ ፡

የማርያም ገርዝ—ወሸላ ሆኖ ያልተወለደ ሕፃን

ገቢ ፡

ለጥር ገቢ—በቅጥር የተከበበ ቦታ

ገባት ፡

ደም ገባት—ውበት
ገቢ ነፍስ ውጭ ነፍስ—ጣረ ሞት ፤ ጭንቀት ፤ መከራ
ገባት መሪት—አስከሬንን አመቃብር ውስጥ የማስቀመጥ ስርአት
ገባ በገመደ—በኔ ቅጣት ተቀጣ
ገባት ሙከት—ተሰልፎ ለበላይ አቤት ማለት

ገብር ፡

እንደየገብሩ—እንደየአመሉ
የገብር ይውጣ—(ተጠንቀቆ አለመስራት) የምንችላለን ፤ የአንዳይሆን
እንዳይሆን
ገብረ መርፌ—ወፍራም ጠጉራም ሥጋኝ ፤ ደባደብ ጨርት
ገብረ ሰዶም—የወንድና የወንድ የግብረ ሥጋ ግንኙነት
ገብረ ሰራ—በብዛት እየደገለ ገብር የሚያበላ
ገብረ ስጋ—ወሲብ ፤ በፈቃድ ሥጋ መገናኘት
ገብረ በላ—በሀብታም ቤት ምግቡን አዘውትር የሚበላ
ገብረ አበር—አብር አሲያሪ
ገብረ ገብ—የተቀጣ ፤ ጨዋ
ገብረ ጠል—ለመንግሥት ገብር ያልተገበረበትና ለሌላ ሰው ሊሰጥ
የሚችል መሪት
ገብር ለቀለጠ—ባይከፍል ቀረ
ገብር ውሃ—የሚጻ ውሃ
ገብር መጣኝ—አሥር ሰዓት
ገብር ገባ—ገባታ ቀረበ
ገብር እስከ መቃብር—መተው እስኪቀበሩ
ፍሪ ገብር—ለመልክኛ ፤ ለቱስ ፤ ለአለቃ ይከፈል የነበረ ገብር

ገብዝ ፡

ገብዝ ሥረ—ለይውጣ ለይውጣ የተሠራ ሥራ
ገብዝ ወርቀት—ቅልቅል ወርቀት

ግንባር :

በየግንባሩ—በየፊናው
የበረ ግንባር—ጫማ
የግንባረን አላጣም—የእድሌን አላጣም
የግንባር ስን—የግድደብቱት ነገር
የጦር ግንባር—ወጊያ የሚካሄድበት ቦታ
ግንባረ ደረቀ—ይሉኝ አይል፡ እድል ቢሰ
ግንባሩ የግድታጠፍ—ወደኋላ የጥይል
ግንባረም—እድልኛ
ግንባር ለግንባር—ፊት ለፊት
ግንባር ቀደም—ዋና፡ አለቃ፡ የመጀመሪያውን ደረጃ የያዘ
ግንባር ለስወን—ደጅ ጠና ለ መኖሩን አስታወቀ

ግንድ :

የዘር ግንድ—የዘር ሀረግ
ጅር ግንዱን አልኩት—1.በጥፊ መታሁት
—2.በፍጥነት ሸጥኩት
ግንደበል ማራት—1.የንጉሥ ድንኳንና ተራሳ ተሸካሚ መራት
—2.የዘመቻ መራት
ግንድህን ለምን ተቆማለህ—ራቱትህን አትቱም
ግንድ ለመድ—የመራዊት ብዛት

ግድ :

ምን ለገደ—ምን ቸገር
ገድ ለለ—አስቸገረ
ገድ ለሰጠ—ወጥሮ አናገረ
ገድ የለም—1.አያስቸገርም
—2.ቆይ አሳይሃለሁ (ዛቻ)
ገድ የለሽ—አሳብ የለሽ፡ ምንቸገረኝ ሳይ
ገድም የለው—ደንታ ቢሰ ነው

ግጥም :

ግጥም ለለ—ጥተ ለጨለመ
ግጥም ለደረገ—1.በጥፊ መታ
—2.አጥብቆ አስረ
—3.ጨለሞ ጠጣ

ጎሕ :

ጎሕ ቀደደ—ውጋገን ታየ

ጎመዶ :

እውነቱን ጎመዶ ተናገረ—ዋሽቶ ተናገረ

ጎረሰ :

ነገር ዋና ዋና ለጎረሰው (ለጠበቃው)—አስረዳው ለጉዳዩን አስጨበጠው
አሳት ለሰቦ አሳት ጎርሶ መጣ—ተቆጥቶ መጣ
በኔ በላይ ለጎረሰ ማድ ለበላሽ—እንደኔ የደገፈህ የለም
ባይኑ ደም ጎረሰ—ተመቀኝ
ያመት ልጣስ የቀን ጎርሰ—እንድ ልብስና የቀን ምግብ
ጎርሻ—ትንሽ የገንዘብ ሶጦታ
ወጠንኛውን ለጎረሰ—ጥይት አስገባበት

ጎረበ :

ተምህርቱን ለጎረበ—ላይ ላይን ሄደበት

ጎሬ :

የለባ ጎሬ—የሌቦች መደበቂያ ቤት፡ የሌቦች ዋሻ፡ የሌቦች አሰባሳቢ
የአዳ ጎሬ—አዳ የበዛበት

ጎንበሰ :

ለጎበሰ—ራሱን አዋረደ
ለጎሽ ለጎንባሽ—አጨብጫቢ

ጎደለ/አጎደለ :

ቃሉን ለጎደለ—የሰጠውን ተስፋ አልፈጽም አለ
ለጎደለ—በሚፈለግበት ጊዜ ጠፋ
ለጎደለኝ—የሚረዳኝ የነበረውን አጣሁ
እቃው ለጎደለ—1.ሳይሞላ ቀረ
—2.ከዋጋ ቦታች ተሸጠ
ከባቱ ለጎደለ—ከብቱ ከሳ
የጎደለበት—ያልተሳካ ጊዜ
ጎደለ ቀን—አጥል ቀን
ጎደለ ኑር—ያልተሟላ ኑር
ጎደለ—አካለ ሰንኩል፡ ድንክ፡ መናጢ፡ ነገረኛ
ፍርድ ለጎደለ—ፍርድ አዛባ

ጎጆ :

ጎጆ ወጣ—ትዳር ያዘ
ጎጆዬ—ቤቱ፡ ትዳሬ

ጉለለ :

ለገንዘብ—በገዛት እይን ተመለከተ

ጉለመሰ :

ለእምርው ጉለመሰ—እእምርው አደን ሰፊውት ገባው

ጉለበተ :

በጉልበተ ኖረ—በሀይሉ ኖረ
እየጉለበተ ሂደ—እየተጠናከረ ሄደ
ጉልበተኛ—በሀይሉ ተጠቃሚ
ጉልበተም—ሀይለኛ : አመጸኛ
ጉልበት ለወጣ—ሀይል አገኘ
ጉልበቱን ለረሳለ—ሰራ ሰራ

ጉለጉለ :

መረቱን ጉለጉለ—ከራሙቻውን አነሳ
ምላሱን ጉለጉለ—በዙ ተናገረ
ለይኑን ጉለጉለ—አፍው አየ
የሰው ምስጢር ጉለጉለ—የሰው ምስጢር ዘክክ

ጉመን :

ከሁለት ያጣ ጉመን—ከሁለት ወዳጅ የተጣላ
ጉመን በጤና—ከነገር መሸገገ
ከሥጋ ብስና ጉመን በጤና

ጉረፈ :

ብዙ ሰው ወደ ገበያ ጉረፈ—በብዛት ሄደ
ጉረና ጉረና ለደረገው—ላይ ላይን ሰራ

ጉበኘ :

ለላይ ለላይ በሽታ ይጉበኘዋል—ያስቃየዋል

ጉነጉነ :

ነገር መጉነጉን ይወዳል—ነገር መጠምዘዝ ይወዳል

ጉጉ :

ለጉኑ ያውቃል—ለራሱ ያውቃል
ጉገና ጉጉ—ገረና ተሻ

ጎር :

ለምግጋር—ጥል
ጎር ዘረል—ለመጸዳዳት ወደ ውጭ ሄደል ለአፍክ ወጥቷል
ጎር ጎርውን ይላል—ዳር ዳሩን ያገዛበባል

ጓዝ

ጓዝ ተገዥ—አንድ ወታደር ከነቢተሰቡ
ጓዝ ተገዥ ቀለብ—የባልና የግሪት ቀለብ

ጓዳ

ጓዳዩን ያውቀዋል—ምስጢሩን ያውቀዋል
ጓዳ ጉድጓዳ—የቤት ስርቻ : ውስጣ ውስጥ

ጠለለ ፡

ጠላላ ሚጽ—ኸው ያለ ሰፊ ሚጽ

ጠለቀ ፡

ልብስ ለጠለቀ—ልብስ ለበሰ
ትምህርት ጠልቀታል—በጣም ተምሯል
እከክ ለጠለቀው—እከክ ወረሰው
ውሃ ለጠለቀ—ውሃ ቀዳ
ለጠለቀው—በብዛት ገባበት ፤ ከተማውን ሁሉ ለጠለቀው
እከክ ለጠለቀው—እከክ ዋጣው ፤ እከክ አለበሰው
የምን ጥልቀ—በሰው ጉዳይ ምን መግባት ነው ፤
ጀንበር ጠለቀ—ጀንበር ገባ
ጠልቂ ለላውቀውም—ጥሩ አድርጌ ለላውቀውም
ጠልቆ ገባ—ጣልቃ ሆነ
ጥልቀ መርፌ—ቀጭን መርፌ
ጥልቀ ባይ—የርኑ ዝንብ ፤ አለነገሩ የሚገባ
ጥልቀ ነገር—ረቂቅ ነገር
ፀሀይ ጠለቀች—ፀሀይ ገባች

ጠለዘ ፡

ጩኸቱ ጀር ይጠልዛል—ጩኸቱ ጀር ያደነቁራል

*ጠለጠለ ፡

ለጠልጣይ—አዋሻኪ

ጠለፈ ፡

ስልክ ጠለፈ—ስልክ ቀጥሎ አስገባ
በፍቀር ጠለፋት—በፍቅር አባበላት
አገሩን ጠለፈው—አስናከለው
ካፉ ጠለፈው—ካፉ ነጠቀው (ወፊውን)
ውሃውን ጠለፈ—መስኖ አደረገ
ጠለፍላፋ መንገድ—ዘወርዋራ መንገድ
ጠላፊ—ነጥቆ ወሰጅ

የጠለፋ ዋስ—የማትረቢያ ዋስ ፤ የዋስ ዋስ
የጠለፋ ዋስ ጠራ—ትያክ አደረገ

ጠላ ፡

ጠላ ለነሳ—ጠላ ቀዳ ፤ ለየ
ጠላው ዞረበት—ጠላው ሆመጠጠ ፤ ማለገ
ጠላ ጠመቀ—ጠላ አዘጋጀ

ጠላት ፡

ጠላት በጉያ—1. እሳት
—2. ተንኮለኛ ልጅ (የወለዱት)

ጠመመ ፡

ነገር ለጣመመ—ነገር አበላሸ
ጠማማ—ትንነት የሌለው ሰው

ጠመረረ ፡

ጦርነቱ ጠመረረ—ጦርነቱ ጠነከረ

ጠመቀ ፡

ለፍንጫውን ጠመቀ—ተናፈጠ

ጠመንጃ ፡

ጠመንጃ ጠጣ—ራሱን ገደለ

ጠመዘዘ ፡

ነገር ለትጠምዝዝ—ነገር አታጣም
ነገር ጠምዛክ—ነገር አጣማሚ
ጠምዛዛ—የማይፈታ ፤ የማይበገር

ጠመደ ፡

ለስጠመደ—አስጠላ
ለብር ተጠመደ—መከራን ተካፈለ
አይጠመድም—አይገኝም ፤ አይያዝም
ለጣማጁን—የሚሆነውን
ወጥመድ ገባ—ተያዘ
ያጠመደ ለያጣውም—የጠበቀ አያጣውም
ጠምዶ ይዞኛል—ከፋኛ ይከታተላኛል

ጠመጠመ :

በገዛ እጅ እባብ ጠመጠመ—እውቆ መከራ ውስጥ ገዳ
ነገር ጠምጣሚ—መሰሪ
ጠምጣሚ—ቁስ፣ ደብተራ (ምጽት)
ጠምጣሚ—ሸንቅጥ፣ ሸበላ፣ ጠንካራ

ጠግ :

ጦር ጠግሽ—ጦር የፈለገ

ጠረቀመ :

ጥርቅም ለለ—1.ዝም አለ
—2.ድንገት ሞት
ጥርቅም ለርገ በላ—ጥሩ አድርጎ በላ
ጥርቅም—ዱርቄ
ጥርቅም ለደረገበት—1.ዘጋበት
—2.በጥፊ መታው

ጠረዘ :

ጥራዝ ነጠቀ—1.በወግ ያልተማረ
2.ሰምቶ (እምብዛም ያልገባውን) የሚያወራ

ጠረገ :

ተጠራርገው ሂዱ—አንድነት ተሰባስበው ሄዱ
ለባ ጥረገው—1.መጥጥ አድርጎ የሚበላ
—2.ማንም ሰው የማይተርፈው (በዱላ)
ወረርሽኝ ጠረገው—ወረርሽኝ ጨረሰው ፤ አጠፋው
ጠራርገ በላው—ጨርሶ በላው
ጥርጊያ መንገድ—አዲስ የወጣ መንገድ
ጥርገ ብሎ ሂደ—ጭልጥ ብሎ ሄደ
የእጅ ጥራጊ—ፍርፋሪ
ጥርገ ለለ—እብስ አለ

ጠራ :

ሞተ ጠራው—ለመሞት አክለፍልፎታል
ስም ጠራ—ስም እነሳ ፤ አወሳ
ስም ለይጠሩ—እባብ
ስምህን ቁስ ይጥራው—መት ፤ ሞተህ ይለቀስልህ
ቢጠሩት አይሰማም—በጣም ሀብታም ሆኗል

ዋስ ጠራ—ጥስ አቀረበ ፤ ተዋሰኝ አለ
ዋጋ ጥራልኝ—ጥጋውን ገነረኝ
የሰው ስም ለተጥራ—የሰው ስም አታጎላ
የተጣሪ ነው—የታወቀ ነው

ጠቀለለ :

መንገዱ ለልጠቀለለ ለለ—መንገዱ አላልቅ አለ ፤ ረዘመ
በዱላ ጠቀለለው—በዱላ ደብድቦ ጣለው
ተጠቀልሎ ተኛ—ተሸፋፍኛ ተኛ
አጠቃሎ ተናገረ—ምንም ሳይቀረው ተናገረ
ገዛቱን ጠቀልሎ ያዘ—ገዛቱን አንድነት ያዘ
ጠቀልሎ ለገባት—መሉ ሚስት አደረጋት

ጠቀመ :

ለልጠቀመኝም—አልበቃኝም (ለምግብ)
ለገም ጠቀም—ያዘ ለቀቅ

ጠቀሰ :

ሰማይ ጠቀሰ—በጣም ረጅም
በአይነት ጠቀሰ—በአይነት ጠራ ፤ አመለከተ
ነገር ለጠቀሰ—ነገር አዛመተ
ነገር ጠቀሰ—ነገር ነክ
የተልባ ጥቀሰ—ተራ ጥቅስ ፤ ግንም ሰው የሚያውቀው
ጉዳዩ እኔን ለይጠቀስም—እኔን አይመለከትም

ጠቀጠቀ :

ለንጠቀጠቀ—እንቆጠቆጠ ፤ ሸለመ
እንጀራ ጠቀጠቀ—እብዛቱ በላ
ዳኛ ጠቀጠቀ—እጥረድ ፤ የሚገባውን ክብር አልሰጥ አለ
ጠቀጥቶኝ ሂደ—በወግ ሳይሰናበተኝ ሄደ

*ጠቃ :

ላሚቷ ተጠቃች—ተሰረረች
አጣቆ ሰው—ነገረኝ ሰው

ጠቅ :

በነገር ጠቅ ለደረገ—በነገር ነክ

ጠቆረ ፡

ተጠቆረ—ተነቀሰ
ገንዘብ አጠቆረ—የውጭ አገርን ገንዘብ በሕገወጥ መንገድ መነዘረ
ጥቁር አለ—ገመነ ፤ ተናደደ
ጥቁርቁር አለ—ጉስቁልቁል አለ
ጥቁር እንገዳ—መጥቶ የማያውቅ ዘመድ
ጥቁር ውሻ ውለድ አለ—ፈጽሞ ረገመ
ፊቱን አጠቆረ—መናደዱን አሳየ ፤ እዘነ

ጠበሰ ፡

ለጥበስ አደረሰው—በአፋጣኝ ሰራው
ቀቢ ጠባሽ—አቆላማው ፤ አስመሳይ
በነገር ጠበሰው—በነገር አቃጠለው ፤ ነዘነዘው
በአለንጋ ጠበሰው—ገረፈው
ፀሀይ ጠበሰች—ፀሐይ አቃጠለች

ጠበቀ ፡

ሰራውን አጥብቆ ይዟል—ከሰራው ውልፍት አይልም
ሰራው ጥብቀ ነው—በውል የተሰራ ነው
ነገሩ እየጠበቀ ሂደ—ነገሩ እየከረረ ሄደ
እስራቱ እየጠበቀበት ሄደ
ነገሩ ጠበቀብኝ—ነገሩ ከረረብኝ
አጥባቂ ፈረስ—ሯጭ ፤ ሸምጣጭ ፈረስ
አጥብቆ ጠየቀው—በውል ጠየቀው
አፋን ጠበቀ—እንዳመጣ ከመናገር ተቆጠበ
እንባ ጠባቂ—ያገር ተቆርቋሪ
እጁ ጥብቀ ነው—ገንዘብ አይወጣውም
ጠብቀኝ አጠብቀሃለሁ አለ—ዛተ
ጥብቀ ወጻጅ—ወረት የለሽ ፤ የታመነ
ጥብቀ ገባ—ነገር አዛነፈ
ወገ አጥባቂ—ለጽር ስርአት ተቆርቋሪ

ጠበቢ ፡

ተጥባቢ ነገር—የነገር መልስ ፤ ዘዴ
ተጨነቀ ተጠበቢ—በዙ አሰበ
ጠበቢ አለ—ሳይበቃ ቀረ ፤ እነሱ አለ

ጠባ ፡

መስከረም ጠባ—መስከረም ገባ ፤ ባተ
ነገር ተጣብቀታል—ነገር ተጠናውቶታል
ለትጣባኝ—አትተናኮለኝ

*ጠነጠነ ፡

ነገር ለጠነጠነ—ነገር ገመደ
ለጠነጠነ—ወፊ ቀስመ
ለጠናጠነ—እጩ ፤ አወጣ አወረደ

ጠነፈፈ ፡

ዘመዶቹን ለጠነፍፈል—ዘመዶቹ ሁሉ ጥተዋል

ጠኘ ፡

ልበ ጥነ—ብርቱ ፤ የማይፈታ
ጣጥናናት—ማበረታታት
ሰውየው ጠነቷል—አርጅቷል
ቁስል ይጠናበታል—ቁስል ይበረታበታል
ባሳቡ አይጠናም—ያወላውላል
ነፍሰ ጥነ—ጥነከር
ለገረሀ ጠናኝ—ከርክርህ ጠነከረብኝ
ደጃ ጠና—ቆየ ፤ ተቀመጠ
ደጃ ጠኝ—ሰራ ፍለጋ ከባለስልጣን ዘንድ የሚመላለስ

ጠንቅ ፡

እጂ ጠንቀኝ—የመታው የማይደን

ጠወለገ ፡

ሰውነቱ ጠወለገ—ተዳከመ
ጠወላጋ—ብነፍ
ጥወልገ አለ—ለወጥ አለ
ጨዋታ አታጠወልገ—ጨዋታ አታበላሽ
ፊቱ ጠወለገ—ጠጽቀረ

ጠዘለ ፡

ጥዘል ሆድ—ከበር ሆድ
ጆሮን ጠዘለው—ጆሮውን እደነቀረው

ጠዘጠዘ ፡

በነገር ለትጠዘጥዘኝ—በነገር አትገደረኝ
ዐገን ሊካ ይጠዘጥዛል—የዐገን ጉላቱ ይሰጣል

ክሶ ተጣባው—ኩሶ ታየው
ጆር ጠቢ—ሰላይ

ጠብ

ጠብ ለንሺ—ጠብ አጫሪ ፡ ተንኳሽ ፡ ጠብ ጀማሪ

ጠብ አለ ፡

ምንም ጠብ ለይለውም—ንፋግ ነው
ስራው ጠብ ለይልም—ስራው አይገፋም
ጠብ ኦርግና ለለ—ምድር ሳም ፤ ፈራ ፤ አከነፈሰ
ጠብ ለይልም—ከንቱ አይሆንም ፤ ሳይፈጸም አይቀርም

ጠቦት ፡

ጠቦት ራት—መልኩ የሚያምር ሰው

ጠነሰሰ ፡

ይመናው ተጠንስሷል—ዝናብ ሊዘንብ ነው ፤ ደመናው ጠቁሯል
ጥንስስ መሰለ—ጠቆረ
ፊቱ በክፋት ተጠንስሷል—ፊቱ ጠቁሯል

ጠነቀቀ ፡

ተጠናቀቀ—ጽዳትህን ጨርሰ (ሽንት መሸናትና ወገብን መፈተን ፤ የመሳሰለው)
ጠነቀቀ በል—ኮስተር በል

ጠነቆለ ፡

በነገር ተጠናቆለኝ—ነገር ፈለግኝ

ጠነባ ፡

ጥንቡን ጣለ—ረከሰ ፤ ጥጋው ወደቀ

*ጠነወተ ፡

መጠናወት—መጨንገፍ

ጠነዛ

ወሬው ጠነዛ—አልግርክ አለ ፤ እጅ እጅ አለ

ጠየቀ ፡

ምን ይጠየቃል—1. ምን ያስፈልገዋል
—2. ስንት ያወጣል (የቆየ አባባል)
በሽተኛ ፡ ጎረቤት ወዘተ. ጠየቀ—ጎበኝ
ዋጋው ለይጠየቅም—ዋጋው ብዙ ነው
ያጠያያቂ—ያመራማሪ
ጠንቁይ ጠየቀ—አስጠነቆለ
ጠያቂና ተጠያቂ—ሞጋኛና ተሞጋኛ

ጠዳ ፡

የሚጠዳው—ፊቱ ደስታ የማይሰማው ፤ የጨፈገገው

ጠጅ ፡

የጠጅ መልክኛ—ጠጅ አሳላፊ
ጠጅ ለነሳ—ጠጅ ቀዳ
ጠጅ የሚያጠጣ መራት—እጅግ ለም መራት
ጠጅ ጠጅ ለለ—ጠጅ ጠጅ ሸተተ ፤ ጣፊጠ
ጠጅ ጣለ—ጠጅ ጠመቀ

ጠገቢ ፡

ዘመነ ጥጋብ—ጸግ ጊዜ
የጥጋብ ቤት—የሞላው ቤት
ጠገብ ለለ—ኩራት ጀመረ
ጥጋብኛ ነው—ግፈኛ ፤ በደለኛ ነው

ጠጋ ፡

ጥገኛ—በሰው እርዳታ የሚኖር

ጠጠረ ፡

ነገሩ ጠጠረ—ነገሩ ከበደ
ነገሩ ጠጥሮብኛል—ነገሩ ሊገባኝ አልቻለም
ጠጠር ጣይ አስማተኛ (በጠጠር የሚጠነቁል)

ጠጣ ፡

ሲጣጣኝ ይፈልጋል—ሲዳፈረኝ ይሻል
መጠጥ ለለ—ደረቅ ማለት ጀመረ
መጠጫ ሰጠው—ጉርሻ ሰጠው
ማህበር ተጣጣ—ተዋደደ ፤ ተሰማማ

ማህበር ጠጣ—ማህበር ገባ
 መጠጫ—ለመጠጥ የሚከፈል ገንዘብ
 ስድብ አጠጣው—ክፋኛ ሰደበው
 ስድቡን ጠጣ—ዝም ብሎ ሰማ
 ትምባሆ ጠጣ—ሲጋራ አጨሰ
 አጠጣ—ገበጣ ተጫዋች ራሱ ጉድጓድ ውስጥ ጠጠር አስቀመጠ
 እቁብ ጠጣ—እቁብ ገባ
 እንባውን ጠጣ—ሳያለችህ ቀረ
 ወቀሳውን ጠጣ—ወቀሳውን ተቀበለ
 ውሃ አጣጠ—የኑሮ ጓደኛ
 ውገን አጠጣ—ጠጠር ጨመረ (ገበጣ ጨዋታ)
 ገንዘቡ ውሃ ጠጥቶ ቀረ—ገንዘቡ ሳይመለስ ቀረ
 ጠጭ—ሰካራም

ጠፈጠፈ :

በጥፊ ጠፈጠፈው—በጥፊ ደጋግሞ መታው
 ለሳፋን ጠፈጠፈ—መከራና ስቃይ ተቀበለ

ጠፉ :

ልቡ ጠፉ—1.ልቡን ሰወረው
 —2.ንዝህላል ሆነ
 —3.በጣም ወደደ
 ልጁን አጠፋው—ልጁን አባለገው ፤ አሞላቀቀው
 ሕፃኑ ጠፉ—ሕፃኑ ሞተ
 መላቀጡ የጠፉ—መያዣ መጨበጫ የሌለው
 መልክ ጥፉ—መልክ የሌለው
 መጥፊያው ነው—ከፍተኛ ችግር የሚያደርስበት ነው
 ስሜ ጠፉ—ስሙ ተበላሽ
 ስም አጠፉ—ስም አገደፈ
 ነፍስ አጠፉ—ገደለ
 አስጠፋው—አስረሳው
 ጣልቃ ገብቶ በመናገሩ የጀመረውን ሕሳብ አስጠፋው
 ለታጥፋት—1.አታድበስብስ ፤ አትደብት
 —2.ገንዘብ አታባክን?
 ለገር ጠፉ—በጦርነት ወደመ
 ለጥፈና ጠፈ—ገዳይና ግኝት
 ለሳት አጠፉ—ለሳት አወደመ
 እኔ ጠፋሁ—ጉድ ሆንኩ
 ዐይኑ ጠፉ—አውር
 ወሪው ጠፉ—ስለእሱ ለግወት አልተቻለም
 ውሉ ጠፉ—ውሉ አልገኝ አለ
 የጠፍ—ባለቤት የሌለው (ክብት)
 የጥፈ ሽር—ጠፍቶ የተገኘ ብር

ድምጥማጡ ጠፉ—ወደመ
 ድንገልናዋ ጠፉ—ክብርናዋን ሰጠች
 ጠባዩ ጥፉ—ባለጌ ሆነ
 ጠፍ ጨረቃ—ጨረቃ የማትታይበት ሌሊት ፤ ጨረቃ ያልወጣች ሌሊት

ጠፍ :

ጠፍ ለለ—አፍላው አለፈ ፤ ከልጅነት ጠባይ ራቀ ፤ ተግ አለ
 ጠፍ ያለች ሊት ናት—ባለሞያ ናት

ጠፍር :

ሥጋው ጠፍር ሆኗል—አንጆ ነው ፤ አይታዝኝም
 ጠፍር ነፃሽ—ነጋዴ ፤ ቆዳ ሰፊ

ጡረታ :

ጡረታ ገባ—በሰው እጅ አደረ

ጡር :

ነፍስ ጡር—ያረገዘች ሴት
 ደንገጡር—የሙሽራ አጃቢ
 ጡረኛ—ግፈኛ
 ጡር ተፋ—ግለ
 ጡር ነው—ግፍ ነው
 ጡር ዋለ—ሰውን በደለ
 ጡር ደረሰበት—የከፋት ጥጋውን አገኘ

ጡት :

ጡት ተጣባ—1.ተዛመደ ፤ አባትና ልጅ ተኳኳነ
 —2.ተደፋፈረ
 ጡት ለዘረር—የተገኘል አሳብ ፤ ዘዴ
 ጡት ለሰጣይ—ትንሽ ወንድም ፤ እህት
 ጡት ለጣባ—የጡት ልጅ አኳሁዋነ

ጡጫ :

ጡጫ ሆድ—ሆድ ትንሽ

ጢት :

ጢቀ ብሉ ነበር—እጅግ ሰኮሮ ነበር
 ጢቀ ለለ—ሰው ናቀ

ጢን :

- ጢን ለለ—1. እጅግ ታበየ ፣ ተኩራራ
- 2. በጣም ሰከረ

ጣለ :

ሀሳቡን ጣለ—አረፈ ፣ ምን አለብኝ አለ
ሀረገ ጣለ—ለጊጥ የሚሆን ሀረግ ልራ
ሀፍረቱን ጣለ—ተጋለጠ
ሆኑን ጣለ—ተደበከበከ
ልብሱን ጣለ—አበደ
ልቧን ጥላበታለች—በጣም ወዳዋለች
ልቧን ጥላው መጣች—ልበቧ ፣ ዝንጉ ሆና ተመለሰች
መላ ጣለ—መላ ነገረ
መልህቀ ጣለ—መልህቅ ተከለ
መስመር ጣለ—መስመር ረሳ ፣ ዘነጋ ፣ ዘለለ
መረብ ጣለ—አሳ አጠመደ
መቀጫ ጣለ—እዳ (መቀጫ) አስከፈለ
መጋረጃ ጣለ—ጋረደ
መጣዩ—1. መበጥበጫ (ለጠጅ)
—2. መሸፈኛ ያንገት (የአንገት ልብስ)
—3. መደለድል
መጣዩ ያጣ—የሚገዛው ያጣ
መኩ ጣለ—መኩ ወለደ
ምን እገር ጣለው—ምን እገር አደረሰው
ራሱን ጣለ—ራሱን አዋረደ
ስንት ተጥላለህ—ስንት ገንዘብ ታዋጣለህ (ለቁቧ)
ቀላድ ጣለ—መሬት ለካ
ቀን ጣለው—ከክብሩ ተዋረደ
ቂጡን ጣለ—ተራቆተ
ቆቡን ጣለ—ምንኩስናውን አፈረሰ
በሽታ ጣለው—በሽታ አስተኛው
ባረዶ ጣለው—የሚጥል በሽታ ያዘው
ተጣጣለ—እጣ ተወጣጣ
ነገር ጣል አደረገ—1. ሳይታሰብ ተናገረ ፣ ድንገት ተናገረ
—2. አሸመር ተናገረ
አሳቡን ጣለ—ገዳ አጣ
አሳብ ጣለ—አሳብ አቀረበ
አገሊት ጣለ—አብሲት አፈለ
አይኑ ላይ ጣለበት—አይኑን ሸፍጥታል
አይኑን ጣለ—በፍርሃት አይን አየ
አይጣል—አይምጣው ፣ አይፍረድ ፣
አይጣልብህ—አይደርስብህ ፣
አይራ ጣለ—አይራ ሰጠ

አደጋ ጣለ—አደጋ አደረሰ ፣ ሳይታሰብ መታ ፣ ገደለ
ለጣጣለ—1. አንድ እድሉ ከፈለ ፣
—2. አረካከሰ (ለዋጋ)
—3. አበጣበጠ (ለጠጅ)

ለጣጣል—የጽሕፈት አወዳደቅ
አርቃትን ጣለ—ገላውን አራቆተ
እንጀራ ጣለ—በገበታ ላይ አስቀመጠ
እጁ ጣለው—የሰራው ስራ አጋለጠው
እጄ ይጣልህ—የዋልኩልህ ውለታ ያጋልጥህ
ከምር ጣለ—ከምር ናደ ፣ ዘረጠጠ
ዛፍ ጣለ—ዛፍ ቆረጠ
ዝናብ ጣለ—ዝናብ ዘነበ
የጣለ ጣላ—ከሰው ለሰው የተላለፈ ወራ
ደረቷን ጣለች—በጣም አዘነች
ዓስ ጣለ—ዓስ አቆመ
ድንኳን/ዓስ ጣለ—ድንኳን አቆመ
ጀርወን ጣለ—1. የማይሰማ መስሎ ሰማ
—2. በሽታ ያዘው (ለውሻ)

ገንዘቧን ጥላው መጣች—የማይረባ ነገር በውድ ገዛች
ጊዜ ጣለው—ከብሩ ተዋረደ
ጠጅ ጣለ—ጠጅ ጠመቀ
ጠጠር ጣይ—በጠጠር የሚጠነቁል ፣ ጣለኛና ግርተኛ
ጡት ለስጣለ—ጡት እንዳይጠባ አደረገ
ጡት ለስጣይ—ተከታታይ ልጅ
ጣለበት—ከተ ነገር አጋጠመው
ምን ጣለበት ወንድሜ ፣ ጭቅጭቅ አላስቀምጥ ብሎታል ፣ ምን ጉድ
መጣበት

ጣልልኝ—እግረ መንገድህን ስጥልኝ
ይህን ኩታ ለከበደ ጥላህልኝ ሂድ
ጣልብኝ—ስጠኝ
ጣልበት—መርቅበት
ጣል ጣል አደረገ—አረካከሰ
ጣል ጣል አደረገው—ቸል ቸል አለው
ጥለት—መከራ
ጥለት ጣለ—1. ጥለት አዋሰበ
—2. ቸገር ገጠመ

ጥላ ጣለ—ጋረደ ፣ ፀሀይን ከለለ
ጥሉ ጣለፍ—የማጣሪያ ውድድር (ስፖርት)
ጥሉ ላይጥል—ፈጽሞ አይተውም
ጥሉህ ይለቅ—አንተ ቂም ፣ ለብሰህ ጨርሰው
ጥሉሽ—1. የአመንዝራ ፍቅር
እሷን መውደዱ እንዲያው ጥሉሽ ነው
—2. ለሴት መሽራ የሚከፈል ገንዘብ
ጥሉሽ ጣለ—የጋብቻ ገንዘብ ከፈለ
ጥሉት ሂደ—አያስከትለው ብቻውን ሄደ

ጥሉት ወጣ-ንብረቱን ትቶ ወጣ
ጥንቡን ጣለ-በጣም ረከሰ
ጨርቁን ጣለ-አበደ
ፈንጣጣ ጥሉበታል-ፈንጣጣ ይዞታል
ፍረዳ ጣለ-ከብት አረደ
ፍቅር ጣለበት-ፍቅር አደረበት

ጣመ :

ለህይ ማር ለይጥማትም-ለደንቆር ጥሩ ነገር አይታየውም
በስንት ጣመ-ቢከፋም ይሻላል
አዲሱ አስተማሪ ምንም ነጭናጫ ቢሆን ከፋይው በስንት ጣመ-፤ ምንና ምን
ለጣጣመ-አስግግ
የሚጥመውን የውቃል-ፍላጎት የገላ ነው
ጣመ ቢስ-ለዛ ቢስ
ጣመን ድገመኝ-በጣም ወድጀጥለሁ

ጣመን :

ጣመንን ለረገረ-ጉጉላቱን አዳነ

ጣሰ :

ህገ ጣሰ-ወንጀል ሰራ : ህገ ተላለፈ

ጣት :

ሊባ ጣት-አመልካች ጣት
በጣት የሚቆጠር-ትንሿ
የጣት ቢዛ-የጣት ቅብ : በሰረት ጊዜ የሚያገለግል
የጣት ፈርስ-በየክርክቱ ላይ ያለው የጣት ስጋ
ጣትን ቀሰረ-ጣቱን አመለከተ
ጣቱን ቢተስርብኝ አይችጥለሁ : ወደኔ ቢያመለከት
ጣቱን ለነሳ-ለጣይቱ ተዘጋጀ
ጣት ይጠባል-ሀጥን ነው : አላጥፏ ነው

ጣውንት :

የሹመት ጣውንት-ያንዱን ሹመት ለምኖ የሚቀጣ

ጣይ :

ሰው ያወቀው ጣይ የሞቀው-በጣም የታወቀ ሰው
ገጠ ለጣይ-ገጣጣ ችኮ
ጣይ ለጣይ-ተን ለተን
ጣይ ሞቁ-ገጣጣ
ጣይ ሞቆኝ-ሰው አውቆኝ

ጣደ :

ምድጃው ላይ ለተጣድ-ከምድጃው ቀርቦህ አትቀመጥ
ጥዶ ዘለል-አብድ : ወፈረ

ጣጣ :

ለፋ ይንጣጣል-አብዝተ ይናገራል
ጣጣ ፈንጣጣ-ገዛምዛ : ሄብዝብ

ጣጣቲ :

ጣጣቲ-ተናገር የግያቆም

ጣሊ :

መጣፍ ገላጭ-ጠንቋይ
ለደርገኛል ብሉ ጣረብኝ-አላከከብኝ
ከምንም ለልጥረውም-ከምንም አልቂጥረውም

ጣሊጠ :

ለፋ (ለንደበቱ) ይጣፍጣል-ሲናገር ያስደሉታል

ጣሊያ :

ጣሊያ ለንድ ለሰ-መኖኝ ነገር አነሳ : ተናገረ

ጣፍ :

ጣፍ ውርደ (ጣፋርደ)-ጋጠ ወጥ : እንዳሻው አደገ

ጣሴ :

መሪት ጢሰኝ-አንጻርው ተፋተመ
በንደት ጢሰ-በጣም ተናደደ
በጢሰ-በየቤቱ
በጢሰ እንዳንድ ብር እንዲጥጣ ታጸል
ለጢሰው-ገደለው
በጠመንጃ አጢሶት ሄደ
ጢሰኝ-በሰው መሪት ላይ ተሰይቶ የሚኖር

ጢታ :

ለፈጢቱኝ ሆኑ-ከፋ ነገር : መስታን ተጥረ

ጤና :

ጉዞን በጤና ለለ-ከነገር ራቀ
ጤና ነገን-እረፍት : ሰላም ነገን
ጤና ቢስ-ጥገደኛ
ጤና የለውም-ነገረኛ ነው

ጥላ :

የሞተ ጥላ-ውድቅት : ድቅድቅ ጨለማ
የወገን ጥላ-የወገን መኪታ
የጆሮ ጥላ-ከጆሮ በስተጀርባ ያለ የሰውነት ክፍል
የጥላ-በቁስል አጠገብ የሚታሰር ዛጉል :
ጥላ በረዶ-አየሩ ነፈስ : ቀዝቀዝ
ጥላቢስ-ቀላል : ቀልቃላ : ከውካዋ : ወራዳ
ጥላ ወረ-ምትህተኛ
ጥላው ቀለለ-ሰውነቱ ጭር ለለ
ጥላው ከበደ-ሰውን ተጫነ
ጥላውን ጣለብኝ-ከበደኝ

ጥል :

ከፈሉ የተጣላ-እብድ
ወሻ አይብላሽ ጥል-የማይታረቅ ጠብ
ጥል ለበረዶ-ጥል አስተወ
ጥል ለዘቀለ-ጥል አነሳ : ጀመረ
ጥል ለነሳ-ጥል ጀመረ
ጥል ያለሽ ዓቦ-አበከር ጥል የሚሻ

ጥሩ :

ጥሩ ደሀ-ምናምን ሀብት የሌለው

ጥሩምባ :

ጥሩምባህን ለተገሩ-ጉራህን አትገዛ : አትመደድቅ

ጥሬ :

ጥሬ ሰው-ያልተማረ : ባላገር
ጥሬ ስጋውን በለተ-አመት : ነቀቀት
ጥሬ ብር-ጠገራ ብር
ጥሬና ብስል-የሚረባና የማይረባ (የልጅ ነገር)
ጥሬ ነገር-አዲስ ነገር : ያልበሰለ ነገር
ጥሬ እህል-ያልተፈጨ
ጥሬ እርሻ-እዳሪ

ጥሬ ነገ-በደግረ ጥሬ የተሰጠ : ጭቃና ፍራ የሌለው
ጥሬ ዘር-ከገሽ የወጣ ስም : ብር ያልሆነ
ጥሬ ጉዞን-ያልተተሰ ጉዞን
ጥሬ ጥጥ-ያልተፈለተ ጥጥ
ጥሬ ጨው-ያልተደቀ ጨው

ጥርስ :

በጥርሱ በገው-በመላት አታሉ በገው
እረዶ ጥርስ-ገጣጣ
ከጥርስ ያውጣው-ከሰው አፍ ያድነው
ወሃ ጥርስ-ጽክ የሚይዝ
የባብ ጥርስ-ዝምዝማት
ጥርላም-ገጣጣ
ጥርስ ነው-ሰህተት ነው
ጥርስ ለወጣ-ዘረዘረ : እበጃ
ጥርስ የማያስከድን-አጫጥኛ
ጥርስ ገባ-ተጣላ
ጥርሳ! -አንት ገጣጣ !

ጥርሁ ብርሁ አል :

ጥርሁ ብርሁ ለለ-ጥፍት ብልጭ አለ

ጥቅል : (ጠቀለላን ተመልከት)

መንገድ ይጠቀሳልለታል-መንገድ ያፈጠነዋል
ባጠቃላይ-በደምሳሳው
ተጠቃለለ-አረፈ : ጥተ : አንድ ወገን ሆነ
እመሬት ላይ ጠቀለለው-እመሬት ላይ ዘረረው
ጥቅል ነፋስ-ኩርፈት : አውሎ ነፋስ

ጥንት :

ጥንት ነገር-የነገር መነሻ
ጥንት ደዌ-ልክፍት
ጥንት ጠላት-ሰይጣን : እባብ
ጥንቱንም-መጀመሪያውንም
ጥንቱንም ተናገረ ነበር

ጥዋ :

የሞተ ጥዋ-የጭት ተራ
ጥዋ ተርታ-እድል : ፈንታ
ጥዋ ጠጣ-ጥገባር ጠጣ

ጥጃ ፡

ከርዋ ጥጃ—የማይሻሻል ፡ የማይደግ
ጥጃ ሆድ—ትንሽ ሆድ
ጥጃ አሰረ—ላሙ ወለደችለት

ጥግ ፡

ባለጥግ—ባለወገን
ጥገኛ—ራሱን ችሎ የማይኖር
ጥግ ጥጉን አትበል—ደፍረህ ተናገር ፡ ፈራ ተባ አትበል

ጥፊ ፡

ቃረያ ጥፊ—በእጅ ጀርባ የሚመታ ጥፊ
ጥፊ መታው—ፊቱ አበጠ
ጥፊ ወጥ—አንድ ጊዜ በተቀረሰ እንጀራ ተነክሮ የሚወጣ ወጥ ፡ የማታበላ ወጥ

ጥፍር ፡

ጥፍረም—ባለጊ

ጦለ

ልበ ጦል—ዝንጉ

ጦመ ፡

ለፋ አይጠምም—ዝም አይልም
አፍህ ይጠም—የምትናገረውን ምረጥ ፡ አትቅለብለብ
እጅህ ይጠም—አትሰረት
እገርህ ይጠም—እርፈህ ተቀመጥ
የጠም—በጦም የማይበላ
የጠም ወጥ—በጦም ቀን የሚበላ (ሰጋና ቅቤ ወዘተ. የሌለበት)

ጦር ፡

የጦር ለፍ—የጦርነት እቅድ የሚግር ጀግሪ
የጦር ባል—የጦር ስልት አዋቂ
ጦሩ ተፈታ—ወታደሩ ሸሸ
ጦር መቆጣጠያ—አባት ለልጁ በተለይ የሰጠው መሪት
ጦር ሰራ—ከተት አለ ፡ እዘጋጀ
ጦር ሻረ—የጠላቱን ጦር ድል ነሳ
ጦር ተፈታ—ተሸነፈ ፡ ድል ሆነ
ጦር ነቀለ—1. ጦርን አነሳ ፡ ያዘ
—2. ጦር መላሽ ፡ አፍለኛ ፡ ጉበዝ

ጦር ለፍ—ነገረኛ

ጦር ጠማሽ—ዘመቻ ፈላጊ ፡ ወያኔ ፡ ፋና

ጦጣ ፡

ጦጣ እየሆነክ ሂደሃል—ሙሉ እየሆነህ

ጧ አለ ፡

አልአከ ሳት

ጨለመ :

ለትጠልመኝ—አትጋርደኝ
 የቀን ጨለማ—ጉም፣ አፈና
 ጨለማ ተገን—በለላ
 ጨለማ ፈት—የግድግዳው፣ ኮስታራ ፈት
 ጨለማ—ክልልክኝ
 ጨለምብኛል—1. ማየት አትቶኛል (ከዐይን በሽታ የተነጣ)
 —2. ጊዜ ክደኛል ፤ ብሩህ ተስፋ አይታየኝም
 ሪትህን ለታጨለም—አትኮሳተር

ጨለጠ :

ፋት ቢለት ጭልጥ—የግድግዳ፣ የግድብቃ ነገር

ጨረሰ :

በጭራሽ—ምን ቢሆን፣ ፈጽሞ
 ነገር ጨረሽ—ነገር ፈጸሚ
 አሚረሰው—ገንዘቡን አስወጣው
 እስከ ጭረሹ—ከናካቱው
 እከክ ጨረሰው—እከክ ወረሰው
 የሰው መጨረሻ—ፈጽሞ ደግ ሰው
 ጨረሰው—ሰባብሮ ፈጀው
 ጨርሰኝ—ግደለኝ (የቆሰለ ሰው)
 ጨርሶ—ፈጽሞ
 ጨርሶ አልመጣም
 ጭራሹንም—ከቶውንም
 ጭራሹን አሳየኝ—ፍጻሜውን አሳየኝ

ጨረቃ :

በጠፍ ጨረቃ—ጨረቃ በማትታይበት ጊዜ
 ጨረቃ ምድር ያዘች—ግታ ሳትታይ ጧት ታየች
 ጨረቃ ተወለደች—በቅ አለች
 ጨረቃ ፊት—ክብ ፊት

ጨረባ :

የጨረባ ተዝካር—ወካታ
 የጨረባ ሰርግ—ወካታ የሞላበት

ጨርቅ :

መንገድህን ጨርቅ ያደርገልህ—መንገድህን ያሳጥርልህ
 ማፍን ጨርቁን ለለ—አመናታ
 ቀለን ጨርቁን—ጓዜን
 ቅለን ጨርቁን ሳይል ውልቅ ብሎ ሄደ
 እንደ ጨርቅ ተበጣጠሰ—እጅግ ተንቀባረረ
 ጨርቃም—ደግ
 ጨርቁን ለተንካ—አጠገቤ አትድረስ
 ጨርቅ ሆነ—1. ለፋ፣ ለተተ
 —2. ለስላሳ ሆነ (ለተቀቀለ ሥጋ)
 ጨርቅ ለባሽ—መናጢ ደግ

ጨበጠ :

መጨበጫ የለለው—ወሎ የጠፋ (ለነገር)
 ተጨበጠ—ሰላምታ ተሰጣጡ
 ተጨባጭ—ያለ ነገር፣ እውን ነገር
 ለስጢጠው—የግጥሙ ነገር ስጠው
 አሚበጠ—አስታረቀ
 የደንጊያ ጨበጣ—ሳይወረው የግጥሙን ደንጊያ
 የጨበጣ ወጊያ—የእጅ ለእጅ ወጊያ
 የጨበጣ ውግ—ሳይወረው መውጋት
 ገንዘብ ጨበጣል—ገንዘብ አለው
 ጨበጣ—ኮርግታ፣ ደንክ
 ጭብጥ—ሞና ነገር
 ጭብጥ ቀሱ—እፍኝ ቀሱ
 ጭብጥ ቀሱ ያረረበት—በጣም ደግ
 ጭብጥ ለረሰሰ—ጭብጡን ለመስካሪ ነገር፣ አስረዳ

ጨከከ :

ጨከከ ለለ—ቀዝሃ አለ

* ጨወተ :

ተጨወተበት—ቀለደበት፣ አሞኘው
 ለጨወተው—አለዘበው
 ቡሉኑን አጫወተው ፤ እንደ ልብ እንዲፈታና እንዲታሰር አደረገው

አዲሳት—መርገፍ
እንደ ሠዊታውሳ—እንደ ሁኔታውን
የምድር አዲሳት—ድንክ
የሰው ምዲወች—የሰው መቀሰን : መዘግጠን
ሠዊታ አዋቂ—ወግ አዋቂ

ጨው :

የወር ጨው—ለቤት መፍትሄ በወር የሚወጣ ገንዘብ
ጨው ጨው ለለ—ሆመጠጠ

ጫዶዶ :

ቀኑ ሠድደሰ—ተጫዶኛል
ፊቱን ሠድዶታል—ቀፎታል

ጨገረ :

ጨገፊታው ጠፋ—መልኩ : ምልክቱ ጠፋ

ጨገገ :

ጨገገ ረት—ፊቱን የማይጠፋ ው

ጨገገት :

ጨገገት ረት—አይጠፋሽ

ጨፈቀ :

ጨፍቀ ክታ—ጥቅጥቅ ያለ ክታ
ጨፍቀ ያለ ዳር—ጥቅጥቅ ያለ ዳር

ጨስ / ጠስ :

(ጠስን ተመልከት)

ተጨሳረ—አንዱ ሌላውን አናደደው
ለያስጨስም—አያስናርም
ጨስ ጨስ ለለ—የጨስ ጣእም ሰጠ : ጨስ ጨስ ሸተተ

ጨረ :

መጨረሪያ እገር—ተጨን እገር (ሰድብ)
ጨረ—ማሸተል
ነገር ጨረ—ጠብ ጀመረ
እሳት ጨረ—ፍም ከምድሻ ዋተ
ዶር የጨረው—የተጠነጠነ ጨረ (ጽሕፈት)

ጠርነት ተጨረረ—ጠርነት ተጀመረ
ጨር ጨር ለደረገ—1. ቅፈር ቅፈር ለደረገ
—2. ጥቁር ጥቁር ለደረገ
ፈረደ ጨረ—መጽፍ መጻፍ ጀመረ

ጨተረ :

ለጨተረ—አደባ : አቸተለ

ጨን :

ተጨሳ—ከበደ
አንቅልፍ ተጨፍኖኛል ፤ አንቅልፍ አንቅልፍ ብልኝል
ለተጨነት—ክፉ አትዋልብኝ : ነገር አታጥብቅብኝ
ለየተጨነ ይገባል—እየሰከረ
ሁልጊዜ እየተጨነ ነው እቤቱ የሚገባው
ክረምቱ ተጨፍኗል—ተጨናክሯል
ጨና—ከባድ ሥራ
ጨን ጨን ተፈሰሰ—በብዛት ተነፈሰ (ከድካም የተነሣ)

ጨገተ :

ጨገተ ረት—እስተያሚ ረት

ጨፍ :

እጨፋ ሲደርስ—ሲያበቃ ሲል
እጨፋ ለደረሰው—ውሳኔ እስገኘልት
ተጨፍን እጨፍ ሳላደርስ አልተወደም
የወረ ጨፍ—ያልተስተካከለ ወራ
ጨፋ ደረቅ—ለዛ መጥጤ
ጨረን ተጨፍ/ተፋረስና—እጨገቤ ትመጣና (እኔን ለመቃወም)
ጨፍ ለጨፍ—አንዱ ከአንዱ ለጥቅ
ለልተ ጨፍ ለጨፍ ነበር
ጨፍ ጨፋን ነገረኝ—ትንሽ አውራላኝ

ጨልል :

ጨልል ለለ—አንዳች አልባ ሆነ
ጨል ጨል ለለበት—ትንሽ ትንሽ ታየው

ጨራ :

የወረ ጨራ—ያልተረጋገጠ ወራ
ጨራ ሆነ—መጨረሻ ሆነ
በያመቱ የክፍሉ ጨራ እንደሆነ ትምህርቱን ጨረሰ

ጭራ ቀረሽ—ቀድሞት ፡ አብሮ
ጭራው አይደዝም—ጥላጫ ፡ ሸለክላካ ነው
ጭራውን ለበሰ—ፈረጠጠ
ጭራውን ሸጉበ—አንገቱን ደፋ
ጭራውን ነሰነሰ—መስሎ ለመታየት ፈለገ
ጭራውን ነከሰ—ኮሪ
ጭራውን ለማታ—ተለማመጠ
ጭራውን አያስይዝም—ራሱን ያድናል
ጭራው ሌሊ—በልጣ ብልጥ

ጭራቅ ፡

ጭራቅ ነው—ብልህ ነው

ጭር ፡

ጭር ለለኛ—ጭራቱን አስጠነቀቀች

ጭቃ ፡

በየጭቃው—በየመንደሩ
ነገሩ ጭቃ ነው—የሚናገረው ለሰሜ አይጥምም
ነገረን በጭቃው ስጥ ጉተተው—ጥጋ አሳጣብኝ
እንደ ጭቃ ረገጠው—አበክር መታው
ጭቃ ሱሪ—በክረምት የሚለበስ ሱሪ
ጭቃ ለፍ—1.ከንፈረ ጥቁር ሰው
—2.ነገር ለዳፈ

ጭን ፡

የጭን በቀሎ—ባለቤቷ ብቻ የሚቀመጣት በቅሎ
የጭን ገረድ—እንደ ሚስትም እንደ አገልጋይም ሆና የምትኖር ፊት
ጭን ጠብቀ—ብርቱ ፈረሰኛ

ጭው ፡

ጭው ጭው ለሰ—ከሳ ፡ ደረቀ (ለሰው)
ጭው ያለ በረሃ—ሰፊ ምድረ በዳ

ጭዳ ፡

ጭዳ ለሰ—ሰውን ገደለ

ጭጭ ፡

ጭጭ ምጭጭ የለም—ዝም ብሎ መስራት ነው

ጮሊ ፡

ጮሊ ፈረሰ—ፈጣን ፡ ሸጥጣጭ ፈረሰ

ጮቢ ፡

ጮቢ ምታ—በተረከዙ ቂጡን መታ

ጮሽ ፡

ለዓኛ ጮሽ—ለዓኛ አቤት አለ

ጮሽቲን ቀፀሃ—እኔ በተበደልሁ ያልተበደሉት ይናገሩ ጀመር
ጮሽታ ጎርፈ—አባት አልኩ—እንጂ ምንም አላገኘሁ ነ
በንቱ ልፋት

ጮሽ—ዜግ ተግረ

ጮሽብ—ተቆጣው

ጸ/ፀ

ይህ ይፈጽም፡

ጸሀይ ወጣ—እውነቱ ተገለጠ

ጸሎት፡

የሽኮኮ ጸሎት—መጨረሻው የግያምር ነገር

ፀያፍ፡

ጸያፍን ከተተ—ነውሩን ሰወረ

ጽድቅ፡

ጽድቅና ኩነት—ጥቅምና ጉዳት

ጸጋ፡

ጸጋ ለደረበት—ጸጋ ለዘሰ

ፈ

ፈለሰ፡

በኩርኩም ለፈለሰው—በኩርኩም መታው
ፍልስልሱ ወጣ—ተመነገል፡ ተደመሰሰ

ፈለቀ፡

ፀብረቱ ፍልቀ ፍልቀ ለሰ—በልጭ ድርግቱ ለእ
ደግ ፍልቀ ያለ—የግያምርባት
ጥሩ ሐሳብ ለፈለቀ—እመጣ
ፍልቀልቀ—ላቂታ፡ ሁልጊዜ ፈገግታ የግይለየው

ፈለገ፡

የግን ተፈልጋለህ ?—የግን ከጅሉሃል፤ የግን ይሻሃል (ለጥል)
ግጥር ተፈረሰ ለስፈለገ—ባስቸኳይ አስፈለገ
ተፈለገ—ልጥል ተከፃጀለ
አንድ ፈለገው ነው—አንዳሻው ነው
ፈለገኛል—ከጅሉሻል
ፍላጎትን ተወጣ—አምርቱን ተወጣ

ፈለጠ፡

ፈላጊ ፈለጠኝ—ራስ ምታት ይዘኛል
የሥን ቀረቁ ያጥንት ፍላጊ—የትርፍ ዘመድ
ፈላጊ ቀረቁ—ለሥልጣን ወስን የለለው፡ አምባገነን

ፈለፈለ፡

ወዘ ልጅ ፈልፍሏል—ወልደሏ
ነገር ፈልፍሎ ለወጣ—ምስጢር ከተደደባበት እወጣ
ፈልፈለ—ነገረኛ፡ ተገኝላል
ፍልፍል ጥርስ—የግያምር፡ የተስተካከለ ጥርስ

ፈላ፡

ቀጣል፡ ተገን፡ ቀንጧ ወዘተ. ፈላበት—በብዛት ወጣበት
ግባውን እረኛ ፈላበት
ወናው ቤት ቀንጧ ፈላቀበታል፤ እያስገባኛ

ጥገኝ ለራሳቸው ገንዘብ ለራሳቸው
 ለፍትህ ላይ ለራሳቸው ራሳቸው በጋደል መታወቅ
 ለፍትህ ላይ ለራሳቸው ራሳቸው በጋደል መታወቅ
 ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው
 ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው
 ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው
 ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው
 ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው ለዚህ ራሳቸው

ፈረስ :

ህገ ፈረስ—ህገ ተግባር : ተሻረ
 ልቦ ፈረስ—1. የፋቶ ሥራ የሠራ መለሰው
 ማርያሙ ባሉ ልቦ ፈርዖል
 —2. በልብ ድካም ሞተ
 ማከራቸው ፈረስ—አልባካ አለ : አልደዝ አለ
 በርቶ ለፍረሽ—ፈጥሮ ገዳይ (ለእግዚአብሔር)
 በወገኑ ፍርስ ለሉ—ደንግጥ አለ
 ለፍጥኝ በውነቱ ፍርስ አለ
 ተጠር ለፈረስ—ተቃጥሮ ላይመጣ ተረ
 ተብ ለፈረስ—ጥንቅቅናውን አወረደ
 በፋቶ ፈረስ—ተገነክትክት ላቶ
 በዋጋ ተፈረሰ—በዋጋ መስግጣት ለቃታቸው
 ለፍትነ ለፈረስ—ፈረስን ፈነክተው
 ለካሉ ፈረስ—ቲምጥና ያዘው
 ለገር ፈረስ—አገር ተፈታ (በጦርነት : በረሃብ)
 ለርቆ ፈረስ—በጥምነቱ ተሻረ
 ካፈረሰ—ለይዋት ከተረ
 ዛሬን ሌሊት ካፈረሰ ይደን ይሆናል

ፈረስ :

ለጣ ፈረስ—ኮርቻ ያልተጫነ ፈረስ
 የፈረስ ቤት—አፍትና ለባት አብረው የግዴታቸውን ቤት
 ገብ እስከፈርሰ የግዴታውን ደግሞ እስከፈርሰ ቅልጦው የግዴታውን
 ገደው ፈረስ—ትፋሩ ተበላሽ : ባለፈ ሚስት ተፋሩ
 ፍርስ ያደርገህ—መት
 የሰደጣን ፈረስ—ክልፍልፍ
 የፋቶ ፈረስ—ባለቤቱ ብቻ የሚተመወድ ፈረስ
 ፈረስን ውሃ—ደራሽ ውሃ

ፈረንጅ :

ለውቅ ፈረንጅ—በልተኛለሁ ባይ
 የፈረንጅ ለፍ—ያውርጥ
 ፈረንጅ ቀጠለ—ከፈረንጅ አንጻን ይገኛል የተሰበሰበ
 የፍ ፈረንጅ—የፍ (ልዩ)
 ፈረንጅ ለምሳሌ—በፈረንጅ ትልቅ ከብር የሚሰጥ

ፈረስ :

ቀን ፈረንጅ—መጥሮ ለጋጣሚ ላይ ወደተ
 ለተፍረደ የፈረንጃው — በውን ስለ ጋጠለቱ ለትውተሰው : ለገተፍ ስጦ
 ሠራው ትገኝ ይሆናል።
 ለደፍረደ ነው—አይጣል ነው
 የፋርደን—ለሁላችንም እንደ ዋጋችን ይሰጠን
 ፈርዖብታል—ጥሱበታል
 ያን የገንዘብ ያካትት ሥራ የያዘለት ፈርዖብታል : ትገኙ የመጣው ነገር
 ጊዜ ጀምሮ ነው
 ፍርደ ገምድል—አድላዊ
 ፍርደን ለገኘ—የገኘ ለገኘ
 ፍርደ ለበሰ—ሀገን : ለግደን ተከተለ : ጥሩ ፈራጅ ሆነ
 ፍርደ ገሠሠ—እንዲሁ ላኛ የፈረደውን ሌላው ሻረ

ፈረስ :

ሬሱ ላይ ለፈረመበት—አፍትነ ከሰከሰው
 ለተፈርጥ ስትሰጥ ዋለች—በጣም አዘና ስታለቅስ ዋለች
 ነገሩን ለፍርጦ—ነገሩን ተናገረው
 ምን ላር ላሩን ትላላህ ነገሩን ለፍርጦው እንጂ : የሚተላለፍን ተናገረው
 ነገሩን ለፍርጦ ተናገረ—ገልጦ ተናገረ
 ለፍረጥርጦ ተናገረ—እውነቱን እውጥቶ ተናገረ
 እውነት ላይ ለፈረመው—ከተኛ ጣለው
 እውነት ፈረጠ—እውነቱ ወጣ
 ፍርጥ ብተል ለልነገርህም—በትጥትም አልነገርህም

ፈራ :

ልዩ ፈራብኝ—ጥርጣሬ አደረብኝ
 ሲፈራ ሲጥር—አደርገን አደርገን ሲል : ሲያመነታ
 ሲፈራ ሲጥር ነው—አንድን ቃል እንኳን የተናገረው : ለልባ አልባላ ሲል
 ለይገ ለፋር—የግዴታፍር : ትህት
 ለይገ ፍራት—ትልቅ ፍራት
 አይፈሩ ፍራት ያዘው : ተርቦደላይ
 ለይገ ለፈራ—ፈራን የግዴታውን ገብ
 ለፈርኩህ—ደርገኩህ አልዘነኝ
 እህሉ ፈራ—እንደ መጠውለግ አለ (አዝመራው)
 እገሩ ፈራ ፈራ ይላል—ለመሄድ ለመሄድ አይደፍርም
 ውሻው ፈራ—ጥር በው
 ገዘታው ፈራ—እንጂራው አነሰ
 ፈራ ለፍት—የሚፈራ ይደናል
 ፈራ ተባ ለሉ—አደርገን አደርገን አለ : አመነታ
 ፈራ ያለ ለፍገግ—ጉመድ ያለ አፍገግ
 ፍራት ራት—ፈራ ያመልጣል

ገን ረርሰ-የባት ሥጋ
ታ ረርሰ-ከወደ ውስጥ የግድለው የኩታ ጥበቃ
ሳም-በርጫም

ገን በየፈርጁ-ነገር እንዳመጣው
ፈርጁ በፈርጁ-በወገን በወገን ፡ በመልክ በመልክ
ገረገ ፈርጁ አልያዘውም-የነገሩን ጥበብ አልያዘውም
ፈርጁ የለለው-መያዣ መጨበጫ የለለው

-ደንገተኛ አደጋ

ለባን አረሰሰ-በጣም ደክሞ ሰራ
ለባ ረሰሰ-ሰነፈ
ወኩኩ አረሰሰ-እየከፋ ሄደ
በልጣንን ለረሰሰ-አረረሰ (ትስፍ)
በንብረው ረሰሰ-አይዘህ ተነሰ (ለወደተ ሕገገ)
ቀዩ ረሰሰ-በብዛት ተነገረ
በለውተምደል ይፈሳል-በአውተምደል ተጠጥተው ይሄሳል
በረተ ለረሰሰ-በረተ እተለጠ
ዘር ልፍሰሽ-አንተረኛ
ነገር ረሰሰ-የእርት ውል ትነገረ ፡ ተነበበ
ነገረው ረሰሰ-ነገረው ተነገረ ፡ ተነበበ
አይት ረሰሰ-አይት ጠፋ
አይነህን ያናሰው-መት
እንዳውን ለረሰሰ-በጣም አለተሰ ፡ ብሉቲን ለእግዚር ሰጠ
በነገሩ በግዜን እንዳውን አናሰ ወደቤቱ ተመልሰ
የረሰሰ አይተረሰም-አንድ የተዘላለፈ ነገር አይጠገንም
ይሁ አንድ ረሰሰ ቀረ-የግዚታልላት ሳያገኝ ቀረ
ይም ለረሰሰ-1. ከባት አረደ ፡

-2. ዌዳ አለ ፡

-3. ሰው ገደለ

ይም ተረሰሰ-ደም ተታባ
ንንዘውን ለረሰሰ-ንንዘውን አወጣ
ረሰሰ ለሰ-በተት አለ

ረሰሰ አደረገ-1. የተረረውን የመንግሥት ንንዘብ (በጀት) ወደ ገምጃ ወት አገባ
-2. ሆኖ አደረገ

ረሰሰ-የተዘናኘ

ፍርባጥን ለታ ሆናለች ረሰሰ ፤ ሕሳብጥን ጥላለች
ረሰሰ ንንዘብ ለሰ-ድፍት ውድት አለ ፡ ጥተ
ረሰሰ ረሰሰ ተላለች-ትጥንክላለች

ረሳ ፡

በንኩርት ረሳ-ግዜዝ
ፋትም ተረሰ ተቀጠረኛና-ይህም ትልት ነገር ሆነና
በከርን ለከረሰው-አስከር ደባደባው
ተጣክረው የረሱት ረሰ-አንድነት ያልሩት ነገር
ተቀኙም ይሳሉ-አንድ ቢጠያቅም ይሁት
ተጥክርተን ረሳ-የተገረውን ረሳ
የተረሰው ረሰ ለከተጣው ይገጣል-ከተገደቱ ትንሽ ስለሆነች ወረ በተሉ
ይሳረላል

ረሳ ዘንቱ-አውደልሳይ
ረሳን መሰል-ርጠ ፡ ዘዘ
ረሳም-ረረ ዐትደታ

ረቀረ ፡

ምን ረቀረኝ-ይወሳኝነት
ቀሉ የጢያንርስ ርቀር-የገንዘብ ርቀር
የጽሐ ርቀር-መጥጥ ያለ ርቀር
የጽሐ ርቀር-ጊዜው እስኪያውች ፤ ለውክላት
ያገኝተ ርቀር-የልዩ ርቀር

• ረቀቀ ፡

በእንተቀሉ ለስኬደው-አስከረው
ርታታ-ነገር አውላለኝ

ረቀደ

እንደረቀደው-የረላገው ይወገ
ከወተኙን ረቀደ-ከባተኛ ባተሰገሩት መጥር አለ-የፍራጃውን እየ
ረቀደ-ተመለከተ ፡ መረረጠ
ረቀደ ሥን-ከሐት ፤ ከወገድ ጋር የመገናኘት ስሜት
ረቀቁን ለደረሰ-1. የታዘዘውን አሟላ

-2. ከሐት ጋር በግብረ ሥጋ ተገናኘ

ረቀቁን ለው-ከጅያታላው ፡ ወደጃታላው
በዛረቀ-አንድ ተገኘ
በዘረቀደ የበቀለ-ሳይዘሩት የበቀለ

ፈተላ :

ነገር ይፈተላል—ነገር ይገኛል : ከቶ ሐሳብ ያውጠነጥናል
እገናን ለፈተላ—ከፍርሃት የተነሳ እፃፋን ያፋትጋል
ፍተላተል—አትመ ደካማ

ፈተተ :

እንፃፈተተ—እንፃፈተደ

ፈተነ :

ለፈተና የተፈጠረ—ለመከራ የሚኖር
መከራ የፈተነው—ከቸገር የተገረ
ፈተናውን ለለፈ—የተጠየቀውን አወቀ
ፈተናዩን ለየሁ—ለዘላለን ለየሁ
ፈተናታል—ለስተደግ አውቃታል
ፈተናት ነው እንዲህ የሚቀርብ : ምን እንደግደርገው በላወቀ

ፈተገ :

ፈብ ሆኖን ፈተገው—ከፋኛ ራሱ
በነገር ሲፋተጉ ነበር—በነገር ሲነካኩ ነበር

ፈተፈተ :

በሽታ ፈተፈተው—አደቀው
ነገር ለተፈተናት—የግታውቀውን አትናገር
ነገር ፈተፋት—ነገር አጥካኪ : አመላላጽ
ከፍተናት ራቱ—ከሚያበላ ፈገገ ቢል ይካል ነበር
የቀጣጣ ፈተፋት—አላውቅበኝም ብሎ እግያገባው ውስጥ የሚገባ
ፈተናት ለጉረበው—ጥሩ አድርጎ አስረዳው : አስተገረው
ፍተናት የመለለ ከታ—በጣም ለሰላላ ኩታ

ፈታ :

ሚስቱን ፈታ—ጋብኛውን አፈረሰ
የላሱን/ለሩ ፈታ—መናገር ያለ
ሰውነቱን ለፍታታ—ተዘናፃ
ሰራ ፈታ—ያለሥራ ተቀመጠ
ሰራ ፈታ—አውደልዳይ
ሸንጎ ተፈታ—በብሰባው ተዘተነ
ዘርቹን ፈታ—ግረሱን አቆመ
እንበደቱ ተፈታ—እንደበቱ ተባ : ረታ
እገር ፈታ—አገር አጥፈ
እገር ተፈታ—ተወረረ

ለፍታታ ተናገረ—ገልጾ : አብራርቶ ተናገረ
እገቢር ይፍታ ለለ—ናዘዘ
ወገቧን ፈታት—ባል እገባች
ደም ለፈታባት—ደም በጣም ወረዳት : ፈሰላት
ገበያው ተፈታ—ተበተነ
አባተ ፍታት—ለመት የሚጸለይ ጸሎት
ፈተ—ሚስቱን የፈታ : ባሏን የፈታች

ፈነቀለ :

መረንቀለ መንገሥት—በጋይል የሚያረገ የመንገሥት ለውጥ
ከርስቱ / ከዋለ ቤቱ ፈነቀለው—አስለቀቀው : አስወጣው
ከስራው ተፈናቀለ—ሥራውን እንዲለቅ ሆነ
ደስታ ፈነቀለው—እጅግ ተደስተ

ፈነከተ :

ናክኸ ለለ—ተደረረ
ናክኸ ያባ ቢላዋ ልጅ—አልበገርም

ፈነወ :

ፍናዋተ ቢስ—ልክስከስ
ፍናዋቱ ጠፋ—ድራሹ ጠፋ

ፈነዳ :

ሊፈነዳ ደርሷል—1.በጣም ወፍሯል
—2.ምስጢር ለግውጣት ምንም አልተረው
በላቀ ፈነዳ—በጣም ላቀ
ለብዮቱ እንደ ፈነዳ—አብዮቱ እንደ ተነሳሳ : እንደ ተቀጣጠለ
ፈነዳ ፈነዳ ይለል—ያምባርታል
ናንድሽድሽ—ትምብክብክ

ፈነገለ :

ባርያ ፈንጋይ—ባርያ ሺያጭ : በውን እያፈነ የሚሸጥ
ተፈነገለ—ጥተ

ፈነጠረ :

ብልተ ፈነጠረ—በመልክ በመልክ ቆራረጠ
ተስፈንጣረ—አክራሪ (ፖለቲካ)
ለስፈንጥር ጣለው—አንትር ተፋው

እየተፈናጠረ ሂደ-እየተቆናጠረ ፡ እየተቆጣ ሄደ
የፍንጥር-ከተገበያዩ በኋላ የሚጠጣ መጠጥ
ረንጥረው-ተወው ፡ ፈንግጠው

ረንጢ ፡

ለተረንግብኝ-ጉራህን አትንፃብኝ

* ረንፈን ፡

ከር ለታሪክ-ነገር ሆነ ብለህ አትረፈጥ

ረንቶ ፡

እንተ ረንተ-ምናም ነገር ፡ ተራ ነገር

ረንጣጣ ፡

ጣጣ ረንጣጣ-ትርኪ ምርኪ
ረንጣጣ ፀጣለት-ረንጣጣ ይዞት ላን
ረንጣጣ ይዘው-በረንጣጣ ሸሽታ ተለክረ

ረካ ፡

ረቀ ረካ-በደስታ አንጸባረቀ

ረወሰ ፡

ለንደዘቱ ድወይ ይፈውሳል-እንደበቱ እጅግ ያስደስታል፤ ጣዕም ያለው ነው

ረዘዘ ፡

ቀለሙ ረዘዘ-ድምቀቱን እያጣ ሄደ
ለይቱ ረዘዘ-ትኩር ብሎ አየ
ቀንጅ ሴት ሲያይ እይቱ የግድፈዝ የለም
የፍዝ ያደንገዝ-እእምርን የሚያስት

ረደረደ ፡

ረሀብ ረደረደ-በጣም ራሱን
ብርድ ረደረደ-በጣም በረደኝ

ረጅ ፡

ሆድ ይፍጀው-ሆድ ይቻለው
ለጭህ ፍጀው-ለብህ ጨርሰው

ስንተ ከንድ ረጅህ-ስንት ከንድ በታህ
ከጣ ረጅ-ሁሉንም መደበት የሚወድ
በረጅ በረጅ-ምንም በያወጣ
በረጅ በረጅ ካሥር ብር አይበልጥም

በጌ ረጅ-ጠበቃ
ለረጅ-አረጅ
ለልክ ለስረጀው-አልኩን ለስረገሰው
ለንደ ፍጀታው-እንደ ይዞታው
የጣረው አሳተ ረጀው-የሠራው ከተ ሥራ ጉዳው
የረጀውን ይፍጀ-ምንም ያህል ያውጣ
የረጀ ያረጀ-አርጅቶ ያስቀለት
ጉተረው ለምሳ ቁና ይረጃል-አምሳ ቁና ይይዛል
ጣጣውን ረጀ-ጣጣውን ጨረሰ
ፍጀታ ይሰጠኝ-ሀሳቤን ልናገር

ረገጦ ፡

ናም ለለ-ጥተ

ረገጠ ፡

ረገጠው ረገጥው-ተወው ተደው

ረጠረ ፡

ምን ታረጥረለህ?-ምን ትሠራለህ?
ሞተና ፍጥረት ለንድ ቀን ነው-ያንድ ቀን እውቂያ ዘላቂ ሲሆን ይቸላል
ሲረጥረት ነው የዋለው-አለልክ ቀንጅ ሆኖ ተረጥረለች
ከር እየፈጠሩ ጭናገር-ያልሆነውን ሆነ ብሎ ግውረት
ለይ ለረጣጠር-1.አይ ግግር! አይ ቀንጅና
-2.አይ መጥር ጠባይ!

እንደየፍጥረቱ-እንደየጣባዩ
ሰው መቸም እንደየፍጥረቱ ነው
እንደገና ተፈጠረ-ታደሰ ፡ አግረበት
እንደ ፍጥርጥሩ ይህን-እንደ ፈለገው ይህን
የሰው ፍውር አይደለም-ከሰው የተለየ ጠባይ ያለው ነው
የፈጠረ ጽሁፍ-ልዩልድ ጽሁፍ
ፍጥረቱ ሁሉ ለየምረኝም-ጠባዩ ሁሉ ለያምረኝም

ረጠጠ ፡

ምን ታረጥብኛለህ-ለምን በቂጣ ዐይን ታየኛለህ
ለው ሲበላ ለታፍጥ-አትቀላውጥ
ተፋጠጡ-ምናባክ! ምናባክ! ተላባቡ
ለይቱ ፈጠጠ-ተደናገረው
ከባድ ጥያቄ ሲጠየቅ ጊዜ ዐይኑ ፈጠጠ
ለፋጠ ይዘው-አስጨንቆ ያዘው

ፈጢ፡

ለይፈጢ ለይቀላ-እንጉል፡ ብላሽ

ፋት፡

ማላ ፋት-ባሰት ዘወትር የሚምል
ተምህርቱን ፋት ለለው-በፍጥነት አጠናው
ፋት ማለት ይወግዳል-ጠጪ ነው
ፋት ቢሉ ጭልጥ-ንብረቱ ትንሽ የሆነ፡ የማይባቃ ነገር

ፊት፡

በፍተሩት ፊት-ከምግብ ይልቅ ፈገግታ
የሌላ ፊት-የሚያጠጋው፡ የጨፍጣው
የፈራን ባቻ የሚያስተውለው-አጠገቡ ያለውን
የፈቱን ለያጣውም-የእድሉን፡ የገንጣፋን ለያጣም
የፈታቸን እሁድ-የሚመጣው እሁድ
ፊት መጣጣው ወደ የሰለጠነ፡ ደረቅ ፊት
ፊት ዕልካካ-የሚያምር፡ ቀንጂ
ፊት ከባድ-እኩራሬ
ፊት ገምግማ-ፊት የተጸጠረ
ፊት ብር ለሰ-ጭው አለ፡ ፊት ከሳ
ፊት ተኮረሰ-አኮረፈ
ፊት ይገነጠ-ፊት ከሳ
ፊት ጠወለን-ድካም ታየበት፡ ከሰመ
ፊት ጭር ለለ-ምገስ አጣ፡ ደንገጠ
ፊት ጭው ለለ-ከሳ
ፊትን መለሰ-በት ታዩው፡ ታረቀ፡ ውድታው ተመለሰ
ፊትን ቆጠረ-ፊትን እከፋ
ፊትን ባየሁት-በተገናኘሁት
ፊትን አይኛው ሁሉ ነገር በቀረብኝ
ፊትን ያፋ-አኮረፈ
ፊትን ለሰወገ-መኖሩን አስታወቅ፡ ደጅ ጠና
ፊትን ለዙር ሂደ-ተከፍቶ፡ ተቀይሮ ሂደ
ፊትን ለዘረ-ጥላቻውን አላየ
ፊትን ለገመደደ-በመገረም አየ
ፊትን ለጠመመው-የሚያስጸይፍ ነገር ስላየ ዘወር አለ፤
በጥላቻ ዐይን ተመለከተ
ፊትን ለጠቀረ-ፊትን ቆጠረ
ፊትን ምስተረ-ከፋ መልክ አላየ
ፊትን ያዘ-አፈረ
ፊት ለሪት-1.አንጻር ለአንጻር
-2.በገሀድ
የተናገርኩት ፊት ለፊት እንጂ በድብቅ አልነበረም

ፊት መመለሻ-ጉቦ
ፊት መገለጫ-እጅ መገኛ መታያ
ፊት ሰጠው-አቀረበው
ፊት ያላ-በክፋ ዐይን አየ
ፊት ለላይ-አቀረበ፡ ወደደ
ፊት ፊት ለትበል-ተደም ተደም እትበል
ፊትህን ለልየው-ከፊቱ ጥፋ

ፊን፡

ፊን ፊን ለለ-ደረሰኩ ደረሰኩ አለ፡ ጉብዝናውን ለግላየት ምክረ

ፊደል፡

ፊደል ቁጠረ-ፊደል ተግረ
ፊደል ተግረ-አዋቂ ሆነ

ፋት፡

ፋት ፋት-አቃረ
ፋትን ፋታለት-ፋትን ረሳለት
አግው ተፋታለት-ይቅር ተሳለ፡ ዕጻውን ግረው
ዝምድናውን ፋት-ዝምድናውን አፈረሰ
ፋት-ቀዳ ሰፊ

ፋፍ፡

ፋፍ ወረ-መብራት እብሬ

ፍራ፡

ለገድ ፍራ (ፍራት)-በጣም ትንሽ
አንድ ፍራ ልጅ
አንድ ፍራት ልጅ
ፍራ ሰው-ቆም ነገራም ሰው
ፍራ ቢለ-ቆም ነገር የሰለው
ፍራ ነገር-የነገር ጥና
ፍራ ለልተወም-ልጅ አልወለደም
ፍራ ከርስ-ልጅ
ፍራ ረርስኪ (ከርስኪ)-ፍራ የሰለው የማይረባ
ፍራ የለውም-1.እርባን የለውም
-2.መሆን ነው-1.አልወለደም
ፍራ ገብር-ጥና ገብር
ፍራውን መታው-ቆለጡን መታው
ፍራ ፍራውን-ዝገን ዝገን
ከፍራ ከፍራው አውጧልኝ

ፍንጭ ፡

የነገር ፍንጭ—የነገር ትንሽ ክፍል ፡ ፆልክት

ፍየል ፡

ፍየል ለፍ—ቀባጣሪ ፡ ለፍላፊ

ፍየሷን እንደ በገ ብልጧን እንደ ሞኝ

ፍዳ ፡

ፍዳውን ለየ—መከራውን ተቀበለ

ፍዳዩን በላሁ—መከራ አየሁ